

T.C.

BARTIN ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KAAN ARSLANOĞLU'NUN ROMANLARINDA SOSYAL TEMALAR

MAHFUZ BULUT

DANIŞMAN

DOÇ. DR. MACİT BALIK

BARTIN-2022

T.C.

BARTIN ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

KAAN ARSLANOĞLU'NUN ROMANLARINDA SOSYAL TEMALAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mahfuz BULUT

BARTIN-2022

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Doç. Dr. Macit BALIK danışmanlığında hazırlamış olduğum “KAAN ARSLANOĞLU’NUN ROMANLARINDA SOSYAL TEMALAR” başlıklı yüksek lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

02.12.2022

Mahfuz BULUT

ÖN SÖZ

1980 sonrası Türk edebiyatının adından söz ettiren yazarlarından biri olan Kaan Arslanoğlu (d. 1959), yazdığı sosyal ve politik arka planı güçlü romanlarla dikkatleri çekmiştir. Bu çalışmada Arslanoğlu'nun 1988-2017 yılları arasında yazdığı on üç romanı sosyal temalar açısından incelenecektir. Roman yazımına toplumun gerçeklerini ele alarak başlayan yazar, son romanına kadar bu hassasiyetini korumuştur. Özellikle yaşadığı döneme tanıklık etmesi ve bu dönemde yaşananları objektif bir biçimde ele almış olması önemlidir. Romancı kimliğinin yanı sıra psikiyatri doktoru olan Arslanoğlu, alanı ile ilgili de çeşitli eserler kaleme almıştır.

Çalışmaya konu olan romanlar, içerik bağlamında incelenmiş ve çeşitli disiplinlerden faydalanılarak yazarın ele aldığı sosyal temalar saptanmaya çalışılmıştır. Kaan Arslanoğlu'nun romanları üzerine daha önce yazılmış az sayıda yüksek lisans tezi vardır. Hazırlanan bu tezlerde yazarın sadece birkaç romanı incelemeye tabii tutulmuştur. Bunlar da genellikle psikolojik tahlillerdir. Bu çalışmamızda yazarın ilk defa bütün romanlarını kapsayan bir bakış ile ele alınması hedeflenmiştir. Böylelikle yazarın Türk edebiyatındaki yeri ve değeri ortaya çıkarılıp oluşan bu eksiklik ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır.

“Kaan Arslanoğlu'nun Romanlarında Sosyal Temalar” isimli bu çalışmada, yazar hakkında hazırlanmış tezler, incelemeler, röportajlar vd. çalışmalar incelenmiştir. Bu bağlamda romanlarında işlenen sosyal temalar saptanmaya çalışılmıştır. Arslanoğlu'nun basılı olarak yayımlanan on üç romanı incelemeye tabii tutulmuştur. Yazarın internet üzerinde paylaştığı *Kemal, Karl ve Celalettin Bugünü Konuşuyor* ve *PKK'nın Romanı PKK'ya Lanet Mitingi* isimli iki internet romanının içerik ve daha çok hacim bakımından roman türüne uygun olmadığı, ayrıca tezimizin yazım aşamasında yayımlandığı için incelemeye dâhil edilmemiştir.

Çalışmaya konu olan romanlar, sonuç kısmının dışında üç başlıkta ele alınmıştır. Romanlarında genellikle toplumun sorunlarını ele almasından ötürü birinci bölümde Türk edebiyatında toplum ve roman ilişkisi ile birlikte Tanzimat'tan 1980 sonrası Türk romanlarına kadar ele alınan sosyal temalara yer verilmiştir. İkinci bölümde yazarın hayatı, sanat anlayışı ve eserlerinin tanıtımı ile birlikte içeriğine/kurgusuna da yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde ise Kaan Arslanoğlu'nun romanlarında yer alan sosyal temalar saptanmıştır. Sonuç bölümün de ise elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Yüksek lisans sürecim boyunca iyi niyetini, yardımını ve yol göstericiliğini eksi etmeyen tez danışmanlığımı üstlenen kıymetli hocam Doç. Dr. Macit BALIK'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Lisans ve lisansüstü eğitimimde desteklerini esirgemeyen kıymetli hocalarım Doç. Dr. Haluk ÖNER ve Doç. Dr. Can ŞEN'e teşekkür ederim.

Tez sürecimde ulaşamadığım eserleri temin etmemde yardımcı olan Sayın Kaan Arslanoğlu'na teşekkür ediyorum.

Bu süreçte benden desteklerini esirgemeyip her an yanımda olan bütün dostlarıma; bu günlere gelmemde en büyük pay sahibi olan ve her zaman beni destekleyen sevgili aileme sonsuz teşekkür ederim.

Mahfuz BULUT
2022

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

KAAN ARSLANOĞLU’NUN ROMANLARINDA SOSYAL TEMALAR

Mahfuz BULUT

Bartın Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Macit BALIK

Bartın-2022, sayfa: Xiii+91

Toplum ve insan ilişkisi diğer disiplinlerde olduğu gibi edebiyat alanında da karşımıza çıkmaktadır. Bu iki yapının varlığı birbirine bağlıdır. Edebiyat da konusunu insandan ve insanın bir parçası olduğu toplumdan alır. Yazarlar da eserlerinde edebiyat ve toplum ilişkisini sıkça işlemiştir. Hiç şüphesiz edebiyatın toplumsal boyutunun diğer edebi türlere nazaran roman türünde daha kapsamlı olarak ele alındığı görülmektedir. Bu yüzden sosyal temaların saptanmasında roman incelemelerine öncelik tanınmaktadır. Türk edebiyatında da birçok roman yazarı sosyal konulara eserlerinde yer vermiştir. Bu isimlerden biri de son dönem yazarlarından olan Kaan Arslanoğlu’dur. Arslanoğlu, gerek savunduğu dünya görüşü gerekse de bir parçası olduğu topluma yabancı kalmamıştır. İnsanın yaşadığı sorunları toplumsallık boyutuyla eserlerinde sıklıkla dile getirir.

Arslanoğlu’nun romanlarında özellikle devlet-toplum, toplum-birey, siyasi hadiseler ve ekonomik meseleler başta olmak üzere birçok toplumsal konunun yer aldığı görülmektedir. Kaan Arslanoğlu da tıpkı diğer yazarlar gibi yaşadığı toplumdan esinlenerek eserler kaleme almıştır. Arslanoğlu’nun sanatçı kimliğinin oluşmasında yaşadığı toplumun sosyal, ekonomik ve tarihsel şartları önemli rol oynamıştır. Gerek siyasi kimliği gerekse yaşadığı toplumun sorunlarını romanlarına aktarması, kendine özgü üslubu Kaan Arslanoğlu’nu tanınır kılan önemli detaylardır. Kaan Arslanoğlu’nun romanları geçtiği dönemin toplumsal yapısını, insanlar arasındaki ilişkileri aktarması dolayısıyla önem arz etmektedir. Bu

bağlamda Kaan Arslanoğlu'nun romanlarında işlediği sosyal temalara bütüncül bir şekilde yaklaşmak için bütün romanların incelenmesi daha sağlıklı bir sonuç doğuracaktır. Çalışmaya konu olan romanlar; giriş ve sonuç bölümlerinin dışında iki ana başlık altında incelenmeye çalışılacaktır.

Birinci bölümde edebiyatın toplum ile olan ilişkisi ve bu ilişkinin roman türüne olan yansımaları değerlendirilecektir. Çalışmanın ikinci bölümü Kaan Arslanoğlu'nun yaşam öyküsü, eserleri ve sanat anlayışından oluşmaktadır. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise Kaan Arslanoğlu'nun; *Yoldaki İşaretler* (2005), *Çağrısız Hayalim* (1992), *Devrimciler* (1988), *İntihar* (1999), *Karşıdevrimciler* (2008), *Kayıp Devrimin Öncesinde* (2013), *Kimlik* (1989), *Kişilikler* (1997), *Kuş Bakışı* (2006), *Memleketimden Karakter Manzaraları* (2006), *Öteki Kayıp* (1998), *Reenkarnasyon Kulübü*, (2011), *Sessizlik Kuleleri 2084* (2007) isimli eserlerinde işlediği sosyal temalar saptanmaya çalışılacaktır. Çalışmanın sonuç kısmında ise elde edilen çıkarımlara yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Kaan Arslanoğlu, roman, edebiyat sosyolojisi, toplum, sosyal meseleler.

ABSTRACT

M. Sc. Thesis

SOCIAL THEMES in KAAN ARSLANOĞLU's NOVELS

Mahfuz BULUT

Bartın University

Graduate School

Department of Turkish Language and Literature

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Macit BALIK

Bartın-2022, pp: Xiii+91

The relationship between society and people appears in the field of literature as in other disciplines. The existence of these two concepts is interdependent. Literature also takes its subject from human being and society of which s/he is a part. The authors also quite often deal with the relationship between literature and society in their manuscripts. Undoubtedly, it is seen that the social dimension of literature is focused more comprehensively in the genre of novel compared to other literary genres. Therefore, novel studies are given priority in determining social themes. Many novelists in Turkish literature have included social issues in their manuscripts. One of these examples is Kaan Arslanoğlu, a recent writer. Arslanoğlu has been no stranger to both the worldview he has defended and the society he was a part of. In his books, he frequently expresses the problems people experience along with the social dimension.

Especially in Arslanoğlu's novels, it is obvious that many social issues including state-society, society-individual, political events and economic issues take place. Just like other writers, Kaan Arslanoğlu wrote novels, getting the inspiration from the society he lived in. Social, economic and historical conditions of the society in which Arslanoğlu lived played an important role in the formation of his artistic identity. Both his political identity and the problems of the society he lives in are important details that make him known for his unique style. Kaan Arslanoğlu's novels are important because they convey the social structure of the

period and the relations between people. In this context, the examination of all novels in order to approach the social themes that he deals with in his novels in a holistic way will yield a healthier result. In this dissertation, novels, chosen as a part of our study will be examined under three main headings apart from the introduction and conclusion sections.

In the first part, the relationship between literature and society and the reflections of this relationship on the novel will be evaluated. The second part of our study consists of Kaan Arslanoğlu's life story, works and understanding of art. In the third part of our study, the social themes interwoven in Kaan Arslanoğlu's novels will be identified. The novels in the scope of this study are *Yoldaki İşaretler* (2005), *Çağrısız Hayalim* (1992), *Devrimciler* (1988), *İntihar* (1999), *Karşıdevrimciler* (2008), *Kayıp Devrimin Öncesinde* (2013), *Kimlik* (1989), *Kişilikler* (1997), *Kuş Bakışı* (2006), *Memleketimden Karakter Manzaraları* (2006), *Öteki Kayıp* (1998), *Reenkarnasyon Kulübü*, (2011), *Sessizlik Kuleleri 2084* (2007). In the final part of this dissertation, the inferences obtained will be clarified.

Keywords: Kaan Arslanoğlu, novel, sociology of literature, society, social themes.

İÇİNDEKİLER

BEYANNAME	iii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
KISALTMALAR.....	xii
1. Giriş.....	1
2. KAAAN ARSLANOĞLU’NUN HAYATI, SANAT ANLAYIŞI VE ESERLERİ	
14	
2.1. Hayatı.....	14
2.2. Sanat Anlayışı.....	14
2.3. Eserleri.....	17
2.4. Kurgu ve İçerik Açısından Kaan Arslanoğlu’nun Romanları	17
2.4.1. <i>Devrimciler</i>	17
2.4.2. <i>Kimlik</i>	19
2.4.3. <i>Çağrısız Hayalim</i>	20
2.4.4. <i>Kişilikler</i>	21
2.4.5. <i>Öteki Kayıp</i>	23
2.4.6. <i>İntihar ‘Zamanımızın Bir Kahramanı’</i>	24
2.4.7. <i>Kuş Bakışı</i>	25
2.4.8. <i>Yoldaki İşaretler</i>	27
2.4.9. <i>Sessizlik Kuleleri -2084-</i>	27
2.4.10. <i>Karşıdevrimciler “Devrimciler 2”</i>	28
2.4.11. <i>Reenkarnasyon Kulübü</i>	29
2.4.12. <i>Kayıp Devrimin Öncesinde</i>	31
2.4.13. <i>Yüzü Silinenler “Darbe Günlükleri”</i>	32
3. KAAAN ARSLANOĞLU’NUN ROMANLARINDA SOSYAL TEMALAR.....	33
3.1. Şiddet ve İşkence.....	34
3.2. Cinayet	40
3.3. Yakın Dönem Politik Gelişmeler	43
3.4. Kadın.....	51

3.5. Dejenere Toplum ve Ahlaki Çöküntü	57
3.6. Eğitim.....	62
3.7. Aile	66
3.8. İktidar/Devlet	70
3.9. Doğa Katliamı	77
3.10. İnanç	81
SONUÇ	84
KAYNAKLAR.....	89

KISALTMALAR

AKP	: Adalet ve Kalkınma Partisi
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
Çev.	: Çeviren
DP	: Demokrat Parti
Ed.	: Editör
ÖSO	: Özgür Suriye Ordusu
s.	: Sayfa
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
TEİS	: Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü
THY	: Türk Hava Yolları

1. Giriş

Edebiyatın varlığı, insanın varlığına bağlıdır. Bu yüzden insanın olduğu hemen her yerde edebiyat vardır. “*Edebî eserin yazar-eser düzleminde teşekkül merhalesindeki bütün ferdiliğine rağmen, edebiyat, araç olarak sosyal bir nitelik taşıyan dille oluştuğu için, içinde var olduğu toplumu etkilediği ve ondan etkilendiği için sosyal bir karakter taşır*” (Andı, 1996: 7). Edebiyat, bireyin ve bireyden yola çıkarak toplumun genel meselelerine değinmektedir. Mme de Staël “edebiyat toplumun ifadesidir” derken, edebiyatın en önemli işlevlerinden birini ifade eder. Bu ifade biçimini etkileyen iki unsur, toplumsal ve siyasal hayattır. Bu iki esas, edebiyata yön vermektedir. Sanat eserleri, yazıldıkları çağın gerçekliğini yansıtmaktadırlar. Toplumda var olan sınıfsal farklılıklar edebiyata da sirayet etmiştir. Bu da edebiyatta belirli sanat anlayışları meydana getirmiştir. Böylelikle her sanatçı kendini ait hissettiği dünya görüşü doğrultusunda eser ortaya koymuştur.

Edebiyat ve toplum ilişkisi edebiyat sosyolojisini doğurmuştur. Edebiyat sosyolojisinin en geniş çalışma sahası ise roman türüdür. Sanayi toplumunun gözdesi olan bu tür, “*insanın toplumsal dünyasının ailesiyle, siyasetle ve devlet ile ilişkisini yeniden kurmaya yönelik sadıkane bir çaba olarak görülebilir. Buna bağlı olarak roman da sosyoloji gibi insanın aile ve diğer kurumlar içindeki rollerini, gruplar ve toplumsal sınıflar arasındaki çatışma ve gerilimleri tasvir eder*” (Swingwood, 2018: 118-119).

Türk romanının tarihine baktığımızda bu türün bizdeki ilk örneklerinde toplumun eğitilmesi esas alınmıştır. Çünkü roman yazarına göre bu toplum eğitilmek zorundadır. XIX. asırda romanımızın konusunu meşgul eden önemli sorunlardan biri alafranga yaşam tipidir. Alafrangalık, bu devrin kadın ve erkeklerinde çoğunlukla rastlanılan bir olgudur. Bu olgu özellikle kıyafet, davranış ve konuşmadaki taklitçilikle göze batarak toplum içerisinde alay konusu olmuştur. Bu devrin sosyal meselelerine romanlarında en çok değinen, Ahmed Midhat’tır. Çevresini dikkatle takip eden ve “*sosyal fayda peşinde koşan bir yazar olarak Ahmed Midhat’ın hikâye ve romanda ulaşmağa çalıştığı hedef, Türk halkında “çağdaş medeniyete uymayan düşünüş ve yaşayış tarzı”nı değiştirmektir. Bunun içindir ki hikâye ve romanlarında dikkatini en çok topladığı noktalar; “bâtıl inanışları ve zararlı âdetleri tenkid”, okuyucuya “Batı’nın pozitif dünya görüşü hakkında bilgi vermek” ve “Batı kültürünün ilk bilgilerini aktarmak”tır*” (Akyüz, 1995: 72). Söz gelimi *Felâatun Bey ile Rakım*

Efendi (1875) romanı dönemin genel problemlerinden biri olan yanlış batılılaşmayı, züppe tipi etrafında ele alınan ilk romandır. Felâton Bey, babasından kalan bu mirası kardeşi ile birlikte tüketmektedir. Felâton Bey, bu yönüyle tam bir “*mirasyedidir, savruktur, ahlâken düşüktür, câhildir, üç beş kelimelik Fransızcası ve yarım buçuk Frenk âdâb-ı muaşeretıyla bulunduğu çevrelerde daima gülünç olur*” (Andı, 1996: 54). Bu karakter mevcut toplumun sürdürdüğü yanlış yaşamın bir tezahürüdür. Ahmet Mithat’ın toplumu eğitmek gibi bir amacı olduğu için Felâton’un karşısına Râkım Efendi gibi idealize edilmiş bir karakter çıkarır. Râkım Efendi, çalışkan ve akıllı başında bir karakterdir. Yazar, Râkım Efendi’den yana taraf tutmakta ve Felâton Bey’in yaptıklarını alaycı bir dille eleştirmektedir. Böylelikle Ahmed Midhat, iyi olanı ödüllendirirken kötü olanı cezalandırmaktadır.

Alafranga yaşam tarzını eleştirel bir dille ele alan bir diğer roman ise Recaizâde Mahmud Ekrem’in *Araba Sevdası*’dır. Romanın başkışısı Bihruz Bey, tıpkı Felâton Bey gibi batılı tarzda giyinmeyi, bildiği birkaç kelimelik Fransızcası ve arabalara olan düşkünlüğü ile toplumun içerisinde yer almaya, statü ve itibar elde etmeye çalışır. Bihruz, bir kalemde çalışır ve eğitimsizdir. Dönemin gezinti yerlerinde son model arabası ile boy gösterir. O da batılılaşmayı dış görünüşten ibaret zanneder. Bu yüzeysel yaşam tarzı onu daima gülünç duruma düşürür. Bihruz, gittiği bir mesire yerinde fahişe Perîveş ile karşılaşır ve bu karşılaşma onun sonunu getirir.

Bu devrin romancıları aslında yenileşmeye karşı çıkmazlar. Fikri yönde halka öncülük etmektedirler. Ancak onlara göre halkın yenileşmeyi bu tarzda yüzeysel ve yanlış anlamaları bir eleştiri konusudur. Bundan dolayı romanlarında bu yanlış algıyı eleştirmişler ve bunun yenileşme olmadığını topluma açıklamaya çalışmışlardır. Yanlış batılılaşma konusunda toplumu mevcut yanlış durumundan kurtarmaya ve doğru olanı göstermeye gayret etmişlerdir.

XIX. asır Türk romanının öne çıkardığı bir diğer toplumsal sorun ise aile yapısındaki olumsuzluklardır. “*Sosyo-kültürel bir değişim sürecini yaşamakta olan Türk toplumunda, aile kurumu da bu değişimden payını almış, romancılarımız, belki her toplumda olduğu gibi, biraz da kendilerine romanesk konuları daha kolay sağlayan bu ortamı, edindikleri kültürlenme doğrultusunda, toplumu değiştirmenin, eğitmenin nüve birimi olarak görmüşlerdir*” (Andı, 1996: 65). Bu devrin romancıları “*gözücü usulü ile evlenme, aile büyüklerinin baskısı ile istemediği birisi ile evlendirilme, yaşlı erkek-geç kadın evliliği,*

zengin koca ile parası için evlenme/evlendirilme, içgüveysi girme, eşlerin birbirine sadakatsizliği, metres tutma, dayak, kocanın kumarbaz yahut ayyaş oluşu, evini ihmali v.s. gibi durumların tenkidi; bunların aile saadetini bozduğunun anlatılmaya çalışılması ile kadının eğitimi, sosyal hayata daha çok katılımının sağlanması, çocuk yetiştirme, çocuğun eğitiminin hayata yönelik olması, toplumun realitelerinden kopuk olmaması, kız çocuklarının da okutulması gibi” (Andı, 1996: 65) konuları ele almaktadır. Dikkatleri üstüne çeken önemli konuların başında ise cariyelik gelmektedir. Şemseddin Sami’nin *Taaşşuk-ı Talat ve Fıtnat*’ı, Ahmed Midhat Efendi’nin *Felâatun Bey ile Râkım Efendi*’si ve Namık Kemal’in *İntibah* isimli romanında aile konusunun etraflıca ele alındığı görülmektedir.

Taaşşuk-ı Talat ve Fıtnat romanında Fıtnat, üvey babası tarafından kendisinden yaşça büyük bir adamla rızası dışında evlendirilir. Bu durumu kabul etmeyen Fıtnat, intihar eder. *Felâatun Bey ile Râkım Efendi*’de ise Felâatun ve kardeşi Mihriban babalarından kalan mirası bitirerek ailelerinin sonunu getirirler. Râkım ise her ne kadar ailesine bağlı ve cariyesi ile mutlu bir evlilik sürdürse de Jozefino ile metres hayatı yaşamaktadır ve yazar bu durumu olağan karşılamaktadır. *İntibah*’a baktığımızda ise romanın başkişisi Ali Bey, cariyesi Dilâşub’u bir fahişe ile aldatır. Böylelikle evdeki huzur yitirilir ve ölüm sonlarını getirir.

Servet-i Fünûn romanına baktığımızda, Tanzimat devrinde ele alınan toplumsal sorunların artık problem olmaktan çıktığı ve özüksendığı görülmektedir. Söz gelimi batılı tarzda giyinmek ve lüks yaşam artık olması gereken bir durumdur. Bu devrin roman kişileri evlerini Batılı tarzda döşemektedirler. Sözü edilen yaşam şekli ancak iğreti bir hâl alınca eleştirilmiştir. Hatta *Aşk-ı Memnû* (1901) romanında Bihter’in, sırf zengin olduğu için Adnan Bey ile evlenmesi olağan karşılanmıştır. Bihter ve ailesi Batılı tarzda yaşama meraklı kişilerdir. Bihter, Adnan Bey ile evlenerek hasretini çektiği bu yaşama kavuşur. Önceleri ideal bir eş ve anne rolünü oynayan Bihter, bu durumdan sıkılır. Sonrasında “*Bihter, sahip olduklarıyla tatmin olamaz; bu ruh hali içinde, Adnan Bey’in yeğeni Behlül’le yasak bir aşk ilişkisi yaşamaya başlar. Roman Bihter’in intiharı ile sona erer*” (Narlı, 2019: 24). Romanın genel olarak yasak aşk teması etrafında toplandığı görülür. Bu yasak aşk ile birlikte aile içindeki çözümler ve yozlaşmalar da dikkati çeker. Dönemin öne çıkan aile içi sorunları yazar tarafından gerçekçi bir şekilde okura aktarılmıştır. Tanzimat devri romanlarında olduğu gibi bu romanda da suçlu işleyen cezalandırıldığı görülmektedir. Bu netice özetle, iyinin yüceltilerek topluma da olumlu anlamda bir telkinde bulunmak gibi bir gaye gütmektedir. Öte yandan kötünün ve kötülüğün en nihayetinde zarara göreceği, felakete

uğrayacağı fikri de verilmeye çalışılmıştır. Devrin dikkatleri üzerine çeken bir diğer romanı *Eylül* (1901)'de de yasak aşk teması ele alınmıştır. Romanın başkişilerinden Suat, eşini Necip ile aldatır. Bu yasak aşk neticesinde bir ailenin yıkıldığı görülür. Romanın sonunda Suat ve Necip yanan evin alevleri içinde can verir.

II. Meşrutiyet ile birlikte romancılarımızın bazı konuları artık özgürce ele aldığı görülür. “1908’den sonraki birçok romanda, değişen cemiyetin yeni insan tiplerini, yeni fikir açılımlarını, Birinci Dünya Savaşı ve sonuçlarını, Millî Mücadele’yi ve diğer sosyal meseleleri takip etmek mümkündür” (Narlı, 2019: 26). Milli Mücadele ile birlikte yönünü Anadolu’ya veren yazarlar, burayı yakından tanımaya, romanın kurgusal evrenine taşımaya çalışırlar. “Osmanlı döneminde belirgin bir farkla hissedilen merkez-taşra ayırımı bu dönemde eserlerde kendini somut bir biçimde hissettirir” (Türkmenoğlu, 2019: 34). Bu dönemde milliyetçilik fikrinin ideolojik bir altyapı olarak romanlarda yer edinmesi dikkati çeker. Halide Edip’in *Yeni Turan* ve Ahmet Hikmet’in *Gönül Hanım* romanlarında bu ideolojinin siyasi olarak ele alındığı görülür. Öte yandan Millî Mücadele ile birlikte toplumun savaş neticesinde yaşamındaki dönüşümler ve savaşın kötü yüzü Halide Edip’in *Ateşten Gömlek* ve Yakup Kadri’nin *Kıralık Konak* romanlarının tematik örgüsünü de belirlemiştir. Yakup Kadri’nin *Yaban* romanında ise köylü ve aydın çatışması görülür. Savaşta bir kolunu kaybeden Ahmet Celal, hayata küser ve Anadolu’da bir köye yerleşir. Burada köylünün Millî Mücadele’ye karşı kayıtsızlığı dikkatleri çeker. Romanın başkişisi Ahmet Celal köylünün bu umursamazlığını eleştirir. Ancak problemin köylünün ihmal edilmesinden kaynaklandığını düşünür. Roman, aydınların ve yönetimin bir özeleştirisi olarak da ele alınır.

Cumhuriyet dönemi romanının öne çıkan bir diğer teması eğitimidir. Özellikle Anadolu insanının eğitimsizliği başlıca bir problem olarak görülür. Millî Mücadele ile Anadolu’ya yönelen yazarlar, artık buradaki insanların eğitilmesi için eserler kaleme alırlar. Bu konuda öne çıkan romanların başında Reşat Nuri’nin *Çalılık* adlı eseri gelir. Anadolu’ya bir öğretmen olarak giden Feride, buradaki yanlışlıkların üstesinden gelmeye ve halkı eğitmeye çalışır. Cumhuriyet fikirlerini ve getirdiklerini halka aktarmaya çalışan Reşat Nuri, bunu bir misyon olarak benimsemiştir. Yazar *Yeşil Gece* romanında da bu amaçla hareket etmiştir. Romanda Anadolu insanının yaşamlarını tayin eden batıl inançların onları gerçeklerden nasıl uzaklaştırdığına vurgu yapılmıştır. Özellikle dinin yanlış yorumlanması ve kullanılması en çok eleştirilen konular arasındadır. Tüm bu yanlışlıklardan kurtarılmaya çalışılan Anadolu

insanına bir taraftan da mevcut ideolojiyi benimsetmek ve yaygınlık kazandırmak hedeflenir. Ulusun çağdaşlaşması için de hemen her şey yapılır ve bunun gerçekleşmesinin ancak eğitimle mümkün olacağına vurgu yapılır. Mehmet Narlı bu devrin romanının ortaya çıkışını şöyle özetler:

“Cumhuriyet dönemi romanı, (...) sosyal ve kültürel gelişmelerin içinde yazılır. Bu yönüyle bir taraftan, olan bitenin izlerini yansıtırken, bir taraftan da olan bitenlerin yayılması ve benimsenmesi yolunda önemli bir görev üstlenir. İkinci Meşrutiyet döneminde ilk romanlarını veren romancılar, zaten “Milli Edebiyat” anlayışının içinden gelenlerdir. Bu romancılar, Cumhuriyetin ilanı, hatta Milli Mücadele’nin zaferiyle birlikte bir “devr-i sabık” oluşturarak, yakın geçmişin eleştirisini yaparlar. Bu eleştirilere “milli zafer”in romanları eklenir. Cumhuriyetin hedef ve ilkeleri doğrultusunda tematik bir yapı geliştiren romanlar artmaya başlar. Bunun yanında işçiler, taşranın feodal yapısı, doğu-batı problemi, milliyetçilik, küçük ve yoksul insanların dünyası gibi konular da romana girer” (Narlı, 2019: 38).

Cumhuriyet Dönemi romanında öne çıkan temalardan biri de Doğu-Batı meselesidir. “Bu dönemin en tanınmış yazarlarına bakacak olursak hemen hepsinin Batılılaşma sorununa eğildiğini görürüz. Batılılaşma Türk romanının ana sorunsalını oluşturmakla kalmaz, aynı zamanda onun işlevini, kuruluşunu ve tiplerini de önemli ölçüde belirler” (Moran, 2012: 33). Toplumun bu ikilem arasında kalmasının temel nedeni bir kimlik inşa etme gayesidir. Halide Edip Adıvar’ın 1936 yılında yayımlanan *Sinekli Bakkal* romanında Rabia’nın Doğu-Batı sentezinde bir kimlik edinmeye çalıştığı görülür. Yazar, iki toplumu da kabul eder ve Rabia şahsında bir özümseme gerçekleştirme gayesi taşır. Adıvar, Rabia ve Peregrini’yi evlendirerek Doğu ve Batıyı birleştirmeye çalışır. Ancak bu yaklaşım yanlıştır, “çünkü Doğu ile Batı arasında bir birleşmeyi veya sentezi düşünen bir yazarın, Peregrini gibi, genel Batı değerlerinden kaçmış, dininden aforoz edilmiş birini seçmesi pek akıllıca görünmüyor. Peregrini’nin Batı’nın aklını temsil ettiğini söylemek de mümkün değil. Ortada olan, yön veren tek ‘akıl’, Vehbi Dede’nin gönül ve aklı birleştiren mistik şuurudur. Romanın bu boyutuna dikkat edilirse aslında Peregrini’nin de Rabia’nın da Vehbi Dede’de birleştiğini söylemek daha doğru olacaktır” (Narlı, 2019: 97).

Bu dönemin romanlarında çoğunlukla Doğu-Batı meselesini ele alan yazarlarından önde geleni Peyami Safa'dır. Romanlarında bu çatışmayı ustalıkla ele alan yazar, Doğu'nun hâkimiyetini kabul ettirmeye çalışır. Söz gelimi *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu* (1949) romanında Batı'nın maddeci yaklaşımı ile Doğu'nun mistik anlayışı arasında kalmış olan Ferit'in yaşadıklarını anlatır. Ferit içerisinde bulunduğu bunalım halinden mistisizme ulaşarak kurtulur. Ailesinin yozlaşmış yaşantısı Ferit'in bu bunalımı yaşamasındaki en önemli etkidir. Yaşadığı pansiyondan adaya taşınan Ferit, burada Matmazel Noraliya isimli bir kadının konağına yerleşir. Burada ölü kadının ruhu ile olan iletişimi onu Doğu mistisizmine yani yazarın anlatmaya çalıştığı doğruya kavuşturur. Böylece yazar tarafından Doğu'nun üstünlüğü kanıtlanmaya çalışılır.

1950'li yılların romanlarında Türkiye'nin yaşadığı siyasal ve toplumsal sorunların ele alındığı görülür. Özellikle 1940 yılında kurulan Köy Enstitüleri'nden mezun olan öğrencilerin köylerde öğretmenlik yapmaya başlaması ile köyün sorunları roman için yeni bir konu haline gelir. Osman Gündüz bu devrin romanlarının ele alınış biçimini şöyle açıklar:

“Konu bulmakta güçlük çeken Türk romancısı, köy konulu romanlarla kendine bir çıkış yolu bulur. Artık Anadolu/ taşra/ kasaba/ köy, tüm sorunlarıyla, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel yaşam tarzıyla, feodal düzeniyle yoğun olarak romana girer ve 70'li yıllara kadar romanların birincil kaynağı olur. Çok partili yaşama geçişte ortaya çıkan tikanıklıklar, sorunlar ve bu sorunların Anadolu'ya taşraya yansımaları, iç göç, partizanlık, parti kodamanlarına sırtlarını dayayıp kasaba halkını köylüyü sömüren eşraf, dönemin fikir akımlarıyla beslenen ağa-köylü, fabrikatör-işçi, amir-memur arasındaki çatışmalar (...) dönem romanlarının konularını oluşturur” (Gündüz, 2015: 448).

Köy Enstitüleri'nden mezun olan yazarlar, halkın içine karışmış, onların sorunları ile ilgilenmiş ve eğitimsizlikten doğan yanlışları ortadan kaldırmaya çalışmışlardır. Enstitülerde eğitim gören romancıların tamamı hümanist ve sosyalist bir dünya görüşüne sahiptir. Bundan dolayı köylüye yaklaşımları toplumun gerçeğine bağlıdır. Yaşadıkları sorunları tüm gerçekliğiyle romanlarına yansıtmışlardır. Köylerdeki geri kalmışlık, teknolojinin olmaması köylü yaşantısının zorluğunu göstermektedir. Öte yandan imamların din adı altında köylüleri baskı altında tutması, ağaların ise köylünün emeğini sömürmesi bu yapının gerçekliğini kanıtlar niteliktedir. Bu gerçeklik olduğu gibi romanlara yansımıştır ve hemen her romanda

sömürülen bir kesim ve sömüren kişiler mevcuttur. Durum böyleyken sömürülenin yanında yer alan aydınlar da vardır. Aydınlar genellikle öğretmen ve kaymakamdır. Sömürenlerin yanında ise din adamları vardır. Bu sömürgeci anlayışa başkaldıran köylüler de romanlarda karşımıza çıkar. Köylü feodal yapının zorbalığından kurtulmaya çalışır.

Köy temasının belirgin olarak işlendiği, “*Mahmut Makal’in köy yaşamından gerçekçi kesitler aktardığı Bizim Köy (1950) adlı romanı Türk edebiyatında hakiki toplumsal gerçekçilik dönemini açtı*” (Karpaz, 2009: 181). Bu eserde Makal, öğretmenlik yaptığı köylerdeki eksiklikleri bütün gerçekliğiyle anlatmıştır. Köyün gerçekliğini dile getiren yazar, bu eksikliklerin giderilmesi ve köyün gelişmesi için aracı olmaya çalışır. Eserde yoksul iki Anadolu köyü anlatılmaktadır. Biri yazarın köyü diğeri ise yazarın öğretmenlik yaptığı köydür. Köydeki zor yaşam şartları anlatılır. Örneğin kış mevsiminde soğuktan dolayı çocukların hastalanıp ölürler. Kışın ısınmak için gerekli yakacakları olmayan köylülerin yoksulluğu dikkat çeker. Yine yoksulluktan ötürü öküz alamayan köylü toprağını sürmede sıkıntı çeker. Eserde dikkat çeken bir diğerkonu ise eğitimidir. Öğretmen Mamıdefendi köylünün eğitilmesi için elinden geleni yapar. Ancak köylünün dine olan bağlılığından ötürü, öğretmenin verdiği eğitimin, dini eğitim kadar önemli olmadığı kanısı ortaya çıkar. Bu yüzden din adamları ön plana çıkarken öğretmen önceleri var olan değerini yitirir. Tüm zorluklara rağmen öğretmen Mamıdefendi mevcut yapı ile mücadelesini sürdürür. Özetle eserde ekonomik ve inançsal bağlamda ortaya çıkan sosyal konular ele alınır.

Yaşar Kemal’in *Teneke* (1955) romanı da köy ve köylü gerçekliğini ele alan romanlardanır. Romanın ana teması ağa ve köylü arasında geçer. Köyün ağası Okçuoğlu ve beraberindekiler çeltik ekmek isterler. Ancak çeltik ekmek için gerekli su bir köyün ortasından geçer ve suyun geçmesi durumunda köy su altında kalır ve sıtma hastalığına sebep olur. Bundan dolayı kaymakam bu duruma müsaade etmez. Bu sırada köye yeni bir kaymakam atanır. Ağalar bu fırsatı iyi değerlendirmek için yeni kaymakamı oldukça ilgiyle karşırlar. Ağaların menfaati uğruna yapmış oldukları bu karşılama onlara çeltik ekmek için gerekli suyun karşılanmasını sağlar. Ağalar köylünün tarlasını dalavere ile satın alır. Kaymakamın yanında görev yapan Resul Efendi bu haksızlığa dayanamaz ve bütün gerçekleri kaymakama anlatır. Kaymakam yapmış olduğu yanlıştan döner ve ağalarla mücadele etmeye başlar. Ağalar kaymakamı Ankara’ya şikâyet ederler, kaymakamlık binasını kurşunlatırlar. Gizlice suyu tarlalara bırakırlar. Kaymakam bu önlemek için bentlerin başına jandarma diker. Bu da fayda etmez.

Ağalar köylülere yüksek paralar vererek köyü terk etmelerini sağlar. Buna direnen bazı köylüler mücadeleye devam eder. Ancak başarısız olurlar. Kaymakamın tayini Kars’a çıkar ve köyden giderken çocuklar onun arkasından teneke çalarlar. Roman, mevcut sistemin rüşvet vd. yanlışlar bağlamında eleştirisini yapar. Öte yandan köylü ve ağa çatışmasını ele alır. Sosyalist dünya görüşüne mensup yazar burada, halkın güçlüler tarafından ezilişini anlatmaya çalışır. Yine dönem romanının genelinde olduğu gibi bu romanda da kurtarıcı, merkezden köye gelip onların sorunlarını çözmek için mücadele içerisinde bulunmuştur.

1960’lı yılların romanına baktığımızda köy-köylü gerçeği, sınıfsal farklılık ve emek gibi konuların yazarlar tarafından işlendiğini görmekteyiz. Osman Gündüz bu dönem yazarlarını ve roman anlayışını şu şekilde ele alır:

“Toplumcu-gerçekçi bakış adı altında bölümlediğimiz bu dönem romancıları, dünya görüşü olarak benimsedikleri ideolojilerin de etkisiyle yeni arayışlara ve yapılanmalara girerler. Bu yönelişler, varsıllık-yoksulluk kutupluluğuna dayalı bir çizgide, küçük sapmalarla devam eder. Anadolu’daki köy ve kasabalardaki sosyal hayatı esas alan romanlarda bu kutupluluk ağa-ırgat, yönetici-köylü, mütegalibe-köylü, ezen-ezilen gibi zıtlıklar üzerinde şekillenir. Farklı bir bakışla köy konulu romanların genel şablonu üç ayak üzerine oturtulur. Birinci grubu yoksul ve cahil köylüler yani sömürülenler; ikinci grubu, ağa, onun işbirlikçileri imam, muhtar, parti temsilcileri; üçüncü grubu ise bunlarla mücadele eden ya da bu kişilerin yanında yer alan ülkücü öğretmen, çağdaş değerlere inanmış kaymakam / kasaba doktoru ve bazı bilge köylüler oluşturur” (Gündüz, 2015: 461).

Bu devrin yazarları, sosyalist, Marksist ve komünist bir ideolojiye sahip olsalar da olaylara insani bir dikkatle yaklaşır. Yazarlar, romanlarındaki konuları da kendi yaşamlarından ve yakın çevrelerinden alırlar. Bunlara örnek olarak Orhan Kemal, Sevgi Soysal, Nezihe Meriç ve Necati Cumalı isimleri verilebilir. Öte yandan köy sorunlarını ısrarla işlemeye devam eden isimler ise Yaşar Kemal, Fakir Baykurt ve Kemal Bilbaşar’dır. 1960’lı yıllar özellikle çalışma hayatındaki sorunların ele alındığı bir dönemdir. Bundan dolayı romanlarda işçilerin yaşadıkları anlatılır. *“Türk romanında, yeni gelişen sanayileşmeyi, ağalık ve patronluk arası bir tutumu olan fabrika sahiplerini ve bu fabrikalarda, köylülükten şehir işçiliğine doğru kaymaya çalışan işçileri, geniş anlamıyla anlatan romancı Orhan Kemal’dir” (Narlı, 2019: 119).* Orhan Kemal, yakın çevresinde gördüğü işçilerin yaşantısını anlatmaktadır. Ancak onun hayatında asıl kırılma noktası Bursa Cezaevi’nde Nazım Hikmet ile tanışması olur. Bu

tanışıklıktan sonra yazar toplumsal gerçekliği bütün berraklığıyla anlatmaya çalışır. Orhan Kemal *Gurbet Kuşları* (1962) romanında sınıf bilincini ve düzenin bozukluğunu anlatır. Romanın başkışisi İflahsızın Memet, ekmek parası kazanmak için İstanbul’a gelir. Burada toplumun kumar, dedikodu ve cinsel arzulara yenik düşerek yozlaşmalarını görür. Ayrıca devlet yetkililerinin gecekondlu inşa eden halktan rüşvet almaları da kınanan bir durumdur. Onlara bu bilinci oradaki bir öğretmen aşılar. Nihayetinde Memet, kendi sınıfını bulur. Yazarın vermek istediği fikir de böylece ortaya çıkar.

Türk romanının tarihsel serüvenine baktığımızda siyasi olayların önemli bir yere sahip olduğunu görürüz. 1960’lı yılların da öne çıkan en önemli siyasi olayı 27 Mayıs askeri müdahalesidir. Demokrat Parti’nin yanlış yönetimi iktidarının sonunu getirir. Adnan Menderes ve kurmayları idama mahkûm edilir. Bu devrin romanlarında, DP’nin iktidara geldiği 1950 yılından 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesi ve sonrasına kadar da gerçekleşen siyasi olayların sıklıkla işlendiği görülür. Gerek 60’lı yıllarda gerekse sonraki yıllarda 27 Mayıs müdahalesinin doğurduğu sorunlar, Türk romanın başlıca konularından olmuştur. Atilla İlhan’ın 1963 yılında yayımlanan *Kurtlar Sofrası* romanı, konusunu buradan alır. Yazar, 27 Mayıs öncesi yaşantıyı politik ve toplumsal boyutu ile ele alır. Zengin bir iş adamı olan Zihni Keleşoğlu, kendisi ile ilgili olumsuz haberler yapan gazeteci Mahmut’u öldürtür. Mahmut, aydın ve Atatürkçü bir gazeteci olduğu için topluma karşı olan sorumluluğundan ötürü, Keleşoğlu’nun yapmış olduğu yanlışları halka duyurur. İktidar ve burjuva sınıfının birlikte yürüttüğü kirli ilişkiler ağı gazeteciler aracılığıyla ifşa olur. “*Roman, dönemin siyasi yönetimini, ekonomik anlayışını eleştirmekle kalmaz, sosyalist bir Atatürkçü kimlik peşinde olduğunu belli ederek, milli çizgiye gelemeyen sosyalistleri de eleştirir*” (Narlı, 2019: 147). Roman kişilerinden Mahmut’un fikrine göre “*önce bu iktidar devrilmeli; ardından klasik bir demokrasinin hukuk düzeni kurulmalı; bunların yanı sıra endüstri devrimleri ve ciddi bir toprak reformu gerekmektedir*” (Narlı, 2019: 147). Bu fikirden yola çıkarak romanın, askeri müdahalenin olması gerektiğini savunduğu anlaşılmaktadır.

Türk edebiyatının 1970’li yıllarda yazılan romanların dikkat çeken konularından biri göç meselesidir. 1961 yılında Federal Almanya ve Türkiye arasında İşgücü Göçü Anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma neticesinde Türkiye’den Almanya’ya çalışmak üzere işçiler gider. Anlaşma bağlamında işçiler en fazla iki yıl Almanya’da işçi olarak kalabilecek, sonrasında Türkiye’ye geri döneceklerdir. Ancak durum istenildiği gibi gerçekleşmez. İşverenler işçilerini eğittikleri için onları gönderip yerine yeni işçi almak istemezler. Bu

yüzden 1963 yılında iki yıl şartı kaldırılır. Böylelikle işçiler istedikleri kadar Almanya’da kalabilecekler hatta ailelerini de yanlarına alabileceklerdir. Göç beraberinde yabancılaşmayı getirir. Türk insanı özünü yitirmeye başlar. Yabancılaşma, Türk romancısı için ele alınacak önemli bir temadır. Bu tema etrafında toplanan romanlardaki sorunları Mehmet Narlı şu şekilde sınıflandırır:

“Bütün bu eserlerde, Almanya’da yaşayanların ve geride kalanların yaşadıkları sorunları birkaç başlıkta toplamak mümkündür: 1. İletişim yokluğu ve bunun doğurduğu korku ve güvensizlik 2. Gelenek, göreneklerin yaşanamayışı ve içe kapanma, 3. İnsan ilişkilerinin çok maddi oluşunun verdiği rahatsızlık, 4. Çocuklara ve gençlere kültürel kıymetler açısından hâkim olamamak, 5. Türkçe eğitim yapan okulların olmayışı, 6. İşlerin zorluğu ve işverenlerin baskısı, 7. Almanların hemen her konuda işçileri horlamaları, 8. Para yüzünden yabancıya bağlı olma duygusunun acısı, 9. Yabancı düşmanlığına maruz kalmak, 10. Gurbetçilerin aldıkları yeni kültürü memlekete getirmeleri; bunun hoş karşılanmayışı, geleneklerin göreneklerin zedelenişi, 11. Türkiye’dekilerin geri dönenlerden etkilenip değişmeye başlamaları” (Narlı, 2019: 126).

Göç, çift yüzlü bireyler doğurmuştur. Beraberinde de yığınla problemi getirmiştir. Türk insanının yoksullukla olan mücadelesi onu göçe zorlamıştır. Almanya ile yapılan anlaşma da özellikle iyi bir yaşama kavuşmak isteyen Türk insanı için bir kurtuluş yoludur. Adalet Ağaoğlu’nun 1976 yılında yayımlanan *Fikrimin İnce Gülü* isimli romanı da bu konuya değinmektedir. Çocukluğundan beri arabalara âşık olan Bayram, bir araba sahibi olmak için Almanya’ya çalışmaya gider. Burada çalışarak kendisine bir Mercedes alır. *“Bencil, menfaatçi, kendini hor gören, bundan dolayı zenginliğin, gücün ve önemsenmenin sembolü olan mersedesle aynileşen Bayram tipinin ortaya koyduğu Almanya hayatı, göç olgusunun çeşitli problemlerini yansıtmaktadır* (Narlı, 2019: 128). Roman, Bayram’ın yurda dönüşünde başına gelenleri tüm gerçekliğiyle anlatır. Romandaki problemlerden biri rüşvettir. Gümrük kapılarında bürokratik işlemler ve birtakım yasaklı eşyaları sınırdan geçirebilmek için insanlar, gümrük memurlarına rüşvet vermektedir. Bayram da evraklarının bir an önce hazırlanması için memurlara rüşvet verir. Yine Bayram’ın sahibi olduğu arabadan ötürü kendini diğer insanlardan üstün gördüğü de romanın meselelerinden biridir. Gittiği her yerde Mercedes arabası ile övünür. Bu arabaya sahip olmayı bir ayrıcalık olarak nitelendirir.

Bayram'ın bu yabancılaşması ona ağıra mal olur. Romanın sonunda çok sevdiği arabası ile kaza yapar. Böylelikle onu üstün kılan nesne artık olmadığı için üstünlüğünü de yitirir.

Türk romanı, 1950'li yıllardan itibaren siyasi bir kimliğe bürünmüştür. Türk siyasi tarihinde önemli sonuçlar doğuran 12 Mart 1971 tarihli askeri müdahale ile birlikte romanlardaki siyasi anlayış iyice ön plana çıkmış ve sosyal hayatta değişimler gerçekleşmiştir. “*Bu dönemin sosyal hayatını şekillendiren en önemli unsur, kuşkusuz Türkiye’de aşırı solun güçlenerek toplumsal hayatı etkileyecek eylemlere girişmesi ve bu eylemlere engel olmak isteyen aşırı sağ/milliyetçi gruplarla çatışmalarıdır*” (Yıldız, 2021: 241). Şüphesiz 12 Mart Muhtırası, Türk romanının seyrini değiştiren olaylardan biridir. Yazarlar, toplumsal gerçekleri topluma göstermek gibi bir anlayışla hareket etmişlerdir. 12 Mart Muhtırası ile birlikte romanlardaki siyasi olayların tezahürü gittikçe artmıştır. “*Özellikle 1960 İhtilali Anayasası’nın sağladıklarıyla sol-sosyalist düşünce, siyasette, kültür ve edebiyatta uygulama alanlarına sahip olmuştur. Fakat birçok sosyalist düşünceye göre 12 Mart yön değiştirmiş ve gelişen devrimci hareketi yok etmeye koyulmuştur. Bütün bunlar 1971’den sonra yazılan politik romanlara yansımıştır*” (Narlı, 2019: 149). O zamana değin benzeri görülmemiş bir baskı ve şiddet ortamı romanlardaki yerini almıştır. Romanlarda düzene karşı bir başkaldırı ve haksızlığa karşı mücadele etme anlatılmıştır. Bir toplumda gerçekleşen önemli bir olay beraberinde yeni bir insan tipi veyahut yeni bir yaşam anlayışı getirmektedir. Bu değişime yazarlar da dâhildir. “*Bu özel tarihte, yani 12 Mart’ın sonrasında, öykü ve roman alanında ismini duyuran yazarların önemli bir bölümü ’68 öğrenci hareketi ile ilişki içinde olup, darbenin ardından toparlanmaya başlayan sosyalist örgütlenmelere yakınlık duyan insanlardı*” (Türkeş, 2000: 80). Romana yansıyan olaylar, genellikle devrimci öğrencilerin yenilgisi, hapisanelerde gördükleri işkenceler ve hesaplaşma konuludur. Romanlar nedenlere değil sonuçlara odaklanmıştır. Böylelikle ortaya çıkan tabloda ezilen kesimin acı yaşamı anlatılır.

1970’li yılların romanlarında öne çıkan temalardan biri işkencedir. Dönemin siyasi ve toplumsal atmosferini anlatan ve işkenceyi konu alan romanlardan biri Sevgi Soysal’ın 1975 yılında yayımlanan *Şafak* romanıdır. Roman Adana’da bir eve gece vakti düzenlenen bir baskın ile başlayıp sabahleyin son bulur. Bundan sonra birtakım devrimci gençler gözaltına alınır. Bu gençlerin hapisanede gördükleri işkenceler konu edinilir. Mevcut siyasi düzen ile uzlaşanlar, devrimcilere göre davaya ihanet edenler ise işkence görmemek için uzlaşma

yoluna giderler. Devrimci gruplar için bu tam bir hayal kırıklığıdır. Artık eski güçlerine sahip değildirlir ve düzenin baskısı altında yok olup gitmektedirler.

Erdal Öz'ün *Yaralı*sın (1974) romanı işkence ve baskı karşısında tek başına kalan genç devrimci kesimin kendileri ile olan çatışmalarını konu alır. *Yaralı*sın romanı da 12 Mart romanının öne çıkan özelliklerini taşır. Erdal Öz, dönemin baskıcı ve zorba anlayışını eleştirir. Romanda genç devrimci yasaklı kitaplar okuduğu için gözaltına alınır ve insanlık dışı, ağır işkencelere maruz kalır. Tüm bu işkencelere rağmen arkadaşlarının yakalanmaması için onların ismini vermez. Buna rağmen genç devrimci yenilir. Çünkü yalnız kalır. Ona destek olacak kimse yoktur. Uğruna mücadele edilen halk da onun yanında durmamıştır.

Türk edebiyatının 1980'li yıllarında yazılan romanlarında, 12 Eylül 1980 darbesinin etkisi bariz bir şekilde ortadadır. “12 Eylül 1980 askerî müdahalesi, Türkiye’de toplumsal yapıyı oluşturan temel dinamiklerin değiştirildiği, yeni bir toplum modelinin dayatıldığı bir kırılma ve kopma noktası olarak belleklerde yer etmiştir” (Balık, 2009: 2379). Darbe ile birlikte yeni bir toplum inşa edilmek istenmiştir. Bu amaç doğrultusunda halk depolitize edilmiş, özellikle genç kuşak arasında yaygın olan sol düşünce yok edilmeye çalışılmıştır. Amacına ulaşmak için her yolu reva gören iktidarın, toplumun bu değişimin önünde engel teşkil etmemesi için baskı, işkence ve caydırıcı politikalar izlediği görülür. Öte yandan insanoğlunun zayıf noktası olarak addedilen cinsellik de hedefe ulaşmak için kullanılan bir yöntemdir. Toplum arasında ayıp olarak nitelendirilen cinsellik normalleştirilmiştir. İnsanlar daha önce konuşmaya çekindiği cinsellik vb. konular hakkında rahatça konuşmaya başlar. Böylece iktidar hedefine ulaşarak toplumu siyasetin dışına iter. “12 Eylül’ün öne çıkan değişimlerinden biri de “emek” ve “sömürü” kavramlarına karşı düşmanca bir söylem geliştirmeye yönelik yaptırımlardır. Bunları kamuoyunun gündeminden düşürmek, basit bir çağrışımından ibaret, içi boşaltılmış ve sadece nostaljik çağrışımları olan kavramlar haline getirmek, sol ideolojileri dışlamak, değersizleştirmek, yok etmek veya unutturmak amacını taşıyan egemen anlayış özellikle medya ve basını bu amaç doğrultusunda kullanmıştır” (Balık, 2009: 2380). Toplumdaki bu değişimler edebiyatı da etkilemiştir. Daha önce romanda sıkça yer bulan köy-köylü, emek-sömürü ve ezen-ezilen gibi temalar artık yerini daha bireysel konulara bırakmıştır. 12 Eylül ile birlikte özellikle sol “ideolojik grupların iç hesaplaşmaları, örgüt içindeki şiddet eylemleri, çelişkileri, ideolojilere olan inancın kaybı, ekonomik endişelerin, haz ve günlük yaşama dayalı anlayışların yerleşmesi, medya kültürü,

popülizm, üniversite üzerinde kurulan baskı ve despotizm, devlet şiddeti, işkence ve cezaevi” (Balık, 2009: 2382) gibi konular romanda yer almıştır.

1980 ve sonrasında yazılan romanların büyük bir çoğunluğu 12 Eylül askeri darbesinin sonuçlarına odaklanmıştır. Bu romanlarda öne çıkan temalardan biri şiddet ve işkencedir. Adalet Ağaoğlu’nun *Hayır* (1987) isimli romanında bu temalar işlenmektedir. Romandaki olaylar Aysel Dereli’nin anılarından yola çıkılarak anlatılır. “*Adalet Ağaoğlu darbeye sol perspektiften bakan roman kahramanı Aysel Dereli aracılığıyla dönemin şiddeti önceleyen yönetim anlayışına eleştirel yaklaşır*” (Balık, 2009: 2384). Sıkıyönetim ile birlikte halka karşı uygulanan şiddet roman boyunca devam eder. Zulme karşı boyun eğmeyen halk ise anarşist olarak tanımlanır.

Edebiyat ve ideoloji ilişkisi bilhassa roman türü aracılığıyla sıklıkla işlenmektedir. “*Sanatın tümü dünyanın ideolojik bir kavranışından doğar; Plehanov’un ifade ettiği üzere, bir sanat eseri olup da ideolojik içerikten tamamen yoksun olan bir şey yoktur*” (Eagleton, 2014: 31). Türk romanında ele alınan ideolojik yaklaşımlar ile birlikte politik romanlar meydana gelmiştir. Roman yazarları, politik romanlar ile geniş halk kitlelerine ulaşmıştır. Politik roman ile yazarın propaganda ve yönetimi elinde bulunduranları eleştirme amacının olduğu görülmektedir. Yakın dönem roman yazarlarından Ayşegül Devocioğlu ve Burhan Sönmez’in bu bağlamda romanlar kaleme aldığı görülmektedir. Devocioğlu’nun *Kuş Diline Öykülenen* romanı 12 Eylül döneminin insan hayatı üzerinde bıraktığı etkileri bütün gerçekliğiyle aktarmaktadır. Burhan Sönmez de *İstanbul İstanbul* romanı ile politik yaşamı farklı bir kurgu anlayışıyla okurla buluşturmuştur.

Yazın hayatına 1980’li yıllarda adım atan Kaan Arslanoğlu da 12 Eylül askeri müdahalesini romanlarında işlemiştir. Arslanoğlu’nun romanlarının büyük çoğunluğu politik içeriklidir. Kaleme aldığı on üç romanında da toplumun varlığı ve sorunları dikkat çeker. Bu bağlamda Kaan Arslanoğlu’nun *Devrimciler*, *Kimlik*, *Çağrısız Hayalim*, *Kişilikler*, *Öteki Kayıp*, *İntihar – Zamanımızın Bir Kahramanı*, *Kuş Bakışı*, *Yoldaki İşaretler*, *Sessizlik Kuleleri - 2084-*, *Karşıdevrimciler – Devrimciler 2*, *Reenkarnasyon Kulübü*, *Kayıp Devrimin Öncesinde*, *Yüzü Silinenler Darbe Günlükleri* isimli romanlarında sosyal meseleler incelenecektir.

2. KAAAN ARSLANOĞLU’NUN HAYATI, SANAT ANLAYIŞI VE ESERLERİ

2.1. Hayatı

Kaan Arslanoğlu, 1959 Bartın doğumludur. Düzce nüfusuna kayıtlıdır. Babasının görevi gereği çocukluğu ve ilk gençlik yılları Bartın, Zonguldak Ereğli, Sivas ve Bursa gibi şehirlerde geçmiştir. Bursa Lisesi’ni bitirmiştir. Arslanoğlu, 1977 yılında Cerrahpaşa Tıp Fakültesi’nde yükseköğrenimine başlamış ve 1984 yılında mezun olmuştur. Aynı yıl evlenmiştir. Zorunlu görevini Eskişehir Beden Terbiyesi İl Müdürlüğü’nde tamamlamıştır. 1986 yılında Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi’nde psikiyatri alanında uzmanlık eğitimine başlamış ve 1990 yılında bu alanda uzman olmuştur. Ağrı, İzmir ve Samsun’da askerlik yapmıştır. 2000 yılına kadar devlet bünyesinde çalışmıştır. 2000-2005 yılları arasında mesleğini özel olarak devam ettirmiştir. 2005 yılından itibaren yalnızca yazın ile meşgul olmuştur. Arslanoğlu, bugüne kadar yazılı olarak on üç roman yayımlamıştır. Ayrıca editörü olduğu *insanbu* isimli internet sitesinde *Kemal*, *Karl* ve *Celalettin Bugünü Konuşuyor* ve *PKK’nın Romanı PKK’ya Lanet Mitingi* adında iki tane resimli internet romanını okurlarıyla paylaşmıştır. Arslanoğlu, dokuz tane çeşitli inceleme ve kuram kitabı da yayımlamıştır. Yaşamını Düzce’de devam ettirmektedir.

2.2. Sanat Anlayışı

Yazın hayatına 1984 yılının sonlarında başlayan Arslanoğlu, 1988 yılında ilk romanı *Devrimciler*’i yayımlamıştır. “*În Vivo*, *Hekim Forumu*, *İnsancıl*, *Evrensel Kültür*, *Söz*, *Solak*, *Adam Sanat*, *Varlık*” (Url-1) gibi devrin önemli dergilerinde makaleleri yayımlanmıştır. Dönemin aktif siyasi yaşantısında da yer alan yazar, eserlerinde çoğunlukla yaşadığı devrin gerçeklerini yansıtmaya çalışmıştır. Arslanoğlu’nun “*romanlarında kendi gençlik deneyimlerinin etkisi görülür. Gerek mekân gerek zaman gerekse karakterler, Arslanoğlu’nun eserlerine yarı otobiyografik bir hava katar*” (Şahin, 2019). Romanlarının konuları ise genellikle siyaset ve psikolojiden oluşmaktadır. Sanatı toplum gerçeklerini yansıtmak için bir araç olarak kullanmıştır. Arslanoğlu, sanatı şu şekilde yorumlar:

“Sanat, insanın soyutlama yeteneğinin ürünüdür. Başka hiçbir canlı sanat yapamaz, ama insan, aklının soyutlama yeteneğinden ötürü sanatı üretebilir ve onu yaşamının ayrılmaz parçası sayar. Sanat, evrim sürecinde insanlar arası iletişimin, bilgi depolama ve aktarmanın, üretimin (avcılık ve toplayıcılığın) gereksemeleri doğrultusunda insanın soyutlama yeteneğinin ve gelişmiş ruhsal yapısının (madde ötesine, ruhlara, görünmez güçlere inanmasının) sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Sanat bu bakımdan bugünkü en gelişmiş biçimleriyle bile hem insan aklının gücünü hem de sakatlıklarını yansıtır” (Arslanoğlu, 2005b: 160-161).

Yazarın sanat ile ilgili görüşlerinden de anlaşılacağı üzere, insan aklının gerçeği soyut yollarla anlatma isteği onu sanata ulaştırmıştır. Arslanoğlu da sanatını tıpkı bu yolla icra etmiştir. Eserlerinde ezilenden yana olmuş, baskı ve şiddeti sert bir dille eleştirmiştir. Romanlarını kendi dünya görüşü ekseninde kaleme almıştır. Gerek dünya görüşü, gerekse de kendini toplumdan soyutlamayan, bizzat içinde yer alan bir fert olarak gerçeği anlatmaya çalışmıştır. Yazar, *Yüzü Silinenler Darbe Günlükleri* romanının sunumunda gerçeklik ve kurgu hakkındaki düşüncelerini şöyle açıklar:

“Ölçüyü aşmış fikir beyanı bir edebiyat estetiği bozucusudur her eserde. O kesin. Ama gerçeklikten de kaçamıyoruz. Salt hayal ürünü eserler bu yönde handikapı (zorluk diyelim buna) kolay aşıyorlar. Ancak gerçeğe bağlı kalma tutkusundaki, her gün yaşadıklarını kaleme döken, gerçek tutkusuyla yazıya döken insanlar için bu, dış zorlamanın da ötesinde bir iç zorlama. Kurgu yapıyoruz ama uydurmuyoruz. Bu yazıştıklarımız, bu diyaloglarımız gerçek. Benzerlerini yaşamak anlamında. Gerçekte böyle deneyimler içindeyiz ve bu bizim hayatımız. İçinde “ben” çokça geçse bile yapay diyemezler. Çiğ bir benlik şişirmesi? Az biraz sezsem, çöpe atardım. Elbette son kararını nitelikli okur verecektir” (Arslanoğlu, 2017: 6).

Öte yandan yazarın romanlarında yer verdiği kişilerin doktor olmaları ve siyasi bir yaşam sürdürmeleri, akla Arslanoğlu’nun kendi yaşamından izler barındırdığı fikrini getirmektedir. Çünkü yazarın kendisi hem doktor hem de aktif bir siyasi örgütlülük içerisindeydi. Ayrıca birçok romanında yazar kimliği taşıyan kişiler veya yazı işi ile uğraşan kişiler vardır. Ancak romanlarda yer alan kişiler ve yaşanan olaylar birebir gerçek yaşamda yer almıştır demek doğru olmaz. Yazar metin gerçekliğini sağlamak için gerçek hayattan konulara ve tarihi

kişilere yer vermiştir. Yazarın kendisi de yazdıklarının kurmaca birer metin olduğunu *Devrimciler* romanının ikinci baskısı için yazdığı önsözde bu durumu açıklamaktadır:

“Okuyucuya bu ürünün bir roman olduğunu anımsatıyorum. Roman gerçekliği yansıtan, ancak kendi kuralları, kendi gerçekliği içinde değiştirerek, yeniden yaratarak yansıtan bir yazın türüdür. Öbür sanatlarda da böyledir aslında durum. Bunları neden söylüyorum: Bu kitap bir belgesel değil. İlk baskıyı okuyanların çoğu, düş kırıklıklarına uğradılar. Umarım artık daha rahat okunur ve duygusal çatışmalara kapılmaksızın değerlendirip yararlanılır. Romanda anlatılan kuşaktan bir, belki iki kuşak geçti. İnsanın, devrimcilerin sorunsalı pek de değişmedi. O yüzden yapıtın hiç eskimemiş oluşu bile, beni sevindirmez... Sonuç olarak, bu yapıt yaranmayı değil, düşündürmeyi, tartışmayı hedefleyen “her şeyden önce bir roman...” (Arslanoğlu, 2009a: 7).

Arslanoğlu yazdıkları ile fikirlerini topluma anlatmaya çalışmıştır. Bu yüzden kendisini romanlarında bir roman kişisi olarak konumlandırmıştır. Cansu Fırıncı ile gerçekleştirdiği röportajda bu konu hakkında şunları söylemektedir:

“İnsanlara makalelerle de sesleniyorum. Fakat romanları da o yolda kullanmaya başladım. “Kişilikler” romanıyla ufaktan başladım özgün fikirlerimi romanla aktarmaya, fakat “Yoldaki İşaretler” de iş tam mecrasına girdi. Turgay Fişekçi buna “düşünce romanı diyor. İtirazım yok. Ayrıca bunu ilk deneyen ben değilim. Dünyada ve bizde birçok romancı ideolojik politik görüşlerini roman yoluyla aktarmayı denemiş. Fakat bunlar belli bir yoğunluğun üstüne çıkınca, kurguyu zorlamaya başlıyor. Roman çirkinleşiyor. Hafif hafif, derinden görüş aktarmak kolay da yoğunlaşınca bu görüş aktarımı, roman romanlıktan çıkıyor. Bunun altından sağlam çıkanı doğrusunu istersen şimdiye dek görmedim. İşte romana kendimi de başlı başına bir karakter olarak katmak o sorunu büyük ölçüde çözdü. Kendimi doğrudan kendime anlattırıyorum ve böylece yapaylık kalmıyor. Karakterin oturmamışlığı sorunu kalmıyor. Bir pratik çözüm. Başka bir amacı yoktu” (Fırıncı, 2018).

Yazar kullandığı günlük dil ile okuru metnin içine çekebilmiştir. Böylelikle metin gerçekliğini sağlamaya çalışmıştır. Fethi Naci, Arslanoğlu’nun kullandığı dili şöyle açıklamaktadır: *“Kaan Arslanoğlu, anlatıcıyı arada sırada argo konuşturuyor, anlatıcıya küftettiriyor; bunu yaparken ölçüyü kaçırmıyor; anlatıcıya yepyeni benzetmeler yaptırıyor” (Naci, 2007: 642).*

2.3. Eserleri

Romanları

- Devrimciler*, 1988.
Kimlik, 1989.
Çağrısız Hayalim, 1992.
Kişilikler, 1995.
Öteki Kayıp, 1998.
İntihar – Zamanımızın Bir Kahramanı, 1999.
Kuş Bakışı, 2001.
Yoldaki İşaretler, 2004.
Sessizlik Kuleleri -2084-, 2007.
Karşı Devrimciler – Devrimciler 2, 2008.
Reenkarnasyon Kulübü, 2011.
Kayıp Devrimin Öncesinde, 2013.
Yüzü Silinenler Darbe Günlükleri, 2017.

Diğer Kitapları

- Yanılmanın Gerçekliği I* (Kuram), 1998.
Psikiyatri Elkitabı (İnceleme), 2002.
Politik Psikiyatri – Yanılmanın Gerçekliği II (Kuram), 2003.
Memleketimden Karakter Manzaraları (Kuram), 2005.
Futbolun Psikiyatrisi – Sporun Psikolojisi ve Psikiyatrisi (Kuram), 2005.
Kaan Arslanoğlu vd., 5. Sanattan 5. Kola: Orhan Pamuk (İnceleme), 2007.
Evrin Açısından Devrim (Kuram), 2010.
Evrin Açısından Din, Psikoloji, Siyaset (Kuram), 2016.
Eleştirel Bakışla Güneş-Dil Kuramı ve İlk Güneş-Dil Sözlüğü (Sözlük), 2017.

2.4. Kurgu ve İçerik Açısından Kaan Arslanoğlu'nun Romanları

2.4.1. Devrimciler

Yazarın ilk romanı olan *Devrimciler*, 1988 yılında yayımlanmıştır. Roman on beş bölümden oluşmakta ve üç yüz kırk sekiz sayfadır. Romanda üniversiteli devrimci gençlerin 12 Eylül

1980 Darbesi'nden sonraki örgütsel faaliyetleri ve iktidar ile olan mücadeleleri anlatılmaktadır. İstanbul'daki devrimci üniversite öğrencilerinden söz edilmektedir. Akın, Aylin ve Bedri isimli öğrencilerin örgütsel mücadele içerisindeki yaşantıları ele alınmaktadır. 1980 sonrası devrimci gençlerin dağılışı ve inandıkları ideolojiden uzaklaşmaları eleştirel bir dille ele alınır.

Roman Akın ve Hüseyin'in buluşması ile başlar. Hüseyin başka bir şehirden gelen tecrübeli bir devrimcidir. İstanbul'da devrimci mücadelenin ilerlemesi ve örgütteki gençleri eğitmek için gelmiştir. Akın ile birlikte örgütün toplantı için de kullandığı bir öğrenci evine giderler. Burada örgütün faaliyetleri hakkında bir toplantı yaparlar. Sonrasında sağcı faşist gruplarla olan çatışma ve kavgaları anlatılır.

İlerleyen bölümlerde Aylin'in örgütsel eylemler içerisinde yer alması anlatılır. Devrimci gençler, yürüyüşler düzenler, pankart asarlar ve duvarlara yazılar yazarlar. Ancak yaptıkları bununla kalmaz. Örgüt için paraya ihtiyaç vardır. Bunun için bir plan hazırlarlar. Bu planda Aylin de yer alır. Eylemin başında Bedri de vardır. Bir grup halinde kuyumcu soygunu gerçekleştirirler. Bedri bir adamı bacağından vurur. Soygundan sonra kaldıkları yerden eylemlerine devam ederler. Bir gece pankart asmak için Aylin ve beraberindekiler sokağa çıkarlar. Pankart asmaya çalışırken asker tarafından yakalanır ve gözaltına alınırlar.

Soygundan sonra gözaltına alınanlardan biri de Bedri'dir. Sınavlar için okula giden Bedri, okul girişinde polislerce durdurulur ve kendisinin polis merkezinde imzalanması gereken bir evrakı olduğu gerekçesiyle merkeze götürülür. Bedri polislerce tanınan bir isimdir. Kuyumcu soygununu onun yaptığı tahmin edilmektedir. Polis Bedri'yi sorguya çeker ve altınların nerede olduğunu sorar. Ancak Bedri bu durumdan habersiz olduğunu ve polislerin neyden bahsettiğini bilmediğini söyler. Bedri'yi birlikte soygun yaptığı arkadaşları ele vermiştir. Yine de Bedri ısrarla bu suçlamayı reddeder. Polis onu konuşturmak için türlü işkence yöntemlerine başvurursa da Bedri suçu kabul etmez. Kaldığı hücreye farklı sol örgütlerden kişiler de getirilir. Hepsi Bedri'yi bu ağır işkence karşısında boyun eğmeyişi dolayısıyla kutlar. Öte yandan yakalanan diğer devrimciler de işkenceye maruz kalırlar. Ancak ağır işkenceye dayanamayan bu devrimciler bildikleri her şeyi itiraf ederek kurtulurlar. Bedri ise hiçbir şey itiraf etmez. Bu durum polisleri daha da sinirlendirir ve sinirlendikçe daha ağır işkence yöntemlerine başvururlar. Bedri bu işkencelere daha fazla dayanamaz ve otuz altı gündür gördüğü işkence neticesinde ölür.

Yaşanan bu ağır darbeden sonra devrimciler, eylemlerine kaldıkları yerden devam etmeye çalışırlar. Lakin o eski güçleri ve inançları kalmamıştır. Yapacakları eylem için yüz kişi dahi bulamazlar. Sonrasında Akın bir arkadaşının yanına köye gider ve burada edebiyat ile uğraşır. Aylin ise ailesi ile birlikte normal yaşantısına kaldığı yerden devam eder. Romanın sonunda Akın gittiği bir tatil yerinde eski arkadaşı Sinan ile karşılaşır. Sinan burada turistleri gezdirir. Bundan dolayı İngilizcesi ilerlemiştir. Ayrıca yurtdışına gitmek gibi bir planı vardır. Bu plandan Akın'a da söz eder. Akın da bu fikri mantıklı bulur ve birlikte yurtdışına gitmeye karar verirler. Akın gitmeden önce Aylin'i görmek ister. Aylin'in yanına gidip onu sevdiğini söyler. Bu duruma şaşırın Aylin bir karşılık vermez. Akın, Sinan'ın boğularak öldüğü haberini Aylin'den öğrenir. Dönüş yolunda polisler Akın'ı durdurur ve onlarla gelmesini isterler. Akın da kabul edip polislerle birlikte gider. Roman böylece son bulur.

2.4.2. *Kimlik*

Kaan Arslanoğlu'nun *Kimlik* romanı 1989 yılında yayımlanır. Roman yüz kırk bir sayfa olup on dokuz bölüm ve numaralandırılmamış bir giriş ve sonuç bölümlerinden oluşmaktadır. Romanda hekimlik görevine yeni başlayan Necati'nin yaşamından bir kesit anlatılır. Mecburi görev yerinde yaşadıkları, hastalarla ve kendisi gibi hekim olan mesai arkadaşları ile olan ilişkisi ele alınır. Necati'nin kimlik arayışı ve geçmiş özlemi tüm açıklığıyla okura aktarılır.

Roman hasta ve hekim arasındaki diyalog ile başlar. Yirmi beş yaşında olan Necati, İstanbul'da hayata gelmiş ve eğitimini burada tamamlamıştır. Görev yaptığı şehir ise bilinmemektedir. Necati, bu bilinmeyen şehirde varoluşsal problemlerinden kurtulmak ister. Artık düzenli bir hayata sahip olmaya çalışan Necati, isteğine bu şehirde kavuşacağına emindir. Öte yandan onu bu ruh haline sokan durumlardan biri de sevgilisi Nermin ile olan ayrılığıdır. Necati bu yeni yaşamında doktor kimliği ile tanınmaya başlar.

Necati henüz çocukken babasını kaybeder ve ailenin yükünü omuzlarında hisseder. Kendisinden birkaç yaş büyük ağabeyi Musa ile sürekli kavga eder. Musa, eğitimini yarıda bırakmış, hırsızlıktan hapis yatmıştır. Hapisten çıktıktan sonra evlenir ama evliliği altı ay gibi kısa bir sürede sonlanır. Musa ne kadar başarısız, tembel ve kötülüğe meyilli ise Necati o kadar çalışkan ve iyi bir kişiliğe sahiptir. Haksızlık karşısında sessiz kalmaz. Hastanede gerçekleşen olaylar karşısında tepkisini gösterir. Sahip olduğu karakter yapısı dolayısıyla

haksızlık karşısında sürekli başkaldırma gereği duyar. Bundan dolayı yöneticiler ile problemler yaşar.

Hastalara insani bir duyguyla yaklaşan Necati, onlara karşılıksız yardım etmeye çalışır. Mesleğini hakkıyla yerine getirmeye çalışır. Aynı hastanede çalışan doktorlar ise çıkarları için hastaları zor durumda bırakırlar. Onlardan para kazanmak için özel muayenelerine yönlendirirler.

Necati bu şehirde yeni aşk maceraları peşinde koşsa da istediğine ulaşamaz. İş kazasında bir adamın karısı olan Feride ile ilişki kurmaya çalışır ama bir türlü istediğini elde edemez. İstedikleri bir türlü yolunda gitmez. Eski nişanlısı Nermin'den bir mektup alır. Nermin, yanına gelmek istediğini söyler. Ancak Necati bu duruma bir anlam veremez. Nermin onun yanına gelir ve birlikte zaman geçirirler. Hastaneye yeni tayin olan Sema ile ilişki kurmaya çalışan Necati, bundan da eli boş döner.

Romanın sonunda Necati, hastanede gece nöbetindedir. Küçük bir çocuk havale geçirir. Necati onunla ilgilenirken başka bir hasta gelip reçete yazdırmak ister. Ancak bunun mümkün olmadığı yanıtını alır. Hastayı başından savan Necati, onu memura yönlendirir. Lakin memur yerinde yoktur. Daha sonra gelen memur ile görevini aksattığı için tartışan Necati, memuru döver.

Son kısımda Necati bir akıl hastanesindedir. Tedavisini tamamlamış, hastaneden taburcu olur. Onu karşılamaya Feride ve çocuğu gelir. Roman böylelikle son bulur.

2.4.3. Çağrısız Hayalim

1992 yılında yayımlanan *Çağrısız Hayalim*, Arslanoğlu'nun üçüncü romanıdır ve yüz seksen sayfadan oluşmaktadır. “*Çağrısız Hayalim*’de dağılan, savrulan eski devrimcileri anlatıyor *Kaan Arslanoğlu*” (Naci, 2007: 621). Romanda Ayhan, Ercan ve Esmâ'nın arkadaşlıkları ve her birinin bir yere savruluşu anlatılıyor.

Roman Ayhan'ın bir öykü yazmaya çalışması ile başlıyor. Yazlıkta arkadaşları ile birlikte zaman geçirmektedir. Sonrasında zamanda geriye dönüşlerle Esmâ ve Ercan ile ilk tanıştığı zamanlar aktarılmaktadır. Devamında bir akşam yazlıkta otururken Ayhan'ın yanına Ercan

gelir. İki arkadaş uzun bir zamandan sonra karşılaşır. Ercan, Almanya'dan kaçak olarak gelmiştir. Ayhan'a Esma hakkında kötü bir haber getirdiğini söyler. Esma kanserdir ve yurtdışında tedavi olması gerekmektedir. Ercan, Esma'nın tedavisi için Ayhan'dan yardım ister. Daha önce gizli bir yere yüklüce para gizleyen Ercan, Ayhan'dan o parayı bulmak için yardım ister. Ayhan da yardım etmeyi kabul eder ve birlikte İstanbul'a giderler.

Ercan ve Ayhan İstanbul'un bir semtinde bulunan Dostluk Kahvesi'ne giderler. Burada Talip Usta'yı ararlar. Talip'in araba tamir dükkânına giderler ancak onu burada bulamazlar. Daha sonra onun evine giderler. Onları gören ev sahipleri polise haber verirler. Talip paraların yerini bilen biri olduğu için onun yanına giderler. Ancak Talip onları polise şikâyet eder.

Romanda çeşitli anlatıcılar vardır. Ayhan, Ercan, eski siyasi polis Tahsin. Romanın ilerleyen bölümlerinde Ercan ve Ayhan gizlenen paraları aramaya devam ederler. Ercan, psikolojik hastalığı olan bir kişidir. Ölü olan Mustafa ile konuşur. Sonunda onun ölü olduğunu anımsar ve onunla nasıl konuştuğunu sorgular. Hatta polis Tahsin'i öldürdüğünü de zanneder. Ercan paraları sakladığı yere gelir. Paraları bulup çıkardığını anımsar. Sonra çıkarmadığını düşünür. Neticede paralara ulaşamaz.

Ercan, hastalığından dolayı hastaneye yatırılır. Bu süre zarfında Ayhan, Esma'nın izini bulur. Esma evlenmiştir. Ancak bu yeni hayatına alışamamıştır. Eşi ile sorunları vardır. Esma, Ercan'ın zannettiği gibi kanser değildir. Gayet sağlıklıdır. Romanın sonlarına doğru Ayhan, Ercan'ı hastaneden alır ve Almanya'ya yolcu etmek için havaalanına götürür. Burada Esma ve Ercan karşılaşır. Ercan ondan adresini ister, mektup yazacağını belirtir.

Ercan'ı yolcu ettikten sonra Ayhan ve Esma birlikte yola koyulurlar. Esma kocasından boşanacağını söyler. Ayhan yazlığa geri döner. Yanında Esma yoktur. Bütün bu olanları bir hayal gibi hatırlar ve roman son bulur.

2.4.4. Kişilikler

Kişilikler romanı 1995 yılında yayımlanır. Roman iki yüz yetmiş dört sayfadır ve yirmi dokuz bölümdür. Arslanoğlu'nun bu romanı yeni bir deneyim sunuyor okura. Roman içinde roman yazılıyor. Bununla birlikte birden fazla anlatıcı da mevcut. Olay Sercan, Sibel, Umud, Nilüfer, Sinan ve Hülya etrafında şekilleniyor. Ancak Sinan ve Hülya'nın diğer roman

kişileri ile bir bağlantısı yoktur. Burada Sercan'ın yazdığı roman devrede. Sinan ve Hülya'yı bir roman içerisinde anlatıyor. Romanın her bölümünün başında, bölüm numaraları ile birlikte roman kişilerinin isimleri de yazıyor. Böylelikle her kişinin ayrı ayrı hikâyesi anlatılmış oluyor.

Sibel, edebiyat mezunu, belediyede çalışan bir master öğrencisidir. Roman Sibel ile başlıyor. Kendi çevresinin, ailesinin öyküsünü yazmaya çalışıyor. Bu Sercan'ın öğrencilerine verdiği bir ödevdir. Sibel de bu ödevi yapan öğrencilerden biridir. Sercan, Sibel'in ödevini çok beğenir. Bir arkadaşına da okutur. Arkadaşı da ödevi beğenir. Kurgu, ödev hakkında konuşma ile devam eder. Sibel ailesinin değişen yapısını anlatır.

Sercan ise üniversitede akademisyendir. Nilüfer ile evlidir. Ancak bu evlilik problemlidir. Romanın başında Nilüfer'in evde olmasına rağmen Sercan eve gittiğinde onu göremeyeceğini düşünür. Bu durumun nedenini romanın sonlarına doğru öğreniriz. Nilüfer bir kazada ölmüştür. Nilüfer, gamsız ve oldukça rahat bir kadındır. Evine erkek arkadaşlarını getirir. Onlarla samimi bir durum içerisinde. Bu durum Sercan'ı oldukça sinirlendirir. Zamanla Sercan'ın ondan nefret ettiği görülür. Ayrıca Sercan, Sibel'e karşı ilgi duyar ve bu ilgi zamanla aşka dönüşür. Sercan'ın yazdığı bir roman vardır. Burada gazeteci olan Sinan'ın yaşantısından bahseder.

Romanda öyküsü anlatılan bir diğer kişi ise Umut'tur. Sibel ile sevgilidir. Ancak sevgilisinin isteklerini yerine getiremez, aşkı tam anlamıyla yaşayamaz. Devrimci bir gençtir. Bundan dolayı her şeye yaklaşımı adeta bir görev bilinci edasındadır. Bundan ötürü Sibel ile sorunlar yaşar. Umut, devrimci mücadeleye karşı olan inancını yitirir. Bir grup devrimci silahlı bir eylem yapacaktır. Umut da onlara katılır ve bilerek kendisini öldürtür.

Sinan kurgu içinde kurgulanmış bir roman kişisidir. Gazeteci olan Sinan'ın, mesleği gereği yaşadıkları ve yakın çevresi ile olan ilişkileri anlatılır. Sinan, faşist sağcılar tarafından ölümle tehdit edilir. Ancak bu durum onu, yaptıklarından ve inandıklarından alıkoyamaz. Eski bir solcu gibi hayatını devam ettirir. Ofisinin duvarlarında sol içerikli fotoğraflar vardır. Eski bir arkadaşı olan Hülya ile olan iletişimi ağırlıktadır. Hülya, kanserdir ve eski arkadaşını yanında görmek ister. Sinan da onun yanına gidip gelerek birlikte birçok konu hakkında konuşurlar. Bu durumu eski eşine de anlatır. Eşi bu durumdan haberdar olduğunu söyler. Romanın sonlarında Hülya'nın öldüğü anlatılmaktadır. Sinan da cenazede yer alır.

Roman Sercan'ın yazdığı romanı tamamlaması ile son bulur. O sırada dışarıda bir öğrenci şenliği vardır. Romanı yazdıktan sonra hızla dışarı çıkan Sercan, Sibel ile karşılaşır. Sibel'in gözünün bir tarafı mordur ve Sercan ilk kez bu denli beğenir Sibel'i.

2.4.5. *Öteki Kayıp*

Kaan Arslanoğlu'nun *Öteki Kayıp* romanı, 1998 yılında yayımlanır. Roman yirmi yedi bölümden oluşur ve iki yüz otuz bir sayfadır. Yurtdışında çalışan bir psikolog olan Musa'nın başkişi olduğu romanda, yaşanan infazlar ve örgütün iç hesaplaşmaları anlatılır. Romanda geçen şehir isimlerinden buranın İngiltere olduğu anlaşılıyor. Musa, mültecilere yardım eden bir kurumda çalışmaktadır.

Musa, çalıştığı kurumda normal bir hayat sürdürmektedir. Hesna ve Leyla isimli iki kadınla duygusal ilişki içerisinde. Musa'nın hayatındaki durağanlık kendisine danışan iki mülteci ile tanışmasından sonra değişir. Bunlar Fazıl ve Gülsüm'dür. İkisi de siyasi nedenlerden dolayı İngiltere'ye iltica etmiştir. Fazıl eski bir örgüt üyesidir. Gülsüm ise avukattır.

Fazıl örgütten ve devletten kaçmaktadır. Çünkü örgüt onun ihanetçi olduğunu söyleyerek infaz edilmesini emreder. Ancak bir şekilde örgütün elinden kurtulur ve yurtdışına kaçır. Öte yandan devlet nezdinde de suçlu olduğu için aranmaktadır. Fazıl, diğer mültecilerle anlaşamadığı için evinin değiştirilmesini ister. İsteği yerine getirilip yeni bir eve yerleşiyor. Ancak burada da görmek istemediği kişiler ile karşılaşmamak için yeni bir ev talep eder. Musa bu isteği ile ilgilenemediğini söylüyor ancak roman boyunca hiçbir girişimde bulunmamaktadır.

Musa daha sonra kuruma başvuran Gülsüm ile tanışıyor. Gülsüm trafik kazasında ağır yaralanmıştır ve beyninin yarısını kaybeder. İyi bir tedavi görmek için İngiltere'ye gelir. Ağabeyi onun geri dönmesini istemez. Çünkü geri dönerse öldürüleceğinden korkar. Bundan dolayı İngiltere'ye ilticada bulunmak ister. İltica etmesi için kanıta ihtiyacı vardır. Bu yüzden Musa'nın çalıştığı kurumdaki yardım ister. Musa da ona yardımcı olmaya çalışır. Gülsüm, geçirdiği kazadan ötürü yaşadıklarını hatırlamamaktadır. Musa, Gülsüm'ün yaşadıklarını hatırlaması için çabalar. Gülsüm zamanla yaşadıklarını hatırlar. Kendisine bir işçi gelir. Bir yakınının kaybolduğunu söyler. Gülsüm de o işçiye yardım eder. O kişinin bulunması için savcılığa başvurur. Gülsüm kaybolan kişinin halası ile iletişime geçer. Sivil

giyimli kişiler kadının yeğenini alıp götürürler. Daha sonra ondan haber alınmaz. Bu sivil giyimli kişilerin örgüt mensubu veyahut polis olduğu tahmin edilir.

Gülsüm solcu bir avukatla bu olayı araştırır. Bir ormana giderler. Burada daha önce öldürölüp gömölün şahısların varlığından haberdardırılar. Ancak ellerine bir şey geçmez. Daha sonra Gülsüm’e tehdit telefonları gelmeye başlar. Bu işi bırakmasını isterler. Ancak o aldığı davadan vazgeçmez. Bunun üzerine bir gün onu kaçırlılar. Arabada tacizde bulunup bu davadan vazgeçirmeye çalışırlar. Gülsüm vazgeçmez. Araba seyir halindeyken kapıyı açıp Gülsüm’ü arabadan atarlar. Böylece Gülsüm’ün geçirdiği kazanın nasıl ve neden olduğu anlaşılır.

Romanın ilerleyen bölümlerinde Gülsüm’ün aradığı kişinin Fazıl olduğu anlaşılır. Musa bu durumu ortaya çıkarır. Gülsüm de Fazıl ismini hatırlar. Lakin onun da İngiltere’de olduğunu bilmez. Hiç karşılaşmazlar. Tehlikenin farkına varan Musa, Fazıl’ın yanına gitmeye karar verir. Ancak Fazıl evde yoktur. O Fazıl’ın evindeyken iki kişi gelir. Musa durumu anlayıp pencereden kaçar. Fazıl’ın daha önce kaldığı otelin önüne gider. Burada Fazıl’ı görür. İşkence görmüş ve üzerinden araba geçmiştir. Hastanede yoğun bakımda olan Fazıl’ın ölüm haberi gelir.

Romanın sonunda Musa kurumdan arkadaşı olan Alice’in evinde kalmaktadır. Notlarını yazdığı defteri kapatır. Bu sırada kapı çalar. Pencereden dışarı baktığında iki kişi görür. Biri daha önce ona başvuran mültecilerden biridir. Ona yardım etmediği için Musa’yı ölümle tehdit eder. Musa kapıyı açıp açmamakta kararsız kalır. Nihayet kapıyı açar ve roman son bulur.

2.4.6. *İntihar ‘Zamanımızın Bir Kahramanı’*

1999 yılında yayımlanan *İntihar* romanı, iki yüz kırk iki sayfadır. Sekiz bölüm ve roman kahramanı Erdem’in dağa tırmanışının anlatıldığı son bölümden oluşmaktadır. Erdem, bir şirkette yönetici pozisyonunda çalışan biridir. Yaşamış olduğu bunalımdan ötürü işinden istifa eder ve daha önce tırmandığı bir dağa, bu sefer intihar etmek gayesiyle tırmanır. Romanının *Zamanımızın Bir Kahramanı* başlığı, Lermontov’un aynı isimli eserine göndermedir. İki romanda da başkişinin ölüme gidiş serüveni anlatılır.

“Erdem, genel itibariyle sıkkın, bıkkın, hüznü bir mizaca sahiptir. Canı hiçbir şey istemeyen, her şeyden vazgeçmiş, herhangi yeni bir şey yaşayıp değışme amacı olmayan, hayatı yorucu gören bir modern zaman insanıdır” (Yayla, 2017: 107). Erdem’in ailesi ile ilgili problemleri vardır. Zor bir çocukluk evresi geçirir. Anne ve babası ona karşı ilgisizdir. Ailesi tarafından sevilmediğini düşünür. Yıllar sonra evlenir ve çocuğı olur. Lakin bu yaşantıya uyum sağlayamaz. Eşı Ayşe’yi, kendisinden yaşça küçük olan Ayşe’nin kuzeni Selin ile aldatır. Erdem gençlik yıllarında tanıdığı Esin’e âşıktır. Esin ise Ahmet ile birlikte. Erdem’in aşkı yıllarca içinde kalır. Kendisine karşı hep öfke duymaktadır. Yaşamı sorgulaması onu bunalıma sokar. Bu ruh halinden ya kurtulacaktır ya da ölecektir. Bunun için dağa tırmanış yapar. Bu tırmanıştaki amaç intihar etmektir. Çünkü lise yıllarında tanıştığı arkadaşları Esin ve Ahmet ile intihar etmek için zamanında sözleşmiştir. Sonrasında Esin ve Ahmet’in birer yıl arayla öldüğü haberini alır. Kendini iyice yalnız hisseder.

Romanda zaman geriye dönüşlerle devam eder. Erdem dağ tırmanışı esnasında bir grupta tanışır. Bu grupta Murat isimli biriyle daha önce üniversiteden arkadaş olduğunu anımsar. İkili bir konu hakkında tartışır ve Erdem Murat’a vurur. Bunun üzerine Murat onu dağa tırmanmak üzere bir düelloya davet eder. Erdem de gruptakiler onun korkak ve ezik bir karaktere sahip olduğunu düşünmesinler diye düelloyu kabul eder. Öte yandan hayattan hiçbir beklentisi olmayan Erdem için bu bir fırsattır. Tırmanış tehlikelidir. Murat ip kullanacaktır ancak Erdem kullanmayacaktır. Erdem’in bunu yapmasındaki gaye, ölümü arzulamasıdır.

Romanın sonunda Erdem ve Murat dağa tırmanmaya başlar. Oldukça tehlikeli olan bu tırmanışı Erdem kazanır. İntihar etmek için tırmandığı dağdan kendisini bularak döner. Erdem, intihar etmez ve dağdan yavaş yavaş iner.

2.4.7. Kuş Bakışı

Kuş Bakışı romanı 2001 yılında yayımlanır. Roman psikolog olan Nihat’ın etrafında geçer. Nihat, arkadaşı Melih’in kliniğinde çalışmaktadır. Nihat’a başvuranların yaşadıkları ve kimilerinin çocukluk hikâyesi anlatılır. Romanda Psikolog Nihat’a başvuranlar ile birlikte üniversiteyi yeni kazanmış bir genç erkeğin İstanbul’a tatile gelişı, Ankara’da üniversite okuyan genç bir kızın yaşadıkları ve bir orman müdürünün öyküsüne yer verilir. Kişı isimleri ile belirtilen romanın bölümleri toplamda on dokuz bölümden oluşmaktadır.

Nihat’a başvuranlar; kadın, Engin, Devrim ve işçidir. Kadın, kocası ile olan sorunlarından söz eder. Kocasının ilgisizliği ve onu aldatmasından ötürü artık bu evliliği yürütemediğini söyler. Ondan intikam almak için aldatma yolunu seçer. Ancak bu aldatma sanal ortamda gerçekleşir. Engin ise bir edebiyatçıdır. Çocukluk ve ilk gençlik yıllarını anlatır. Gençliğinde akrabası olan Hayri’nin yaşantısına da değinilir. Engin solcu biri iken Hayri ülkücü bir kişidir. İkisinin yaşantısından dönemin sağ-sol grupları arasındaki çatışmalara yer verilir. Devrim ise eşcinsel bir bireydir. Kendini tanıma, kimlik sahibi olma ve bu süreçte yaşadığı zorlukları anlatır. İşçi ise iş hayatındaki zorlukları ve emek sömürsünü dile getirir.

Kendisine danışanlarla ilgilenen Nihat, onların sorunlarına çözüm üretmeye çalışır. Ayrıca kendi günlük yaşantısındaki olaylara da yer verilir. Diğer taraftan romanda genç bir erkeğin sınav bunalımından kurtulmak için geldiği İstanbul Adalar’daki macerası aktarılır. Genç burada Marika isimli bir kıza âşık olur. Kız bu aşka karşılık vermez. Mithat isimli bir komünistle cinsel birliktelik yaşar. Mithat, yaşça kızdan büyüktür. Genç erkek bu durumu yadırgar ve kabullenmez.

Romanda bir orman müdürünün yaşantısı anlatılır. Orman müdürü evli ve saygın bir kişiliktir. Bir orman şefinin öğretmen olan kız kardeşine ilgi duyar. Duygularını ona aktarır. Öğretmen ise bu durumu ayıplar ve teklifi reddeder. Muhafazakâr biri olan orman müdürü, dönemin siyasi yaşantısından yakınıdır. Özellikle gençlerin komünist oluşları canını bir hayli sıkır.

Romandaki “Günce” isimli bölümlerde üniversiteli genç bir kadının başına gelenler anlatılır. Solcu olan bu genç kadın dönemin siyasi hayatı içerisinde aktif olarak rol alır. Onun hikâyesi üzerinden solcuların yaşadığı problemler ele alınır. Bu genç kız eski sevgilisi tarafından tecavüze uğrar. Bu durumu kimseyle paylaşamaz. Kendisi ile bir iç hesaplaşma içerisindedir.

Romanın sonunda Nihat’a bir otobüs çarpar. Ancak otobüs kendisine çarpmamış gibi doğal davranır. Bilinçsiz bir şekilde ayağa kalkar. Aysu ile birlikte yürümeye başlar. Böylelikle roman son bulur.

2.4.8. *Yoldaki İşaretler*

Kaan Arslanoğlu'nun *Yoldaki İşaretler* romanı, 2004 yılında yayımlanır. Roman iki yüz seksen dört sayfadır ve on beş bölümden oluşur. Arslanoğlu, daha önce de kullandığı roman içinde roman yazma tekniğini bu romanında da kullanır. Romanın başkişisi Necmi isimli bir yazardır. Necmi'nin yazar olarak anlatılan yaşantısı ile yazdığı roman paralel olarak anlatılır.

Necmi, genç bir yazardır. Eserleri her ne kadar beğenilmese de yazmaktan vazgeçmez. Yeni bir roman üzerinde çalışan Necmi, romanını yayımlatmak için yayınevleri ile görüşmeler gerçekleştirir. Ancak yazdıkları beğenilmez ve sürekli yayınevlerinin yöneticileri tarafından oyalanır. Dönemin önemli yazar ve şairleri ile bir araya gelir. Onların üstenci bakışına maruz kalır.

Roman anlatıcısı hem kendi başından geçenleri anlatır hem de Necmi'nin yaşadıklarını anlatır. Bu anlatıcısı var eden ise Necmi'dir. Anlatıcı zamanda geriye dönüşlerle çeşitli mekânlarda yer alıyor. Tarihin tanıklığını yapıyor. Romanın başında THY'nin Londra uçağında yolculuk yapan anlatıcı, sonrasında kendisini Sırpların yaşadığı bir yerde bulur.

Farklı zaman dilimlerinde ve farklı mekânlarda türlü olaylara şahit olan anlatıcı; romanın sonunda kurmacanın içinden sıyrılıp gerçek bir birey halini alır. Romanın son bölümünde İstanbul'da yer alan isimsiz anlatıcı kendisini yaratan Necmi ile karşılaşıyor. Kendisini Necmi'ye tanıtsa da Necmi olayın idrakine varmaz ve onu tanımaz. Bir futbol müsabakası için bilet alan Necmi, maça yetişmek için acele edip oradan ayrılır. Anlatıcı da peşinden gitmek istiyor ancak bileti olmadığı için içeri alınmaz ve geri döner. Roman böylelikle son bulur.

2.4.9. *Sessizlik Kuleleri -2084-*

Kaan Arslanoğlu'nun 2007 yılında yayımlanan bu romanı yüz yirmi dört sayfadır ve yedi bölümden oluşur. Her bölüm kendi içinde baplara ayrılır. Romanın isminden de anlaşılacağı üzere George Orwell'in 1984 isimli romanına bir gönderme vardır. *Sessizlik Kuleleri* Orwell'in romanından yüz yıl sonrasını anlatır. “*Bilim-kurgu anlatılarının gelecek tasavvurundan yararlanan ancak bütün detaylarında ‘şimdi’ye vurgu yapan Sessizlik Kuleleri 2084’ün olay örgüsü düz bir çizgide ilerleyen, geçmiş-şimdi-gelecek düzlemini*

oturturken hızlı bir değişim duraklarına uğrasa da temelde bu çizgiden sapmayan bir yapılanmayla kurgulanmıştır” (Balık, 2016: 69).

Romanın başkişisi küçük yaşta ailesinden alınır ve sistemin isteği gibi yetiştirilir ve denetmen olur. Her şey teknolojiye bağlıdır. İnsanların duygu, düşünce ve yaşantıları kontrol altındadır. İnsana ilişkin her şey yapaydır. Bu ileri düzey teknoloji sayesinde insanların hafızaları kayıt altına alınıp silinebilmektedir.

Denetmen, sisteme karşı gelen ve uyum sağlayamayan kişilerle görüşerek sorunun ne olduğunu saptamaya çalışır. Bu görevi sürdürürken Adam isimli kişinin skandal ölümü dikkatleri çeker. Konsey ve denetmen bu olayı araştırır. Bu araştırma esnasında denetmenin sistemi sorgulayıcı tavırları ile karşılaşırız. Denetmenin gördüğü rüyalar da bu olayı tetikler. Rüyasında kesik baş görür. Adam da başı kesilerek ölmüştür.

Araştırma için eski uygarlıklara seyahat eden denetmen, burada sulu olabilecek Kürt Reşo’nun bilincini inceler. Reşo’nun bilincini incelerken o dönemin toplumsal sorunlarını görür. Reşo’nun bilinci ile gördüğü geçmişin karanlık ve insan ölümleriyle dolu olduğunu görür. Kendi yaşadığı sistemde de böyle bir ölümün gerçekleşmesi de karamsarlığı nitelendirmektedir. Dünya kötülüğün eliyle yaratılmıştır. Sistemin içinde yaşayanlar bu kötülüğü yıkıp iyiliği hâkim kılmak için gayret ederler.

Romanda sisteme karşı gelen Chris isimli kişinin imhası edilmesi tartışılır. Adam’ın ölümünden Chris sorumlu tutulur ve imha edilmesine karar verilir. Denetmen ise onu kurtarmaya çalışmaktadır. Bunu yaptığından dolayı denetmeni de yok etmek isterler. Denetmenin canı pahasına savunduğu Chris yok edilir.

Romanın sonunda denetmen kendisini öldürmek isteyenlerin ellerinden kaçıp kurtarır kendini. Sessizlik kulelerinde bir kargaşa çıkmıştır ve her yer yanmaktadır. Denetmen ormana gidip saklanırken sistemin çöktüğünü ve bu yapaylığın son bulduğunu görürüz.

2.4.10. Karşıdevrimciler “Devrimciler 2”

Karşıdevrimciler Devrimciler 2 romanı, Kaan Arslanoğlu’nun 2008 yılında yayımlanan onuncu romanıdır. Dokuz bölümden oluşmaktadır. İki yüz kırk dört sayfadır. Romanda 1980

askeri müdahalesinden sonra yurtdışına kaçan eski bir devrimcinin öyküsü anlatılır. Romanın başkişisi Metin, Türkiye’den kaçıp İngiltere’ye yerleşir ve Mr. Atkins ismini alır. Yıllar sonra bu yeni kimlikle Türkiye’ye birtakım siyasi ilişkiler yürütmek için ziyarete gelir.

Mr. Atkins’in üyesi olduğu dernek, Türkiye’de birlikte çalışabilecekleri siyasi kimliğe sahip insanlarla iletişim kurması ve Türkiye’de kendilerini temsil eden grubun başkanını seçmesi için buraya gönderir. Mr. Atkins burada birtakım görüşmelerde bulunur. Sempozyumlara katılır. İsmi bilinen, saygıdeğer biridir. Mr. Atkins, bu görüşmeler esnasında gençlik yıllarında aynı örgütte yer aldığı arkadaşları ile rastlaşır. Ancak arkadaşları onu tanımaz.

Bu kısa tatilinde kendisine yardımcı olması için Meral isimli bir asistan verilir. Atkins kısa sürede Meral’e karşı duygular besler. Ancak Meral bu teklifi kabul etmez. Evli ve çocuk sahibi olan Atkins, kaçamakları seven bir kişidir. Romanın devamında gençlik yıllarından tanıdığı arkadaşlarının ve ablasının evine uğrar. İlk etapta onlar da Atkins’i tanımaz. Görüştüğü arkadaşlarından biri onun ülkeyi terk ettikten sonra ajanlıkla suçlandığını söyler. Bu durum Atkins’i tedirgin eder ve bu iftirayı kimin attığını bulmaya çalışır. Kısa soruşturmalardan sonra birkaç isim öğrenir ancak bir girişimde bulunamaz. Çünkü yanına gelen kimliği belirsiz kişiler, bu olayın peşini bırakmasını söyler ve onu ölüm ile tehdit ederler. Atkins de korkusundan ötürü daha fazla olayın peşine düşmez.

Sonraki süreçte siyasi görüşmelerini sonlandıran Atkins, İngiltere’ye dönmek için hazırlanır. Ölüm ile tehdit edildiği için yakın polis koruması istetmiştir. Temsilci olarak kafasında Meral ismi vardır. Son ana kadar ondan ümidini kesmez. Lakin Meral’in kafası karışıktır ve kesin bir yanıt vermez. Romanın sonunda polis eşliğinde havaalanına gelen Atkins, burada Meral ile rastlaşır. Meral onu uğurlamaya gelmiştir. Burada kararının olumsuz olduğunu Atkins’e bildirir. Daha sonra uçağa binmek için sıraya giren Atkins, pasaport kontrolü esnasında bir polis tarafından asıl ismi olan Metin ile uğurlanır ve roman sonlanır.

2.4.11. Reenkarnasyon Kulübü

Kaan Arslanoğlu’nun 2011 yılında yayımlanan bu romanı, iki yüz doksan altı sayfadır ve yirmi altı bölümden oluşmaktadır. Romanın başkişisi aynı zamanda anlatıcısı eski bir psikiyatri doktorudur. Ferdi, doktora Serhat isimli bir arkadaşının problemleri olduğunu ve

onunla görüşmesini rica eder. Doktor da eski arkadaşının ricasını kırmaz ve Serhat ile görüşmeyi kabul eder.

Serhat, bilgisayar mühendisidir. Muhafazakâr bir insandır. Aşırıya kaçmasa da dine olan inancı tamdır. İnci ile evlidir ancak evlilikleri bitme aşamasındadır. Bundan dolayı problemler yaşamaktadır. Doktor ile görüşmesinin asıl nedeni ise reenkarnasyon meselesidir. Serhat, daha önce yaşamış olan tarihi bir kişiliğin ruhuna sahip olduğunu düşünür. Bu kişi İbrahim Kaypakkaya'dır. Bunu keşfetmesi de ayakkabıcı olan Enver sayesinde. Aynı muhitte oturan bu ikili birbirleriyle iletişim halindedirler. Bir gün Enver Serhat'a, onun da kendilerinden olduğunu söyler ve olaylar başlar. Enver de tarihi bir kişilik olan Enver Paşa'nın ruhunu taşımaktadır.

Doktor onların arasına karışır ve olayı çözümlmeye çalışır. Reenkarnasyona inanmasa da gördükleri onu bir hayli şaşırtır. Bir süre sonra ikilemde kalsa da inanmamaya devam eder. Enver'in ayakkabıcı dükkânının bodrumunda oturup konuşurlar. Gördükleri rüyaları anlatırlar. Yaşananlar sanki onların başından geçmiştir. Bu derece inanırlar. Bir yandan reenkarnasyon olayını çözmeye çalışan doktor, bir yandan da Serhat'ın İnci ile olan sorunlu evliliğini değerlendirir. Serhat ve İnci farklı inançlara mensup oldukları için evlilik aşamasında aileleri tarafından zorluk yaşarlar. Buna rağmen evlenirler. Ancak bu evlilik Serhat'ın içerisinde bulunmuş olduğu ruh halinden ötürü yürümez.

Romanda genellikle tarihi kişiliklerin yaşadıkları olaylara değinilir. Bununla birlikte dönemin siyasal ve toplumsal yapısı da eleştirel bir dille anlatılır. Romanın sonlarına doğru Enver bir trafik kazasında ölür. Ölümüne kuşku ile yaklaşılır. Bunun bir cinayet olduğu düşünülür. Lakin kesin bir sonuca varılamaz. Doktor ve Serhat, Enver'in evinde oldukça büyük bir kütüphane olduğunu görürler. Doktor, Enver'in kendilerini kandırdığını düşünür. Kitaplardan birkaçını kendine alır ve diğerlerini bağışlar.

Romanın sonunda muhafazakâr olan Serhat, solcuların bir mitinginde doktora rastlar. Burada fikirlerinin değişmeye başladığı anlaşılır. Sol fikre sahip olan doktor ise bu durumdan oldukça memnun olur. Roman miting bölümüyle son bulur.

2.4.12. *Kayıp Devrimin Öncesinde*

2013 yılında yayımlanan *Kayıp Devrimin Öncesinde* romanı, iki yüz on sayfadan meydana gelmektedir. Roman kendi içinde iki kitap olarak kurgulanmıştır. Birinci kitabın içinde dört kısım bulunurken; ikinci kitabın içinde ise iki kısım bulunmaktadır.

Roman, Türkiye'nin yakın geçmişinde yaşanan olayları aktarmaktadır. Romanın başkışisi kozmik bilinçtir. Romanda kozmik bilincin tanımı şöyle yapılır: “*Kozmik bilincim ben. Uzayın büyük uygarlıklarının enerjiye dönüşmüş, cismine gereksinimi kalmamış, sonra enerjinin de ötesine geçmiş aklı*” (KDÖ, 2013: 8). Bin boyutlu bir zihne sahip olan kozmik bilinç, insanların algılayamayacağı bir yapıya sahiptir. İstediği her insanın zihnine girip onu yönlendirebilir. Onu sadece yaşlı bilge diye biri görmektedir. Onun aracılığıyla birtakım olayları çözümlemeye çalışır.

Dünya üzerine gelen kozmik bilinç, burada yaşananların nedenini araştırır. Araştırmaları sonucu Türkiye'nin merkez bir yer olduğunu anlar. Burada çeşitli insanların zihinlerine girer ve olanları tek tek ortaya serer. Bilincine girdikleri arasında gazeteci, yazar ve devlet adamları vardır. Bilincine girdiği yazar, Kaan Arslanoğlu'dur. Burada yazarın çalışkanlığı ve kişisel hazlarından başka bir şey bulamaz.

Aradığını Türkiye'yi yöneten kişi olan Paditör'de bulur. Paditör'ün zihninden okudukları ile Türkiye'nin o dönem içerisinde bulunduğu zor şartlar aktarılır. Gezi Parkı olayları, Çözüm Süreci, Suriye iç savaşı, ÖSO'nun yapılanması vd. olaylara şahit olur. Kozmik bilinç Paditör'ün yaptıklarına müdahale etmez. Sadece onu izler. Zaten kozmik bilincin müdahale etme gibi bir hakkı yoktur. Ancak Paditör'den önceki girdiği zihinlerde yer yer müdahalede bulunmuştur. Lakin Paditör'ün yaptığı hiçbir şeye karışmaz. Ülke kargaşa halindedir ve iktidardakilerin zulmü giderek artmaktadır. Halk da bu duruma sessiz kalmayıp isyan etmektedir.

Romanın sonunda Gezi Parkı olaylarının on dokuzuncu gününde kozmik bilinç halkın arasına karışıp olaylara yakından tanıklık eder. Burada çöpçü bir genç ile rastlaşır ve sohbet eder. Çöpçü genç bu iktidarın yıkılması gerektiğini ve mücadelenin gerekliliğini anlatır. Bu kısa sohbetten sonra kozmik bilinç oradan ayrılır.

2.4.13. *Yüzü Silinenler “Darbe Günlükleri”*

Kaan Arslanoğlu’nun yayımlanan son romanı *Yüzü Silinenler Darbe Günlükleri*, iki yüz altı sayfadan oluşmaktadır. Roman “Doktor Fo – James Bond – Darbe Günlükleri” isimli iki kısımdan ve Kaan Arslanoğlu ile Ümit T.’nin mail yolu ile iletişime geçtikleri on bölümden meydana gelmektedir. Ayrıca romanın sonunda “Kapayış” ve “Teşekkür” bölümleri de vardır. Arslanoğlu bu romanını ilk olarak internet ortamında okurla buluşturmuştur. Daha sonra okurun da katkılarıyla romanını şekillendirir. Romanın oluşumunda katkı sağlayan okurlara “Teşekkür” bölümünde teşekkürlerini bildirir.

Roman Ümit T.’nin bir arkadaşıyla yazdığı “Doktor Fo – James Bond – Darbe Günlükleri” bölümünün birinci kısmıyla başlar. James Bond bir ajandır. Sürekli maske değiştirip farklı kimliklere bürünen Bond, Y. isimli şahsın emrinde çalışmaktadır. İlk bölümde J. Bond, Uydur isimli ülkeye göreve gider. Bu ülkenin mevcut yapısı hakkında bilgi toplar.

Romanın devamında Ümit T. ve Kaan Arslanoğlu mail yolu ile iletişim kurar. Ümit T. Facebook isimli sosyal medya uygulamasında Sinapsgörl takma adını kullanan bir kadın arkadaşının tacize uğradığını söyler. Onu taciz eden kişinin kim olduğunu bulmaya çalışırlar. Bu olay dışında ikili arasında edebi eser ve yazar üzerine konuşmalar geçer. Ümit T. yazma işine meraklı bir kişidir. Yazdığı hikâye ve deneme türündeki eserlerini Arslanoğlu ile paylaşarak ondan fikir ve yönlendirme alır. Bununla birlikte Türk edebiyatının mevcut durumu hakkında da fikir alışverişi yapılır.

Ümit T. tacize uğrayan kişinin aslında ölen eşinin olduğunu ve olayın iç yüzünü Arslanoğlu’na aktarır. Romanın onuncu bölümünden sonra “Doktor Fo – James Bond – Darbe Günlükleri” isimli bölümün ikinci kısmı yer alır. İkinci kısımda James Bond, Uydur isimli ülkede gerçekleşen bir darbeyi önlemeye çalışır ve bu girişiminde başarılı olur. “Kapayış” isimli bölümde Arslanoğlu Düzce’ye seyahat etmektedir. Mola verdiği yerde bir çift görür. Erkek olanı Ümit T.’ye benzetir. Mailine girip daha önce Ümit T.’nin ona gönderdiği fotoğrafına bakar. Bu sırada genç çift oradan ayrılmıştır. Fotoğraftaki erkeği Ümit T.’ye benzetir. Pikabıyla peşlerinden gider ama izlerini bulamaz. Sonrasında eve döner.

3. KAAAN ARSLANOĞLU’NUN ROMANLARINDA SOSYAL TEMALAR

Sanatın işlevi yüzyıllardır tartışıl原因elen bir durumdur. Bugün de bu tartışma devam etmektedir. Sanatın merkezinde insanın olduğu herkesçe kabul edilen bir durumdur. İnsanın toplum ile olan ilişkisi edebiyatın konusunu oluşturan etkenlerden biridir. Yazarların da bu konulara sıklıkla değindiğı görölür. Ele alınan toplumsal konular, toplumun bilinçlenmesi ve kendi gerçekliklerinin farkına varmasını amaçlamaktadır. Yazar ve toplum birbirlerini yansıtan bir ayna misali ayrılmaz bir bütün içerisindeydir. Yazar, mensubu olduğu toplumun sorunlarını ele alıp çözüme kavuşturmayı bir sorumluluk olarak algılar.

Romanın gerçek hayatla olan ilişkisi göz ardı edilemez. Toplumun yaşamış olduğu değışim ve dönüşümler de romanda yer alır. Bunlar içerisinde de siyaset önemli bir yer tutar. Türk siyasi tarihinde gerçekleşen her değışim romanda yer bulmuştur demek yanlış olmaz. Bu değışimler kimi zaman toplumun yararına olacak neticeler doğurmuş kimi zaman da toplumun zarar görmesine de neden olmuştur. Türkiye’nin yakın siyasi geçmişinde gerçekleşen darbeler bunun en açık örneğidir. Roman vd. türlerde eserler ortaya koyan yazarlar da, toplumun yaşamış olduğu bu sorunları dile getirmişlerdir. Sorunları ele alış biçimleri hiç şüphesiz kendi dünya görüşleri etrafında şekillenmiştir. Bundan dolayı hemen her eser bir siyasi fikir beyan etmektedir. Bazen de bir fikri topluma benimsetmek için o fikrin karşıtı olan bir düşünceyi eleştirerek kendi fikirlerini yüceltmek gayesi gütmüşlerdir. Hal böyleyken siyasiler de kendileri ile aynı düşüncedeki yazarları etrafında toplamak istemişler, kendilerine karşıt olan yazarları ise ya sürgüne göndermişler ya da eserlerini yasaklayıp onları hapse mahkûm etmişlerdir. Yazarlar bu gibi baskılardan korunmak için eserlerinde sembolik bir dil tercih etmeye çalışmışlardır.

Kaan Arslanoğlu da topluma karşı olan duyarlılığından ve mensubu olduğu dünya görüşünden ötürü, romanlarında siyasi konulara değinmekten kaçınmamıştır. Yazar, mevcut düzende olan aksaklıkları ve rejimin toplum üzerindeki baskılarını, gerçekçi bir dil ile kaleme almıştır. Özellikle 12 Eylül 1980 darbesinin sonuçları ve darbenin toplum üzerindeki etkileri, yazarın sıklıkla değindiğı konular arasında yer almaktadır. Bu başlık altında Arslanoğlu’nun romanlarında geçen şiddet ve işkence, cinayet, yakın dönem politik

gelişmeler, kadın, dejenere toplum ve ahlaki çöküntü, eğitim, aile, devlet ve iktidar, doğa katliamı, inanç temaları incelenecektir.

3.1. Şiddet ve İşkence

Şiddet, insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. Psikoloji ve sosyoloji gibi bilimler, insanın şiddete olan eğilimini araştırıp açıklamaya çalışırlar. *“Bunun temel önemi insanlık tarihine damgasını vurmuş savaşları, talanları, yağmayı, kitlesel ölümleri, soykırımları ve daha bireysel düzlemde ise cinayeti, yaralamayı ve diğer fiziksel ve ruhsal şiddet türlerini anlamayı ve arka planında yatan olguları anlamayı sağlamasıdır”* (Küçük, 2022: 179). Bu kadar eski kökenli olan işkence, 20. yüzyılda özellikle dünya savaşları nedeniyle daha da artmıştır. Şiddetin çeşitli türleri vardır. Bunlar; fiziksel, cinsel, psikolojik vd. olarak tanımlanabilir. Temelinde herhangi bir insana veyahut bir hayvana zarar vermek yer alır.

Kaan Arslanoğlu’nun romanlarında geçen şiddet ve işkence temaları çoğunlukla siyasi nedenlerden kaynaklanmaktadır. Çünkü yazar, yazma serüvenine başladığı 1980’li yıllarda dönemin atmosferine oldukça hâkimdir. Bu dönemde gerçekleşen iktidar baskısı ve toplumun şiddetle kontrol altında tutulması gibi nedenler tüm gerçekliğiyle romanlarda ele alınır. Bu nedenle özellikle 12 Eylül 1980 askeri müdahalesinden sonra iktidarın sol görüşlü bireyleri sindirmek istemesi ve apolitik bir toplum inşa etmeye çalışması bu ortamın oluşmasına zemin hazırlar. İktidar, toplumu kontrol altında tutmak ve siyasetten uzak tutmak için şiddete ve işkenceye başvurmaktadır. Arslanoğlu da bu durumu tüm gerçekliğiyle romanlarında ele almıştır.

Devrimciler romanında şiddetin, dönemin sol ideoloji etrafında toplanan üniversite öğrencileri üzerinde uygulandığı görülür. Devletin despot yapısını reddeden devrimci gençler, halkı bilinçlendirmek, örgütlü bir yapıya büründürmek ve mevcut iktidara baş eğmeyerek eylemlerini sürdürür. Öğrencilerin yürüyüş, protesto, pankart asma ve duvarlara yazılar yazma gibi çeşitli eylemleri neticesinde polis ve askerle çatışmalar doğurur. Bu çatışmalar sonucunda yakalanan örgütlü genç üniversiteliler, polis ve askerin şiddetine maruz kalır. Yine bir yazılama eyleminden sonra yakalanan öğrencilerin yaşadığı şiddet romanda şu şekilde aktarılır:

“Yazılama yapacakları sokağa kendilerinden az önce başka bir grup yazı yazmıştı. Köşeyi dönünce askerlerin kucığına düşmüşlerdi. Gerçi üzerlerinde boş iki konserve kutusundan başka bir şey yoktu ve onları da yere atmışlardı, ama adamlar sokakta kim var, kim yoksa cemselere bindirip götürmüşlerdi. Birlikte yakaladıkları garibanların çoğu birinci elemeye serbest bırakılmıştı. Öğrenci olmaları nedeniyle önce ilk ona girmeyi başarmışlar, haklarında siyasi şubeden bilgi gelince tek başlarına finale kalmışlardı. İki gün garnizonda, bir gün de karakolda çok kötü sopa yemişlerdi” (Arslanoğlu, 2009a: 167).

Yukarıda romandan alınan alıntıdan da anlaşılacağı üzere; polis ve askerlerin şüphelenip gözaltına aldığı öğrenciler, suçlu veyahut masum olmalarına bakılmaksızın şiddete maruz kalırlar. Anlatıcı da tarafını belli ederek, şiddeti eleştirel bir dille aktarır. *Kişilikler* romanında da polis tarafından şiddet gören öğrenciler vardır. Sokak ortasında polis tarafından coplanan gençler, halk tarafından komünist olarak nitelendirildiği için kendilerine uygulanan şiddetin dozu daha da artar. Bu durum *Kayıp Devrimin Öncesinde* romanında da aynen tekrarlanır. İstanbul Taksim Meydanı’nda 1 Mayıs için yürüyüş yapan halk, polis tarafından gaz bombalarına ve fiziksel şiddete maruz kalır. Şiddet anı romanda şu şekilde aktarılır:

“İşte buydu. Beni çeken bir şey varsa buydu. Oradan da merak edip Taksim’e süzıldüm. Bir de ne göreyim, neredeyse göremiyordum... Yine gaz yine gaz. Beşiktaş, Şişli, Tarlabası, Dolapdere, ara sokaklar gaz... Yine bir gaz bayramı kutlanıyordu. Ülkeyi yöneten Paditör’ün günlük heveslerine göre cereyan eder gibiydi her şey. Anlık arzulara göre bir şey iki saat önce demokratlık olurken, bir saat sonra teröristlik haline geliyor, yarım saat sonra yeniden özgürlükçülüğe dönüşüyordu. Evet, Paditör’ün ruhsal dalgalanmalarına göre değişiyor gibiydi on binlerin kaderi, polisin hangi saat kimi coplayacağı...” (Arslanoğlu, 2013: 121).

Şiddetin Kaan Arslanoğlu romanlarında genel itibariyle fiziksel olduğu görülür. Polis şiddetinin yanında erkek egemen aklın kadına karşı uyguladığı şiddet de dikkatleri çeker. Yazarın *Öteki Kayıp* romanında kocasından şiddet gören bir kadının durumu aktarılır. Kocasını eski solculardandır ve siyasi nedenlerden ötürü birlikte İngiltere’ye iltica etmişlerdir. Kadının kocası polis tarafından defalarca şiddete ve işkenceye maruz bırakılmıştır. Lakin kendisi de eşine şiddet uygulamaktadır. Bu şiddet durumu romanda şu şekilde geçmektedir:

“Hesna karısını döven bir başvuranından yakınıyordu. Yakınmak ne kelime, burnundan soluyordu. Ütüsüz keten bluzunun yenini burup duruyordu anlatırken, elbiselerinin kolları ondan sarkıyordu demek, sigara üstüne sigara yakıyordu. Ne kızılıyordu ki, aslında bizimkilerin çoğu o şeyi yapar. Biz de köylülüklerine veririz kolaycı yoldan. Ama Hesna’nın bahsettiği kişi sıradan biri değilmiş. Gerçi o da köy kökenliymiş ama, buradaki az rastlanır gerçek politik sığınmacılardan biriymiş... Adam gerçekten çok çekmiş. Defalarca işkence, ölüm tehditi altında yaşam, cezaevi yılları... Kişilik olarak da bayağı saygıdeğer bir insanmış. Şimdiyse eşini dövüyormuş. Hesna önce olguyu birkaç kereye mahsus öfke patlamaları olarak değerlendirmiş. Geçmişte yaşadıklarının getirdiği ruhsal duruma vermiş. Karısıyla da görüşmeye başladıktan sonra anlamış ki, adam haftada iki üç kez kiminde hafif tertip, kiminde adamakıllı kadını benzetiyor.

“İşkenceden bir insanlık ayıbı olarak söz etmezler mi bir de! Politik söylemde klişe kullanmak kolay tabii. Ondan sonra gelirler dernekten eve, basarlar sopayı karılarına. Bu nasıl bir ikiyeüzlülüktür allah aşkına?” Böyle soruyordu. Ayrıca bir erkek olarak dayanın nasıl bir ruh durumu içinde atıldığını açıklamamı istiyordu” (Arslanoğlu, 2000b: 70-71).

Kaan Arslanoğlu’nun kadına yönelik şiddetin yer aldığı bir diğer romanı ise *Yüzü Silinenler* “*Darbe Günlükleri*”dir. Bu romanda Ursul isimli genç bir kızın hem fiziksel hem de psikolojik şiddete maruz kaldığı anlatılır. Babasını ve annesini küçük yaşta kaybeden Ursul, amcasının yanında yaşamaktadır. Amcasının eşi onu sevmemektedir ve ona psikolojik şiddette bulunmaktadır. Ursul’un fiziksel olarak yaşadığı şiddet ise tecavüzdür. Ursul’un yaşadıkları romanda tüm açıklığıyla anlatılır:

“Kızın adı Ursul idi. Ursula’dan bile güzeldi valla, biraz kumral ve de daha etine dolgun. Sütun gibi bacakları kısa mini eteğini müthiş seksi gösteriyordu. El ele dolaştık. Şimdiden ona tutulmuştum. Ursul da bana karşı hiç boş değildi. Hatta fazlası vardı, azı yoktu. Bir çay bahçesine oturduk. Uzun uzun sohbet ettik. Bana tüm yaşamını anlattı. Annesi de babası da ölmüştü. Şimdi aileden kalma bir izbede yalnız yaşıyordu. Az önce gelen adam onun amcasıydı. O biraz göz kulak oluyordu. Ama daha fazla olamıyordu. Çünkü üvey yengesi Ursul’u sevmiyordu. Orospu diyordu durmadan ona. Oysa birkaç tecavüz vakası dışında eline erkek eli değmemişti Ursul’un. Hadi canım! Yenge üvey yengeydi, çünkü amcasının ikinci eşiydi. İşte bu, durumu bütünüyle açıklıyordu” (Arslanoğlu, 2017: 177).

Devrimciler romanında yer alan bir diğer şiddet olayı ise devrimci gençler tarafından gerçekleştirilir. Bedri ve beraberindekiler örgütün ekonomik temelli problemlerini çözmek için kuyumcu soymaya karar verirler. Uzun bir süre üzerinden düşünüp tasarladıkları bu plan neticesinde, ellerine aldıkları silahlar ile soygunu gerçekleştirirler. Bu sırada yaşlı bir adam bağırarak çevreden yardım ister. Olay öncesiyle ve sonrasıyla şöyle aktarılır:

“İmdaaaat!” diye bağırdı biri boğazı yırtılırcasına. “Polis yok muuu.. Yetişin anarşistler çarşığı bastı... Yetişin, adam öldürüyorlar... Yetişin polisi, polis yok muuu...” İriyari şişman yaşlı bir adamdı. Arkasındaki dükkanlardan birinden fırlamış, bağıra çağıra caddeye doğru koşuyordu. Durdurmalıydı onu. Senti ayağa kaldıracak. Çabuk. Caddeye çıkmamalı. Hadi... Tüm gücüyle fırladı adamın peşinden Bedri. Bir yandan kaşkoluyla yüzünü örtbildiği kadar örtmeye çalışıyordu. Köşede yakaladı ihtiyarı. Kolundan kavradı. “Sus ulan köpek. Sus yoksa gebertirim.” Adam şaşkınlıkla bir an durdu, sustu. Aniden ileri atılıp Bedri’nin elinden kurtuldu. Parçalarcasına bağırıyordu. Caddeye çıkmış, arabaların arasından karşıya geçmiş, feryat figan koşmaya devam ediyordu. Bedri tekrar yetişti, sokuldu sokuldu, ensesine var gücüyle yumruğunu indirdi. Adam yüzüstü yere yuvarlanmıştı. Ağzından tükürükler saçarak hâlâ bağırıyordu. Bastı tekneyi Bedri. “Sus ulan sus! Şimdi geberteceğim seni. Sus be..” Adam gözleri faltaşı gibi açılmış yalnızca iniliyordu şimdi. Anlamsız böğürtüler çıkarıyordu. Etraftaki kalabalıktan birkaç kişi duruma müdahale etmek için yaklaşıyordu. Altında debelenenin bir eliyle ağzını kapamaya çalışırken öbür eliyle aniden silahını çıkardı Bedri, adamın bacağına dayayıp tetiğe bastı. Boğuk bir patlama duyuldu. Adam iki büklüm olmuş, sonunda susmuştu” (Arslanoğlu, 2009a: 154).

Bedri’nin ihtiyar adama karşı uyguladığı şiddet, tasarlanan eylemin baltalanmaması için gerçekleştiriliyor. Adamın yaygarası polisi harekete geçireceği için Bedri adamı bacağından vurarak olayı büyümeden durduruyor. Bedri’nin uyguladığı bu şiddetten anlaşılacağı üzere, sadece devrimciler şiddete maruz kalmamaktadırlar. Aynı zamanda gerekli duyduklarında şiddete onlar da başvururlar.

Türk romanında sıkça işlenen işkence temasının nedenleri arasında hiç şüphesiz iktidar baskısı ve Türkiye’de gerçekleşen askeri darbelerin etkisi vardır. Özellikle 1980 askeri müdahalesinden sonra bu temanın daha sıklıkla işlendiği görülür. İşkenceye uğrayanlar genellikle aktif siyasi hayat içerisinde yer alanlardır. Bunlar da genellikle sol cenanhan kişilerdir. Kaan Arslanoğlu da toplumu etkileyen bu durumu romanlarına yansıtmıştır.

Arslanoğlu'nun romanlarında işkenceye maruz kalanlar solcular veyahut eski devrimcilerdir. Bir de örgüt içi çatışmalardan kaynaklanan işkencelere de rastlanır. İşkence ya bir polis tarafından ya da bir örgüt mensubu tarafından gerçekleştirilir.

Çağrısız Hayalim'de eski bir polis olan Tahsin'in uyguladığı işkence tüm berraklığıyla aktarılıyor. Tahsin, uyguladığı işkenceyi mesleğinin bir gerekçesi olarak görüyor. Ona göre işkence uygulamak, bu mesleğin en doğal yönüdür. Tahsin'in uyguladığı işkence ve yürüttüğü yöntem sahneleri romanda şu şekilde geçmektedir:

“Merkeze getirilenlerin neredeyse yarısı ilk gün içinde konuşuyordu. Kalanların ne kadar kısa süre içinde konuşacağı, tim şefi Tahsin'den soruluyordu. Bunu çıkarabilmek onun özel yeteneği idi. Her karakolda fotoğrafı asılı azıllı bir suçluyla vapurda karşı karşıya otursa atlardı; ama bu konuda uzmandı. Hünerinin püf noktasını sır gibi saklıyordu. Gerçi anlatsa kimse anlayamazdı ya; bu bir yetenek işiydi. Adamın konuşup konuşmayacağını falakada anlıyordu. Elektrik verilen, askıya alınan, soğuk banyo yaptırılan suçlunun yüzü gerilir; bakınca ruhu okunmazdı. Falakada ise iş başkaydı. Sopayı yapıştırınca acıyla bağırırdı adam. Ağrı birkaç saniye keskince sürer, sonra sönmeye başlardı. İşte o an, iki sopa darbesi arasında bakardı yüzlere. Gözlerin bantlı olması bir şey değıştirmezdi. Yüzün altta kalan bölümü yeterliydi içini okumak için. Bağırıp çağırması da önemli değildi. İster bağırırsın, ister kendini tutsun, isterse yalvarsın; Tahsin yüzlere bakardı. Adamın (ya da kızın) aynı olayı yaşamadığını; başka bir dünyanın havasını kokladığını; çevresindeki figüranlara dramın başoyuncusu olarak tepeden baktığını; ya da tüm yapılanları oyunun gereğı olarak kabullenip rolünün zevkini çıkarmaya başladığını belli eden belirsiz, yüzün herhangi bir kıvrımında saklı gülümsemeyi yakalarsa işleri zordu demektir” (Arslanoğlu, 2006: 63-64).

Arslanoğlu'nun ilk romanı olan *Devrimciler* romanında ise Bedri isimli bir devrimcinin işkenceye maruz kaldığı görülür. Bedri, mensubu olduğu sol örgütün yöneticilerinden biridir. Örgütün maddi sıkıntılarını gidermek için arkadaşlarıyla birlikte bir soygun planı yapar. Planı uygulayıp kuyumcuları soyarlar. Lakin polis onları yakalar. Gözaltında iken gerçekleri itiraf etmeyen burada polis tarafından işkence görür. Bedri'nin işkence gördüğü anlar romanda şu şekilde geçer:

“Sol yanına bir sancı vurdu ve vücudu sanki kendinin olmaktan çıktı; kaskatı kesildi. Adeta enli bir kalası tutup geniş yüzüyle göğsüne çarpmışlardı da, kalas olduğu gibi içine geçmişti.

Nefes kesen bir ağrıydı bu. Aaah, diye bir ses duyar gibi oldu boğazından çıkan, sonra kesildi sesi. Şimdi istese de bağıramazdı. Tüm kaslarına kramp girmiş, katılmıştı. On on beş saniye kadar sürdü ilk darbe. Nefes almaya çalıştı. Bağırma, dedi kendine, düzenli nefes almaya çalış. Yapacağın bu. Şaşırma, koyverme kendini. Kaç arkadaşın başarıyla atlattı bu sınavı. Bir darbe daha geldi hemen ardından. Bu kez bağırmadı. Ezici bir sancı sol yanına vurup vurup duruyordu. Uyuşmuştu o taraf. Darbeler peşi sıra geliyordu. Uzun süre akım verip, kısa aralarla kesiyorlardı. Çın çın çın sesleri geliyordu kulağına. Sancıyı başlatan, sancıyla birlikte süre giden, sancıyla birlikte kesilen çınlamalar...” (Arslanoğlu, 2009a: 204).

Gözaltında kaldığı on altı gün boyunca işkenceye maruz kalan Bedri, polise gerçekleri itiraf etmez. Hâl böyle olunca polislerin işkencesi her geçen gün daha da artmaktadır. On altı günün sonunda dayanacak gücü kalmayan Bedri, ölür. Bütün arkadaşları yaptıklarını itiraf etseler de o bu yola başvurmaz. Çünkü Bedri’ye göre gerçek bir devrimci itirafçı olmaz. Bu temanın işlendiği romanlardan biri de *Reenkarnasyon Kulübü*’dür. Serhat, tarihi bir kişil olan İbrahim Kaypakkaya’nın ruhunu taşıdığını iddia eder. Kaypakkaya’nın başından geçenleri, kendi başından geçmiş gibi hisseder ve doktora anlatır. Romanda askerler tarafından işkenceye uğramasına rağmen konuşmayan Kaypakkaya’nın irade gösterip konuşmaması, Bedri’nin durumu ile benzerdir.

İşkence temasının geçtiği bir diğer Kaan Arslanoğlu romanı ise *Öteki Kayıp*’tır. Buradaki işkence örgüt mensuplarınca gerçekleştiriliyor. Eski bir örgüt mensubu olan Fazıl, örgüt içinde hain ilan ediliyor. Bundan dolayı örgüt tarafından sorguya çekiliyor. Ancak Fazıl masum olduğunu söylüyor. Onu konuşturmak için işkenceye başvuruyorlar. Üç gün işkence gören Fazıl, şans eseri örgüt mensuplarının elinden kurtuluyor. Fazıl’ın işkence gördüğüne dair bilgiler romanda şu şekilde geçer:

“Ellerini açıp gösterdi. Sağ elindeki sargı açılmıştı. Bilekleri, parmakları, el sırtları eski yara izleriyle, yanık izleriyle büzülmüş, çarpılmıştı. Daha önce az ışıpta bakmışım. Şimdi yeterli ışıpta izler çok belirgindi. Bu ellerini göstermesi bile sığınma başvurusunun kabulü için tek başına yeterliydi. "Görüyor musunuz ellerimi? Devlet yapmadı bu işkenceyi. Üç gün üç gece işkenceden geçtim. Videoya itiraf etmem için. Sonunda öldüreceklerdi. Anlatsam inanmazsınız. Komik bir mucize oldu, kaçtım.”” (Arslanoğlu, 2000b: 188-189).

Benzer bir işkence sahnesi *Sessizlik Kuleleri -2084-* romanında da geçmektedir. Cemaatine ihanet ettiği gerekçesiyle romanın başkişisine cemaat mensupları tarafından işkence uygulanır. Ancak başkişi ellerinden kurtulmayı başarır.

Kuş Bakışı romanında ise sağ ve sol grupları arasında yaşanan çatışma durumu anlatılır. Sağcılar yakaladıkları bir solcuya işkence ederler. Uygulanan işkence romanda şu şekilde aktarılır:

“Besbelli birini kaçırmışlardı, gece afiş asanlardan birini. Yüzü al al olmuş, dindarlığını bilmesi kafayı bulmuş der. Nereye götürdüklerini duyamamıştı, adama neler yaptıklarını anlatıyor şimdi. Karnına şişler sokmuşlar, öylece tutuyorlarmış. Adam bağırdıkça hop hop oynuyormuş sapları. Bütün dişlerini dökmüşler, herifin ne dediği anlaşılmıyormuş zaten. Üstünde en az bir paket sigara söndürmüşler. Ortalık et kokusuna kesmiş. "Ulan Maonun piçi Türkleşti" diyordu; "Bizim Adana kebabına döndü." O ciddiye, öbürleri gülüyordu” (Arslanoğlu, 2002: 315).

Romandan alınan bu paraftan da anlaşılacağı üzere işkence uygulayanlar, yaptıkları işten oldukça keyif almaktadır. Bu da onların sadistik bir anlayışa sahip olduğunu göstermektedir. Kaan Arslanoğlu’nun romanlarında şiddet ve işkence temaları genel itibariyle polis, solcular ve sağcılar etrafında geçmektedir. Bu da dönemin siyasi atmosferinden kaynaklanan bir durumdur.

3.2. Cinayet

Genel anlamıyla “*Cinayet, bir kimsenin başka bir kimseyi bilerek öldürmesi eylemidir*” (URL-2). Bu temanın Türk romanında sıklıkla yer aldığı bilinmektedir. Kişiler arası çatışmalar ve anlaşmazlıklar, kin, nefret, psikolojik bozukluklar vb. birçok etmen cinayetin arkasında yatan sebeplerden biri olabilir. Buna belli bir ideolojinin tekelinde olan insanların inandıkları uğruna insanları öldürmeleri de dâhildir. Kaan Arslanoğlu’nun romanlarında işlenen cinayet teması da, kişisel çatışmalardan, ideoloji uğruna veyahut devletin çıkarına birilerini öldürme etrafında işlenmektedir.

Arslanoğlu'nun romanlarında işlenen cinayet teması genellikle sol ve sağ düşünce yapısına mensup kişiler tarafından işlenmektedir. Bu temanın geçtiği romanlardan biri *Karşıdevrimciler*'dir. Romanda ülkücü bir gencin öldürülüşü şu şekilde aktarılmaktadır:

“Semih'le birlikte girdik nalbur dükkânına. İçeride yirmi beş yaşlarında çelimsiz sarı yüzlü bir genç, tezgâh arkasında. Tezgâhın önünde yaşlı bir adam, çay içip hoşbeş ediyorlar belli. Girerken kar maskelerimizi çekmiştik yüzümüze, çıkarmıştık makineleri. Bağurdım: "Mustafa Hoccoğlu sen misin?" Benzi mi sarıydı, yoksa bizi görünce mi sararmıştı, sadece ayağa fırladığını anımsıyorum... algılayabildiğim tek değişiklik... "Hayır, ben değilim." Sarı Semih namluyla çocuğun göğsünü dürttü. "Yalan söyleme ulan. Erkek gibi kabul et. Mustafa değil mi adın? Burası Mustafa Hoccoğlu'nun dükkânı değil mi?" "Evet onun dükkânı. Ama ben Mustafa değilim." Arkamızda o semtten çocuk yaşta bir liseli dikilip titriyordu; adını bile anımsamıyorum şimdi, belki zaten bilmiyorduk. "Evet, evet, bu o. Mustafa Hoccoğlu bu." "Ben Mustafa değilim," dedi tekrar genç. Adam araya girdi korkudan kekeleyerek: "Bir yanlışınız var. Bu çocuğun hiçbir şeyle ilgisi yok." "Adı Mustafa mı değil mi? Sen onu söyle," diye bağurdım yine. Adam kararsız kaldı, kalkmak, kaçmak istiyordu da yerinden kıpırdıyamıyordu. "Değil değil, Mustafa değil." Liseli papağan gibi tekrarlıyordu. "Hoca, Mustafa Hoccoğlu bu. Mustafa bu..." Kulağımın dibinde peş peşe iki silah patladı, kurşun yemişim gibi irkildim. Sarı benizli gencin bankın arkasında kaybolduğunu gördüm sadece. Semih tezgâhın üstüne sıçradı, iki el de oradan yere ateş etti. Fırladık kaçtık” (Arslanoğlu, 2009b: 212-213).

Sağ ve sol çatışmasından kaynaklanan cinayetlerden biri de *Devrimciler* romanında geçmektedir. Bir grup solcu genç bildiri dağıtmaktadır. Bu sırada solcularca faşist olarak adlandırılan sağcı gruptan kişiler onlara saldırır. Saldırı esnasında solcu bir genci tabanca ile vurarak öldürürler. Romanda bir devrimcinin bir polisi öldürülmesi de geçmektedir. Ali Kemal isimli devrimci bir polisi öldürür. Onu sorgulayan emniyet müdürünün anlattıklarından cinayetin detayları görülür:

“Gece boyu Ali Kemal'i dövüp sıkıştırırlarken zincir sarsılmış, çekilmiş, uzamış, kısalmıştı. "Ne istedin ulan o gariban polisten? Kaç çocuğu vardı adamcağızın; kurşunu sıkarken biliyor muydun bunu! Üç çocuk, bir kadın yetim kaldı. Kim bakacak ulan şimdi onlara; sen mi para yollayacaksın! Dışınız zayıflara geçer zaten. Sen öldürmedin ha. Lan topunuz kancıksınız be. Bir şey yapıyorsanız bari erkek gibi yapın, ben yaptım deyin. Satılmış piçler.

Ne? İstersen inkar et sen. İpe göndereceğim seni hiç yolu yok. Seni ipte görmezsem müdürlükten istifamı basarım. Bak burada yemin ediyorum, vallahi de basarım billahi de basarım. Vatan hainleri, asıl halk düşmanı sizsiniz be.”” (Arslanoğlu, 2009a: 239).

Öteki Kayıp romanında örgüt içi bir cinayetin işlendiği görülür. Eski bir örgüt mensubu olan Fazıl, İngiltere’ye iltica etmiştir. Örgüt onun hain olduğunu düşünerek işkence eder. Lakin ellerinden kurtulmayı başarıp yurt dışına kaçır. Ancak örgüt onun peşini bırakmaz. Burada da izini bulur ve Fazıl’ı öldürmeye çalışırlar. Fazıl ağır yaralıdır: *“Fazıl hastanede. Yoğun bakımda. Ölümle mücadele ediyor. Üstünden araba geçmiş. Önce dövülmüş, sonra çiğnenmiş; ya da önce çiğnenmiş, sonra dövülmüş; ne fark eder”* (Arslanoğlu, 2000b: 230). Daha sonra Hesna Musa’yı arayarak Fazıl’ın öldüğü haberini verir:

“Telefon çaldı. Kalktım. Kedi hoşlanmadı bundan. Arayan Hesna’ydı. “Selam. Sana kötü bir haberim var... Bunu bekliyordun zaten.” “Söyle” dedim. “Kötü haberlere alıştım zaten. Fazıl öldü değil mi?” “Evet” dedi Hesna. “Bu akşam ziyaret edecektim. Çünkü dün bilinci biraz açılmıştı. Azıcık konuştu benimle. Biliyor musun, tatlı tatlı gülümsüyordu; görmeden inanmazsın. Ben gitmeden hastaneden aradılar. Kötü oldu. Çok üzüldüm. Yalnız başına öldü...”” (Arslanoğlu, 2000b: 230).

Kişilikler romanında Umut, okuduğu bir dergide eski bir arkadaşının cezaevinde cinayete kurban gittiğini görür. Öldürülen kız, bankaya molotof kokteyli attığı için cezaevine girer. Dergide ölen kızın komplocular tarafından öldürüldüğü yazmaktadır. Lakin Umut komplocuların öldürdüğüne inanmamaktadır. Çünkü komplocular diye nitelendirilenlerin onun örgütüdür.

Karşıdevrimciler’de ise öldürülen Ermeni bir gazeteciden söz ediliyor. Romandaki açıklamalardan öldürülen bu kişinin Hrant Dink olduğu anlaşılıyor. Hrant Dink, 2007 yılında yazı işleri müdürü olduğu Agos Gazetesi’nin önünde tabanca ile öldürülür. Dink’in ölümü hakkında romanda şu bilgilere yer verilir:

“Başkan'sa konuyu yine öldürülen Ermeni gazeteciye getirmişti. Elbette olay daha sıcaktı, konuşulmalıydı da, durmadan karşıma çıkması beni tedirgin ediyordu. Konuyla ilgili bütün ayrıntıları biliyordum. Başkan'ın dediklerini, ardından Yılmaz'ın yorumlarını dinledim. Cinayet geliyor diye diye gelmişti. Trabzon polisi bu konuda İstanbul polisini defalarca

uyarmıştı. Saldırıyı kimlerin planladığını isimlere adreslere dek bildirmişti. Ama nedense "tedbir" alınmamıştı. Bense, olayın bu yönü, hükümetin de işin içinde olduğu yönü üstünde nedense yeterince durulmadığına dikkat çektim. Hak verdi Başkan, "O konu eksik kaldı," dedi. Sadece bu kadar. Önemsediğini gösterir bir ifade bulamadım yüzünde. Aklı başka yerde gibiydi" (Arslanoğlu, 2009b: 31).

Arslanoğlu'nun *Yoldaki İşaretler* romanında ise krala karşı isyana kalkışan bir İngiliz subayının öldürülüşü anlatılmaktadır. Kralın yönetimini doğru bulmayan subay, bir ayaklanma gerçekleştirip onu devirmeyi planlar. Ancak beraberindeki kişiler ona ihanet ederek ölmesine sebep olurlar:

"“Şu bahçeyi görüyor musun?” Elbette, görmemem olanaksızdı. “Ortasındaki kocaman evi?” “Görüyorum,” dedim. “İşte o ev benim yakın bir dostumun evidir.” “Şimdi nerede o yakın dostun?” Adam ölmüştü çıkarabildiğim kadarıyla. “Öldü,” dedi nitekim. “Öldürüldü. Soyluydu. Eski bir subaydı, İngiliz subayı. Krala karşı ayaklanma çıkaracakmış diye yakaladılar. Sonra da öldürdüler.” “İftira mıydı?” diye sordum, “Yok muydu işin aslı?” Duraladı biraz. “Çok cesur adamdı,” dedi, “Benim cesaretim onunkinin yanında solda sıfır kalır. Ayaklanma çıkaracaktı, evet doğru, çıkardı sayılır aslında. Ama yanlış adamlarla birleşti. Sattılar onu. Ben o sıra denizdeydim. Birkaç yıl öncesine kadar çalışabiliyordum, bakma bu koluma. Erken harekete geçmişler. Erken geçmeseler ben de ölüydüm şimdi.”” (Arslanoğlu, 2004: 90-91).

Öteki Kayıp'ta karısını sokak ortasında bıçaklayarak öldüren bir adamdan söz edilmektedir. Siyasi göçmen olan bu adam, karısına sürekli şiddet uygulamaktadır. Kendisi çalışmayıp karısını çalıştırmaktadır. Bu duruma dayanamayan kadın, kızını da alıp evi terk eder. Lakin kocası izini bulur ve kızının gözü önünde karısını öldürür.

3.3. Yakın Dönem Politik Gelişmeler

Edebiyatın toplumla olan ilişkisi, edebi eserin şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Edebi eserlerin hemen hepsinde toplumla ilgili olaylara rastlamak mümkündür. Söz konusu roman türü olunca bu durum ile karşılaşmak daha da olasıdır. Roman türü konusunu gerçek hayattan alıp şekillenir. Bunun yanında da gerçek hayatı etkiler ve topluma yön verir. Türk romanının genelinde Türkiye'nin yakın geçmişinde gerçekleşen siyasal, ekonomik ve

sosyal sorunların romanda sıklıkla yer edindiği aşikârdır. Toplum yaşantısına dikkat kesilen Kaan Arslanoğlu'nun da, Türk toplumunda gerçekleşen olayları romanlarına taşıdığı görülür. Yakın geçmişte gerçekleşen kanlı hadiseler, askeri darbeler, ideolojik çatışmalar vd. konuların Arslanoğlu'nun romanlarında ele alındığı görülmektedir.

Romanlarında 1980 sonrasını anlatan Arslanoğlu, dönemin dikkat çeken sorunlarını kurguya aktarmaktan çekinmemiştir. 1980 döneminin öne çıkan sorunlarından biri sağ-sol çatışmasıdır. Bu iki ayrı kutup, ideolojik olarak birbirlerinden zıt fikirlerde oldukları için aralarında sürekli bir kavga vardır. Arslanoğlu da bu detayı iyi bilmekte hatta bu gruplardan biri olan sol düşünceye yakındır. Bundan dolayı kutuplaşmanın bizzat içindedir. Romanlarında bu iki grup arasındaki kavgalara, çatışmalara ve hatta adam öldürmelere yer verir.

Sağ-sol çatışmasının belirgin bir izlek olarak yer aldığı Kaan Arslanoğlu romanlarından biri *Devrimciler*'dir. Dönemin artan siyasi çatışmaları sağ ve sol grupları arasında keskin bir çizgi belirler. Üniversiteli bir gencin anlattıklarından iki grup arasındaki çatışma romanda şöyle aktarılır:

“Ertesi yıl 'pasifistlerle' 'devrimciler' arasında kesin saflaşma yılıydı. Tereddütsüz ikinciler yanında saf tuttu. Zaten devrimcilikte kemikleşmesinin önemli nedenlerinden biri kendini 'ülküçü' olarak tanıtan gruptu. Bu adamlar ellerinde zincirler, falçatılarla okullarda, sokaklarda dolaşıyor, solcu bildiklerine saldırıyorlardı. Devrimciler onlara karşı dişe diş kana kan mücadeleyi savunur ve öyle davranırlarken, pasifistlerin ağzından kışkırtmalara kapılmamak gerektiğinden başka söz çıkmaz, karşı taraf saldırınca polise şikayet etmekten başka şey yapmazlardı” (Arslanoğlu, 2009a: 308).

Kuş Bakışı'nda ise iki grup arasındaki kavgaya yer verilmektedir. Okuldan çıkan solcular, sağcıların saldırılarına maruz kalmaktadır. Tedbir almak için artık birlikte hareket etmeye karar verirler. Fakat bu girişimleri de fayda etmez. Sağcılar saldırılarına devam eder. İki grup arasında kavga çıkar. Bu kavgada üniversiteli genç kızın ağzından aktarılır:

“Birden onu gördüm. Hayri'yi. Elinde kalın bir sopa tutuyor ve o sopayı sallaya sallaya bağıırıyordu. "Kahrolsun Koministler!" En çok yirmi adım ötemde. Şaştım ve dondum. O karede takıldı ve koptu film... Aynı anda havada bir şeyler uçuşmaya başladı. Taşlar ve

şişeler, meşrubat şişeleri. Bizim grup kaçışır gibi şöyle bir dalgalandı büyük bir balık görmüş kocaman bir küçük balık sürüsü gibi, sonra toparlandı, adımlarını iyice hızlandırdı. "Panik yok, dağılmayın arkadaşlar!" Karşılık verecek bir şey yoktu elimizde, zaten trafiği kesmiş, caddenin ortasındaydık. Bazı arkadaşlar onların fırlattıklarını yerden alıp geri atmaya çalışıyorlardı, gruptan kopmamaya çabalayarak. Sonra birden sağdan soldan üç dört yerden birden üstümüze doğru koştuklarını gördüm. Bir kez daha bir an seçebildim aralarında Hayri'yi. O anda bir silah patladı. Ardından peşi sıra patlamalar. Üstümüze saldıran gruplar çil yavrusu gibi dağıldı, gerisin geri sokak içlerine kaçıştılar. Yine art arda patlamalar; birkaç arkadaşı ellerinde tabanca bir yerlere doğru ateş ederken gördüm. Ardından bizim grup da en az dört parçaya, sağa sola savruldu. Kaldırımında arkadaşlardan biri yatıyordu, bacağını tutmuş kıvranıyordu; kan fışkırıyordu dizinin üstünden. Birkaç kişi ona yardıma koştu" (Arslanoğlu, 2002: 225-226).

İki grup arasındaki çatışma, kavga ile devam eder. İki gruptan da yaralananlar olur. Polis olaya müdahale eder. Ancak solcu gençlere farklı bir muamelede bulunurlar. Sağcılara ilişmeyip solcuları gözaltına alırlar. Gözaltında onlara şiddet uygularlar. Romandan alınan bu bölümde dönemin çatışmalı karanlık yönü tüm gerçekliğiyle aktarılmaktadır. Romanın devamında çatışma devam eder. Sağcılar bu sefer bir okulun önünde solculara şiddet uygular, silahlar patlar ve herkes dağılır. Sağ-sol çatışmalarının yoğun olduğu bu dönemde birçok öğrenci okulunu bitiremeden memleketine geri döner.

İntihar romanında da sağ-sol çatışmasına yer verilmektedir. Romanın başkışisi Erdem, gençlik yıllarında üye olduğu solcu bir grubun yaptıklarından söz eder:

"Lisenin son yılında gizlice bir örgüte katıldı. Örgütün okulda fazla adamı bulunmuyordu. Zaten onu okuldaki hücreye değil, Anadolu yakasında Maltepe-Küçükyalı bölgesinde faaliyet gösteren silahlı bir eylem grubuna aldılar. Faşistlerin üssü olarak bilinen semtlerde yıldırım baskınlar yapmaktı grubun görevi. Böyle yedi ya da sekiz kadar eyleme katıldı Erdem. Bazıları akşam, bazıları güpegündüz. İki akşam çatışma çıktı. Bir arkadaşları bacağından yaralandı, karşı taraftan biri karnından..." (Arslanoğlu, 2005a: 127).

Türkiye'nin siyasi tarihinde yer alan darbeler de Kaan Arslanoğlu'nun romanlarına konu olur. Özellikle ilk romanlarında 1980 darbesinin belirgin izleri görülmektedir.

Devrimciler’de darbe sonrasında yaşananlar ve günlük yaşantıda karşılaşılan olaylara yer verilmektedir:

“Sokaklar asker ve polis kaynıyordu. Orduda ve poliste izinlerin kaldırıldığı söyleniyordu. Akşamları dışarıya çıkmak tehlikenin bile bile kucağına atılmaktan başka bir şey değildi. Tedirgin halk, korkusundan erken erken evlere kapağı atıyor, karanlık sokaklarda polisler, askerler ve niyeti bozuklar dışında kimse kalmıyordu” (Arslanoğlu, 2009a: 280).

Romanda darbe sonrasında örgütlerin dağılışı da aktarılmaktadır. Örgütler arasındaki çekişmeler ve örgüt içi çatışmalar darbe öncesinde çoğunluktadır. Darbe sonrasında bu tür problemler giderilmeye çalışılrsa da örgüt üyelerinin ayrılığı ile birlikte dağılmalar başlar:

“Darbe öncesi de gruplar birbirinden kopuktu. Her grup kapalı bir kutuydu. Değişik siyasetlerin kadroları arasında öyle uzun boylu samimiyet kurulamazdı. Gruplar arası çekişme ve çatışmalar devrimcileri birbirinden daha da soğuturdu. Rakip gruplara karşı kara çalma ve dedikoduya kadar giden propogandayı hiç eksik etmezlerdi. Ama yine de arada duygusal bir dayanışma vardı. Kimin nerede ne yaptığı aşağı yukarı bilinirdi. Açıkça ifade edilmese de kararlı ve tutarlı tavırlar, başarılı eylemler takdir edilirdi. Birçok şey aynı zamanda başka grupların kadro ve sempatizanlarını etkilemek için yapılırdı. Ortak eylemlerde birbirlerine güç ve sağlamlık gösterisi yapmak haz verirdi insanlara. Kişisel olarak, başka siyasetlerin unsurlarının saygı ve güvenini kazanmak sempati ifade eden bir söz duymak ya da bir bakış yakalamak önem verilen şeylerdendi. Oysa Darbeden sonra işler değişmişti. Tabandaki insanların aralarındaki buzlar erimesine erimişti ama, birçok okulda sağlam kadrolar göz önünden çekilmişti” (Arslanoğlu, 2009a: 41).

Yüzü Silinenler ‘Darbe Günlükleri’ romanında 15 Temmuz 2016 tarihinde FETÖ tarafından gerçekteştirilen darbeye yer verilmektedir. Darbe öncesinde ilkin ülkede yaşanan problemler dile getirilir:

“Demiştiniz ya, dünyada ve Türkiye’de çok korkunç şeyler oluyor. 15 Temmuz mesela. IşİD olgusu mesela. Kürt sorunu ve yaşanan vahşet. Her yandan vahşet. Tek yönden gelmiyor, yukarıdan gelmiyor, iki yönden aşağıdan ve yukarıdan gelmiyor. Her yönden geliyor. Ve biri bitmeden öbürü baskın çıkıyor. Ona alışıma çalışırken bambaşka bir şey saldırıyor” (Arslanoğlu, 2017: 82).

Sonrasında darbenin yaşandığı anda roman başkişisinin yaşadıkları aktarılır. Romanda K.A. Ümit T.'ye darbe anında neler düşündüğünü ve ne yaptığını aktarır. K.A.'ya göre darbenin nedeni ve sonucu şöyle aktarılır:

“15 Temmuz'da ilk saatlerde ne olduğunu anlayamadığımız için elbette ne darbeyi destekledik, ne de darbeye karşı sokağa çıktık. Ama niye yalan söyleyeyim, o ilk saatlerde bu iktidardan kurtuluyoruz diye, kuşkulu ve korkulu ortaya karışık yüreklerle bir nebzecek sevinmeyenlerimiz de çıkmadı değil. Hani şu Atatürkçü subaylar şehir efsanesi... Acaba onlar mı? Godot gelir, bunlar gelmez halbuki. Ne var ki başından itibaren bir tuhaflik hakimdi yaşananlarda ve daha ilk dakikalardan itibaren "bu AKP'nin" bir oyundur lafları fir dönmeye başladı çevremizde. Eğer doğruysa, bu AKP'nin tezgâhı ise, tam bulacaktık belamızı, bir yandan da ona kaygılanıyorduk. O yüzden "Bu bir senaryodur," lafını kimden duymuşsam "Saçma! Olur mu öyle şey, bakın bir sürü insan ölüyor," diyordum. En kötü duygudur ketenpereye getirilme korkusu. En kötü şeydir kandırılmak, dolduruşa doldurulmak. Sonra CHP'nin darbe karşıtı tavrı duyulunca biraz rahatlardım. Herkes rahatladı. Yani şöyle: Bu bir oyun değildi demek ki ve darbe gerçektir. Peki, ya darbe başarılı olursa? Demek ki bunu yapanlar hakikaten FETÖ tayfasıydı, darbeciler başarırsa durum daha da vahimdi. Darbe de, darbeyi bastıranlar da başarmaz ise, sonuç bir iç savaş demektir. Ve aylarca sürebilirdi” (Arslanoğlu, 2017: 142).

Türkiye'deki örgütlerin varlığı da Arslanoğlu'nun romanlarında yer bulur. Hizbullah bu örgütlerden biridir. İslamcı bir manifestoya sahip olan örgütün, işlediği cinayetler sıklıkla ülke gündemine girmiştir. *Kuş Bakışı* romanında örgütün varlığına ve onu besleyenlere bir gönderme bulunmaktadır:

“Yıllarca kendileri büyütmediler mi Hizbullah'ı, şimdi birileri düğmeye bastı, aslan hafife kesildiler. Domuz bağıyla tortop ediyorlar insanları. Bodrumları kazıp o cesetleri çıkaranlar kimler? Tellerle onları boğanlar, domuz bağıyla. Adamlar yerde tortop olmuş, bir santim kımıldayamıyorlar, kopuyor bacakları, kolları, sırtları, nefes bile alamazlar. Orada öyle can çekişirlerken başlarında durup çay içenler kimler” (Arslanoğlu, 2002: 347).

Arslanoğlu'nun romanlarında konu olarak yer edinen örgüt ise PKK'dır. *Kayıp Devrimin Öncesinde* romanında, PKK ile Türkiye Cumhuriyeti devletinin 'Çözüm Süreci' olarak nitelendirdiği 2009-2015 zaman diliminde gerçekleşenler anlatılmaktadır. Bu süre zarfında

ateşkes ilan edilmiş ve PKK mensubu kişiler Türkiye sınırlarından çekilmiştir. Romanda da bu süreç hakkında bilgiler yer alır:

“Peki, bu PKK’lı silahlı güçler çekilecekler de, neden çekilmiyorlar hemen, niye uzun bir takvim konuşuluyor o konuda, kimi diyor Eylül’ü bulur iş, kimi diyor bu yıl tamamı gitmez. Niye böyleydi? Konunun bir numaralı bilen, adeta bir gerilla uzmanından öte gerilla bilen, yine nedense yandaş olarak adlandırılan gazetelerden birinden yaman bir gazeteci Tekiner Tekin’e sordum: “Ya, bu silahlı güç.. silahlı güç denilenler kaç kişidir?” Az önce eliyle saymış gibi tak cevabı yapıştırdı: “2200. Az fazlası olabilir.” Zevcesizoğlu, “2000 galiba” diye söze girdi, Cemallettin ise 3000 rakamını ortaya attı. Tekiner’se, “Hah! Sizi gidi işin içinde olmayanlar, içerden bilgi almaya yetkili bulunmayan zavallılar” gibisine aşağılayıcı bir gülümseme kondurdu dudağına, “Yok yok” dedi gururlanarak. “Sayı bu: 2200.” Sustu ötekiler. Karşılarında sanki PKK komutanı vardı” (Arslanoğlu, 2013: 78).

Türkiye’nin yakın dönem toplumsal sorunlarından biri de yurttaşların dış ülkelere kaçak yollarla göç etmesidir. *Öteki Kayıp* romanında Musa ve Tacim arasında geçen konuşmada, Türkiye’de yaşayanların fakirlikten ötürü başka ülkelere iltica ettiği anlatılır. Musa, bunun etnik kökenle alakalı olduğuna da dikkat çeker. Türkiye’de Kürtlerin hak talep etmesinden ötürü ortaya çıkan bir Kürt Sorunu mevcuttur. Kürtler gerek sosyal hayatta gerekse de siyasal yaşantıda varlık göstermeye ve dilleri ile kültürlerini yaşatmak için hak isterler. Bu durumda ülke içerisinde çatışmalara neden olur. Kürtler üzerinde baskılar artar. Bundan dolayı Kürtler de başka ülkelere iltica etmek zorunda kalırlar. Musa da romanda bu detayı aktarır:

““Tacim bey, işin etnik yönü de var tabii, o kadar basit değil; yapmayın. Kürtlere ağır bir baskı uygulanıyor. İki taraflı terör var. Hadi bırakın terörü; sadece bu baskı tek başına insanı canından bezdirir. Öyle değil mi?”” (Arslanoğlu, 2000b: 42).

Türkiye’nin yakın geçmişinde yaşanan olaylardan biri de Gezi Parkı Olayları’dır. 2013 yılında İstanbul Beyoğlu’nda bulunan Gezi Parkı’ndaki ağaçların devlet tarafından kesilip yerine Topçu Kışlası yapılmak istenir. Lakin halk bu duruma karşı çıkar ve devletin girişimini engellemeye çalışır. Olay kısa bir zamanda bütün ülke çapında duyulur ve halk sokaklara dökülerek protesto eylemlerine başlar. *Kayıp Devrimin Öncesinde* romanında bu sürecin başlangıcı ve devamında yaşanan olaylara aktarılır:

“O gün İstanbul ve Ankara’da büyük gösteriler gerçekleşti. On binlerce insan yılmadan, yoğun biber gazına, atılan koca koca kapsüllere, tazyikli suya aldirmeden ilerlediler, meydanları işgal ettiler. Böylesi silahsız, böylesi büyük katılımlı bir kalkışma ilk kez yaşanıyordu bu ülkede. Farklı, çok şiddetli direnişler de görmüştü bu topraklar, ama biçim ve öz itibarıyla böylesi tamamen özgündü” (Arslanoğlu, 2013: 170).

Gezi Parkı Olayları giderek büyüyerek Türkiye’deki bütün şehirlerde yayılır. Gezi Parkı’nda ve Türkiye’nin çeşitli illerinde polis ve halk arasında çatışmalar yaşanır. Bu çatışmalar da ve eylemler esnasında insanlar ölür. Romanda bu ayrıntıya da yer verilir:

“Hayatlarında ilk kez eylemlere katılanlarla bu işte on yıllardır kaşarlanmışlar yan yana, iç içeydi. Korku eşiği aşılmıştı, sıradan vatandaşlar zırhlı polis araçlarının, TOMA’ların üstüne üstüne gidiyordu. Bir gün önce ayrıldığım Hatay’da polis şiddeti bir can almıştı: Abdullah Cömert adlı 22 yaşındaki solcu bir genç. Bir genç işçi de yol keserken araba çarpması sonucu ölmüştü: Mehmet Ayvalıtaş. Birçok eylemcinin gözü kör olmuştu. İzmir’de polisin arkasında yürüyen eli sopalı siviller gelen geçeni dövüyordu” (Arslanoğlu, 2013: 173).

Ülke genelinde yaşanan bu kargaşa ortamında devletin tutumu en çok dikkatleri çeken durumlar arasındadır. Halk üzerinde uygulanan şiddetler medyada sıklıkla yer bulur. Yaklaşık dört ay süren olaylar neticesinde ondan fazla insan hayatını kaybetmiştir ve ülkede ciddi derecede ekonomik ve politik sorunlara neden olmuştur. Romanda da yaşanan olaylar tüm gerçekliğiyle aktarılır:

“Gezi Kalkışması’nın on dokuzuncu gününde mega kentin en büyük meydanı ve ona giden caddeler kilometreler boyunca halka kapatılmıştı. Kürt illerinden bile polisler getirilmişti bunun için. Birçok noktada asker, jandarma vesayeti başlamıştı. Aynı saatlerde kentin bir başka semtinde Paditör miting yapıyordu. Bu arada Ankara’daki gösterilerde yaralanan Ethem Sarısülük adlı bir işçi de hayatını kaybetmişti. On binlerce insan büyük bir cesaret örneği göstererek dört koldan Taksim’e girmeye çalışıyordu. Polis her toplanmaya müdahale ediyor, gaz bombaları, tazyikli su, plastik mermiyi bonkörce kullanıyordu. TOMA’ların arasından birçok sivil polis göstericilere taş atıyordu. Başka semtler, kentler de ayaktaydı. İktidar orantısız güç kullanıyordu. Halk orantısız zekâ uygulayarak cevap veriyordu: Cesaretiyle” (Arslanoğlu, 2013: 205).

Kayıp Devrimin Öncesinde romanında 2013 yılında yaşanan Reyhanlı Katliamı'na da yer verildiği görülmektedir. Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde bomba yüklü araçların patlatılması sonucunda elliden fazla sivil vatandaşın yaşamını yitirmiş ve yüzden fazla vatandaş da yaralanmıştır. Romanda, yaşanan bu kanlı katliam hakkında bilgilere yer verilmektedir:

“Angera Marker'den ve dolayısıyla Almanya'dan ayrılır ayrılmaz Reyhanlı denilen bir kasabada bombalar patladı. Ben zaten tekrar Türkiye'ye dönme ve özellikle şu Suriye meselesine yoğunlaşma kararıdaydım ki, o güçlü bombalar sanki kararımı güçlendirmek için ateşlenmişti. Olan yine niye öldüklerinden habersiz garip insanlara oldu. Elliden fazlası parçalanarak, yanarak can verdi, daha fazlası kötü şekilde yaralandı. O bölgeden harıl harıl yanan bir öfke dalgası yükseliyordu” (Arslanoğlu, 2013: 138).

Bir diğer olay ise 3 Temmuz 2011 yılında yaşanan futbolda şike davasıdır. Türkiye profesyonel futbol liginde şampiyon olan takımın şike yaptığı iddiasıyla başlayan olaylar, ülkede önemli olaylara neden olur. Şampiyon takımın destekçileri sokaklarda eylemler gerçekleştirir. Öte yandan birçok kişi mahkûm edilir. Bu süreçte yaşanan olaylar romanda yer bulur:

“Türkiye'de çok geniş çaplı bir futbol skandalı patladı. Şampiyonluğu kaybeden bazı takımların yöneticileri, taraftarları, birtakım gazeteciler, oldu olası şike yapıldığından dem vurur, hatta bu konuda üstü örtülemeyecek bazı belgeler de sunarlardı zaman zaman kamuoyuna. Kazanan takım taraftarları da, "Hadi canım, kıskançlar, rezil rüsva adamlar, iftira atıyorsunuz..." şeklinde karşı hamleyle durumu savuşturur veya "Yaptık, yine yaparız, ispat etmeyenin..." yollu makaralara sararlardı. Ama bunlar konuşula dursun dev bir endüstri, tümüyle yalana dayalı bir şaklabanlık festivali sürüp giderdi çağ boyu. 2011 yazında ortaya konan operasyon ise o güne kadar ortaya konan belgelerin en az on misli belge, bilgi, tanıklığa dayanıyordu. Bir süre sonra operasyon emri verenler bundan pişmanlık duydular ama, ok yaydan çıkmıştı. Birçok kişi apaçık şikeden mahkum oldu. Fakat öyle kör kör gözüm parmağına kaba şekilde kapatıldı ki rezalet, insanların şaşırma organları bile büzülüp kaldı, kangren olmuş çük gibi düştü. Şikeye bulaşan kulüplerden birinin başkanını tayin eder gibi federasyon başkanı yapıverdiler. Bu başkan da "Şike, sonuçları etkilememiştir" şeklinde benim kuvvetliden yana aklımı bile isyan ettiren akıllara zarar bir karar çıkardı” (Arslanoğlu, 2013: 28).

Romanda yakın dönemde gerçekleşen olaylardan olan Ergenekon, Balyoz ve Kürt sorununa da değinilmiştir:

“Şimdi anladım ki, bir yığın adamı içeri atmışlar. Yüzlerce, hatta binlerce. Bu demokrasi şeysi nedeniyle. Ortada başka bir laf daha dolanıyor fare gibi, nereye baksan fırt oradan çıkıyor, pırt buraya giriyor: Askeri vesayet! Bu askeri vesayet nedeniyle hapiste bir sürü insan var. Kimini salıyorlar birkaç yıl yatırdıktan sonra, kimini yeni içeri alıyorlar. Kimini de bir salıyorlar bir alıyorlar, bir salıyorlar bir alıyorlar. Bunlar Ergenekon bilmem neymiş. Bir de Balyoz takımı var. Bunlar askeri vesayetmiş. Sonra Kürtler toplanıyor içeriye, çok daha kalabalık bunlar. Üç beşini bırakıyorlar, onların yerine birkaç yüzünü tekrar alıyorlar. Onlar Kürt ayaklanması şeysiymiş. Terör meselesiymiş. Öbürleri de terör meselesiymiş, ama birininki daha tehlikeli olan darbe yapma düşüncesi suretinde kafada oluşan terörmüş, öbürleri açılım şeklinde terörmüş. Biraz daha selim olan oymuş, ama selim olduğu için bunlar daha kalabalıkmış. Daha kalabalık olduğu için de orada çok ölüm oluyormuş. Biliyorum kırk bini aşmış o terör olaylarında ölenler. Öbürlerinde şimdilik pek ölüm yokmuş, geçmişte bir şeyler yapmışlar bazıları, iddiaya göre birkaç yüz kişiyi öldürmüşler, ama gelecekte daha çok öldürmesinler diye muhafaza altına alınmışlar. Bunlar planlayarak askeri yoldan darbe formunda kötülük yaparlarmış” (Arslanoğlu, 2013: 28).

Yakın tarihte gerçekleşen olaylara yer verilen *Kayıp Devrimin Öncesinde* romanında, Türkiye’nin önemli sorunları aktarılır. Türkiye’de gerçekleşen cinayetler, Ergenekon yapılanması ve Kürt sorunu gibi öne çıkan problemlere değinen anlatıcı, toplumun içerisinde bulunmuş olduğu mevcut durumu ele almaktadır.

3.4. Kadın

Dünya tarihinde kadın mücadelesi, bireysel olarak başlayıp örgütsel bir hal almıştır. Erkek egemen toplum içerisinde ötekileştirilen ve yok sayılan kadınlar özellikle Fransız Devrimi sonrası örgütlü bir şekilde varlığını kabul ettirmeyi başarmıştır. Bunda hiç şüphesiz feminizm hareketinin de etkisi oldukça fazladır. Kadınları örgütlemeye iten tetikleyici unsurun ikinci sınıf bir vatandaş, erkekler ile benzer meslek gruplarında çalışmalarına rağmen daha düşük maaş almaları, erkeklerin hükmü altında baskıcı bir yaşantı vd. konuların olduğu söylenebilir. Ataerkil zihniyet altında ezilen kadın, kendisini toplum içerisinde var etmenin ve kabul ettirmenin yollarını aramaktadır. Bu yollardan biri de edebiyat sahasıdır.

Edebi metinlerde özellikle kadın yazarların bu sorunlara yer vermesi ile birlikte kadının varlığı kabul edilmiştir. Kadının yaşadığı sorunlar özelde roman türünde aktarılmaya çalışılmıştır. Toplumun baskıcı yapısı, kadının ötekileştirilmesi, şiddete maruz kalması, öldürülmesi, köleleştirilmesi gibi konular romanlarda sıklıkla ele alınmıştır. Türk toplumunda da Tanzimat ile başlayan roman macerası kadının yaşadığı bu sorunları dile getirmiştir.

Birçok Türk romancı gibi Kaan Arslanoğlu da romanlarında kadın sorununa eğilmiştir. Toplum yaşantısındaki kadına bakış açısını bütüncül bir şekilde romanlarında dile getirmiştir. Arslanoğlu'nun romanlarında kadın sorunu; koca/sevgili ve toplum baskısına maruz kalmış, şiddete uğramış, cinsel obje olarak görülmüş, özlük hakları gasp edilmiş bir biçimde ele alınmaktadır.

Arslanoğlu'nun romanlarında özgürlüğü kısıtlanmış kadınlara sıklıkla rastlanılmaktadır. *Kişilikler* romanında yüksek sesle gülünmesinden ötürü kadının aşağılanması söz konusudur. İnsanoğlunun en tabii duygularından biri olan gülmek; erkekler tarafından yasak ve baskılara maruz kalan kadınlar için engellenmiştir. Ataerkil zihniyet, kadını kontrolü altında tutabilmek için onun yaşam alanındaki hemen her şeye müdahale etmiştir. İnsanların doğası gereği olan bir durumu sınırlandıran erkek egemen toplum, kadınlar için bu durumu yasak olarak ilan etmektedir. Eril zihniyetin kadının yaşamına müdahalesi roman şöyle geçer:

“Buradaki insanlar dünyayı yasaklar dünyası haline getirmişlerdi. Dedemin sağlığında bu evde yüksek sesle gülünmezdi. "Sırat köprüsünü mü geçtiniz, yoksa kabir cevabı mı verdiniz?" diye çıkıştı adam. O öldükten sonra da, belki daha de güçlenerek sürdü yasaklamalar. Hele ki "kadın milleti" için... Katlanılmaz bir ketlemeler zinciri... Her şey ayıp, her şey günah... Ayıplanma, toplumca dışlanma korkusu yapışmıştı ruhum ve onca yıldan sonra atamamıştım içimden. Bilinçaltımda hüküm süren yasakların çoğu, köklerini bu evden alıyorlardı. Ancak bazı tatillerde çok kısa süreler için kaldığım işte bu evden” (Arslanoğlu, 2000a: 13).

Yasaklar sadece gülmek eylemi ile kısıtlı kalmamaktadır. Bu baskılardan kurtulmak isteyen genç kızlar çözümü evlilikte ararlar: *“Kızlar belli bir yaşa gelince baba baskısından kaçmak için önlerine ilk çıkan erkeklerle evlendiler”* (Arslanoğlu, 2000a: 16). Romanda dönemin

toplumsal yapısında kadına yaklaşımın ve kadının toplum hayatındaki yeri ise roman kişilerinden Umut'un annesinin yaşadıkları üzerinden aktarılmaktadır: “*Kadın çaresizliğinin, kadının eve kapatılmışlığının, kadının aileye ve bir erkeğe mahkûmiyetinin, kadın umutlarının boğuluşunun, aynı zamanda kadın kakavanlığının gözündeki en zavallı, en sevilesi, en somut sembolü olan anasını görmek için...*” (Arslanoğlu, 2000a: 155).

Devrimciler romanında kadının toplum içerisindeki geri plana atılması durumu ele alınmaktadır. Erkekler diledikleri gibi yaşamlarını sürdürmektedir. Kadınlar dilediklerinde yaşamak istediklerinde ise toplumun baskıcı yapısı ile karşılaşmaktadırlar. Kadın kimliğinin getirmiş olduğu bir ötekileştirilme durumu söz konusudur. Romanda Yusuf ve Aylin arasında bu konu hakkında bir tartışma meydana gelir. Sonrasında kadının toplum hayatında yaşadığı sorunlara değinilmektedir:

“*Üzerine efkâr bastığı ya da sevinip taşıdığı bir an alıp başını yoruluncaya kadar yürümenin ne denli güzel bir şey olacağını, yalnızca bu tür şeyler için bile erkek olmayı isteyebileceğini söylemişti. Yusuf, Aylin'in yaklaşımına şiddetle karşı çıkmıştı. Ayaküstü Taksim'e kadar tartışmışlardı. Savına göre kız olmak insanın kendine sınırlamalar getirmesini asla gerektirmezdi. Ortada gerçek kısıtlamalardan çok kadınların kendi kendilerini kısıtlamaları sorunu vardı. Aylin belki tek başına her yerde yürüyüşe çıkamayabilirdi. Her kahveye oturamayabilirdi. Fakat bazı mekânlar vardı ki, gayet uygundu ve böyle yerler az sayılmazdı. İşte ben tam da bunu anlatmaya çalışıyorum, demişti Aylin. İnsan bir yere yetişmek için değil, rahatlamak için yürüyüşe çıkmışsa kafası rahat olmalıydı. Gececeği yeri, oturacağı yeri ince ince hesap ettikten sonra ne anlardı öyle kafa dinlemekten. Oturduğuna dikkat edecekti, kalkışına dikkat edecekti, bakışına dikkat edecekti... Kim ne derse desin bunlara büsbütün dikkat etmemek de mümkün değildi. Aldırmayacaksın, demişti Yusuf, beylik sözleri tekrarlamıştı.*

Bizimkiler anlayamıyorlar sorunu, anladıklarını zannediyorlar. İşte örneği: Şu ıssız sokaklarda sabahın bu vaktinde bir erkek gibi rahat dolaşabilir miyiz? Bir devriye geçse tüm gözler üzerimizde olur; vatandaş ayrı yadırgar. Erkeklerle aynı düzeyde işler yapıyoruz; ama neleri göze alarak; yeterince biliniyor mu? O yüzden de bir erkeğin yapabileceği şeyleri yapabilmek bize yeterli gelebiliyor. Belki sorunun püf noktası burada. Daha ileri gitmek aklımıza gelmiyor. Eşit katılımlı alanlarda bile işte bu yüzden geri kalıyoruz (Arslanoğlu, 2009a: 172-173).

Kadının özgürlüğünün kısıtlandığı konusunun geçtiği bir diğer roman *Öteki Kayıp*'tır. Roman kişileri Musa ve Eyşan arasında duygusal bir birliktelik vardır. İkisi aynı evde yaşamaktadırlar. Musa, Eyşan'ın giydiği kıyafetlere müdahale eder. Bundan dolayı aralarında tartışma çıkar. Musa, Eyşan'ın giydiği kıyafetler üzerinden onu kontrolü altında tutmaya çalışarak özgürlüğünü kısıtlamaktadır:

"Bir gün kötü kavga ettik. Ayağına taktığı altın yaldızlı, ponponlu terlikle dışarı çıkmaya kalktı. Bu terliği evde giymesine ses çıkarmadığımı, ancak onunla sokağa çıkmasının yakışık almayacağını söyledim. "Sen Kurum'daki Türk kızlardan çok etkileniyorsun" dedi bana. "Onlarla samimiyeti keseceksin. Ne zaman o karılarla konuşsan bana tuhaf tuhaf bakmaya başlıyorsun!" Söylediğinde haklılık payı yok değildi. Bizimkiler, köylü diye, "kadın maganda" diye dalga geçerlerdi arkasından" (Arslanoğlu, 2000b: 48).

Romanda ayrıca kadının cinsel bir obje olarak görüldüğü de dikkat çekmektedir. Roman kişilerinden Hesna, iş için girdiği mülakatta cinsiyetinden ötürü çirkin söylemlerle karşılaşır:

"Bay William sormuş: "Diyelim ben sana başvuran bir sığınmacıyım ve bir iki görüşme sonrasında güzel bacaklarınla çok ilgilenmeye başladım. Ya da işi daha ileri götürmeye kalktım; ne yaparsın?" Beklendiği gibi çok kızmış bizimki. "Bu yaşta mı? diye sorarım" demiş. Bay William renk vermemeye çalışmış ama aslında bok gibi olmuş... Sonuçsa malum... Bayan Jane'e de çok kızmış Hesna. William Büyük Patronun sol koluyorsa, Jane sağ koludur. Kadın mülakat sonrasında Hesna'nın yanına gelmiş, şakalaşır havada, "Neden o kadar kısa etek giydin, bay William'ı etkilemek için mi?" diye sormuş. "Her gün giydiğim eteği giydim" diye karşılık vermiş bizimki, "Bu kadar Müslüman olduğunuzu bilseydim çarşafı gelirdim!" Daha fazlasını diyememiş... Bir de bunun için kendisine kızıyordu. Başka ne diyecekti; bir dövmediği kalmıştı yöneticileri" (Arslanoğlu, 2000b: 67).

Hesna'nın erkek zihniyetine karşı tepkisini göstermesi ve kadın olarak hakkını savunması arkadaşlarınca abartılı karşılanır. Bu durumu Musa ile paylaşan Hesna, ondan da benzer bir tepki alır. Musa da çıkarları uğruna hareket etmesi gerektiğini ve kendisinden taviz vererek olayı büyütmemesi gerektiğini söyler. Benzer bir durum *Karşıdevrimciler* romanında da geçmektedir. Mr. Atkins, Türkiye'deki vakıfları için bir yönetici belirlemek istemektedir. Türkiye'ye geldiğinden itibaren kendisiyle ilgilenen Meral'i bu göreve getirmek ister. Meral'i bu göreve getirmek istemesindeki neden ise ona karşı cinsel bir arzu duymasından

kaynaklanmaktadır. Meral, alımlı ve giyimine özen gösteren bir kadın olduğu için onun dikkatini çekmiştir. Mr. Atkins ısrar etse de Meral bu teklifi reddeder. Bu süreçte kadın olmanın getirdiği problem ile karşılaşmaktadır. *Kuş Bakışı* romanında da kadının toplum içerisinde rahatça gezemediği, herhangi bir tavrının veyahut konuşmasının karşı cins tarafından bir davet olarak algılandığı görülmektedir. Erkek egemen toplumlarda kadının bu tür zorluklara maruz kalmasının temel problemlerinden biri, kadın ve erkeğin toplum nezdinde eşit olmamalarından kaynaklanmaktadır.

Yoldaki İşaretler romanında eski bir kabile yaşantısı anlatılır. Burada yaşayan kadınlar, adet günlerinde kabileden uzakta bir çadırdaki kalmaktadırlar. Kadınların adet görmesi bir ayıp olarak nitelendirildiği için bu yola başvurulmaktadır. Kadınların doğaları gereği gerçekleşen bir durumun ötekileştirilmelerine neden olduğu görülmektedir.

Kaan Arslanoğlu'nun romanlarında kadınların şiddete, tacize ve tecavüze uğradığı sıklıkla görülür. *Kuş Bakışı* romanında genç bir üniversiteli kadın eski erkek arkadaşı tarafından tecavüze uğrar. Tecavüz sahnesi romanda şöyle geçer:

“İçeriye girmesine izin vermemeliydim. Sarhoştı; rezalet çıkarır, bağırır komşuları ayağa kaldırır diye korktum. Zaten yüksek çıkıyordu sesi. Girdi ve ağlamaya başladı. Neden bıraktın beni, diye ağlıyordu. Antrede duvara yaslanmış ağlıyordu. Yatıştırmak istedim, yatışırsa birkaç dakika sakın konuşur, sonra gider diye düşündüm. Omzundan tuttum. O anda belimden kavradı ve yıktı yere beni. Mini etek vardı altımda, tutmasıyla sıyırması bir oldu. Ağzımı kapadı. Tüm gücümle karşı koymaya çalıştım. Gözünü çıkarıyordum az daha, çok kuvvetliydi. Ancak bağırarak, komşulardan yardım isteyerek kurtulabilirdim. Komşuların rezaleti duymasını göze alamadım, işin büyümesine cesaret edemedim. Aynanın önündeydik, onu ve kendimi görüyordum. Çıplak kıcını, iğrençti ama daha fazla karşı koymadım, koyamadım, hırpalanmışım çok. Aynanın önünde kendimi gördüm yerde ve onu; kendime dışardan bakıyordum, sessiz ve hareketsiz. O ikisi de, gördüğüm ikisi de iğrençti. Erkek ve kadın. Ben ikisinden biri değildim. Parça parça bir ayna. Kuş da oradaydı.

Bu bir tecavüz mü? Bal gibi tecavüz ve tecavüze karşı koymayan bir şıllık olarak kendimi lanetliyorum. Karşı koydum, başaramadım, olay büyüyecekti, komşular duyacaktı, gazetelere çıkacaktık. Olaydan sonra şikayet etsem yine aynı şeyler olacaktı. Daha önce de seviştik, hem de kaç kere diyecekti iğrenç mahluk. Polisler bıyık altından gülecekti, neden

içeri aldın yalnızsan, diye soracaklardı. Hemen o akşam düşündüm ve sessiz kalmayı seçtim. Direncim azaldığında o denli bilinçle hareket etmemiştim, direncimi sürdürsem veya bağırsam yaşayabileceklerimi kâbusumsu bir tortu halinde üst üste düşünmüş olacağım o an bilinçsizce. Sonraki kararım ise bilinçli. Bunu bir tecavüz sayma, dedim kendime. Böyle kabul etmek de başka türlü bir aşağılık tutum. O zaman hayalimdeki polisler haklı. Zaten hep onlar haklı. Ne yapabilirim?” (Arslanoğlu, 2002: 185-186).

Romanda geçen tecavüz sahnesi ve buna maruz kalan genç kadının düşündükleri toplumun mevcut yapısını gözler önüne sermektedir. Tecavüze uğramasına rağmen kendisini suçlamaktadır. Çünkü toplum erkeği değil kadını daima suçlar. Toplumun güvenliğini sağlayan polisin bile ona inanmayacağını düşünmektedir. Bunun nedeni de devlet aklının da eril bir yapıya sahip olmasından kaynaklanmaktadır.

Kayıp Devrimin Öncesinde romanında da kadının tecavüze uğrayışı anlatılmaktadır. Anlatıcı geriye dönüş tekniğiyle geçmişte yaşamış bir kadının tecavüze uğradığını anlatmaktadır:

“Bundan beş yüz yıl kadar geçmişte buradan çok da uzak olmayan bir yerde yakmışlardı beni. Genç ve alımlı bir kadının bilincine girmiştim, odun yığınının bağlanmadan yarım saat kadar önce. Bunu niye yaptıklarını biliyordu, ama niye yaptıklarına anlam veremiyordu. Kahrediciydi. Çok sevdiği kocası savaşta ölünce kentin soylusu onu şatosunda becermeye kalkmıştı, bunu başarmıştı zaten, ama kızcağız da bayağı bir direnmiş, herifin organını fena zedelemişti bu esnada. Cadı olarak damgalanması birkaç haftayı aldı, yakılması birkaç ayı bulmadı. Yirmi beş yaşında yoktu, dumanla boğulmaya başladığında bunu niye yaptıklarını biliyordu ve pişman değildi, ama cadılık nedir onu hiç bilmiyordu ve cadı olarak öldürülmeyi bir türlü anlayamıyordu” (Arslanoğlu, 2013: 132).

Kadının geçmişten günümüze yazgısının hiç değişmediği romandan alınan alıntıdan da anlaşılmaktadır. Erkeğin kendisi için her şeyi bir hak olarak görüp kadına zarar vermesi günümüze kadar gelen bir hastalıktır. Tecavüze uğrayan kadın kendini korumak için erkeğe zarar vermeye çalışır. Kendini savunduğu için cadı ilan edilip öldürülen kadın suçlu olarak nitelendirilirken erkeğin aklandığı görülmektedir.

Öteki Kayıp romanında Avukat Gülsüm’ün mafya tarafından kaçırılıp cinsel tacize maruz kalışı anlatılmaktadır. Gülsüm’ün faili meçhul bir cinayeti aydınlatmaya çalışmasından

ötürü başı beladadır. Mafya onu kaçıtır ve şiddet uygular. Kadın kimliğinden ötürü onu tecavüz ile korkutmaya çalışırlar. Gülsüm tehditlere karşı boyun eğmez. Mafya ona tacizde bulunarak şiddet uygular. Burada Gülsüm'ün tacize uğraması kadın olması nedeniyledir. Onu davayı takip etmekten vazgeçirmek için cinsel kimliğine saldırırlar. Bu suçu işleyenler ise yaptıklarının vatan aşkı uğruna olduğunu savunmaktadırlar.

Romanda dikkat çeken bir diğer olay ise kadına yönelik şiddettir. Emily isimli genç kız erkek arkadaşı ile tartışma yaşar ve onu evden kovar. Emily'nin erkek arkadaşı evden çıkarken yanına Emily'nin şemsiyesini almaya çalışır. Bu yüzden kavga ederler. Bu kavga esnasında Emily şiddete maruz kalır. Burada kadının yaratılışı dolayısıyla erkekten daha güçsüz olduğundan kaynaklanan bir durum söz konusudur. Erkek, kadına ait olan bir şeyi elde etmek için fiziksel gücüne başvurarak üstünlük sağlamaya çalışır. Bu durumu kabullenemeyen Emily ise ilaç içerek intihar eder. Kendisine verilen zarar karşısında çaresiz kaldığı için bu yola başvurur. Kadın üzerindeki bu baskıcı yapı onu kendisine zarar vermeye itmektedir.

3.5. Dejenere Toplum ve Ahlaki Çöküntü

Dejenere toplum ve ahlaki çöküntü toplumsal bozulmayı ifade etmektedir. Toplumlar bazen üst kültürlerin etkisiyle bazen yaşanan bir hadiseyle olsun bozulma eğilimi gösterebilirler. Genellik kapital dönem olarak adlandırılan modern zamanlarda bireyin iç dünyasının çöküntüsü toplumsal düzeyde bir dejenerasyon yaratabilmektedir. Dejenere toplumlarda genellikle birey, menfaati ve çıkarları uğruna hareket etmektedir. Nitekim ahlaki çöküş birden farklı sebebe bağlı olabilir. Kapitalist düzende birey kendi içine çekildikçe farklılıklar ve ayrılıklar hoş karşılanmayacak düzeyde algılanabilmektedir.

Türkiye gibi çağdaşlaşma sürecini sürdüren ve gelişmekte olan ülkelerde toplumların dejenere olması çoğunlukla rastlanılan bir durumdur. Çünkü hâkim kültürlerin etkisinde kalarak yaşamlarında değişikliklere gidebilmektedirler. Bu değişim de beraberinde bazı marazlar doğurmaktadır. Toplum yaşantısının her alanında bu marazlara rastlanılmaktadır. Devlet bünyesinde çalışan memurdan, toplumun alt sınıflarından olan işçilere kadar bu değişimin gerçekleştiği görülür. Bu değişimin farkında olan Kaan Arslanoğlu da romanlarında bu duruma dikkat çeker. Arslanoğlu'nun romanlarında dejenere toplumun rüşvet, mesleği kötüye kullanmak, modern toplum anlayışındaki aksaklıklar, ahlaki çöküntüler vd. konularda eleştirel bir dille ele alındığı görülmektedir.

Mesleği kötüye kullanmak sorununun belirgin bir şekilde Arslanoğlu romanlarında işlendiği görülür. *Çağrısız Hayalim* romanında polis memurlarının ekonomik şartlardan ötürü geçim sıkıntısı yaşar. Bundan dolayı rüşvete başvururlar. Romanda polis memuru bu durumdan hoşnut olmadığını ama buna mecbur olduğunu dile getirmektedir:

“Pek amansız bir takip üzerindeymişçesine hızla gelip park ettikleri şu yol kenarında, yine birileriyle pazarlığa giriştiklerini bildiği arkadaşlarının dönüşünü bekliyordu. Az sonra ağızları kulaklarında geleceklerinden, birilerine küfredip durarak kısa günün karını bölüşeceklerinden emindi. Tahsin'e de pay çıkıyordu işten ve o da geri çevirmiyordu. On dört yıllık meslek yaşamında daha yeni yeni... Başı dik, atıp tutarken söyledikleri aklına geliyor, utanıyordu. Dünya öylesine değişmişti ki... İki ay öncesine dek az çok iç huzuruyla sürüp giden doğruculuğunun fazilet mi, aptallık mı olduğuna karar veremiyordu. Şimdi yaptıklarını, ciğerlerine beş paralık değer biçmeyeceği sülük takımının akla uydurma kalıplarıyla haklı görmeye çalışması, midesine oturan bir onursuzluktu. "Devlet hakkımızı verse neden elin piçinin üç kuruşuna tevessül edelim." "Dört boğaz elime bakıyor. Ailemi geçindirmek zorundayım: Ben almasam başkası alacak." "Şurada vurulup kalsam iki gün 'şehit' derler, üçüncü gün çoluk çocuk sokakta kalır..."” (Arslanoğlu, 2006a: 55-56).

Devlet çatısı altında çalışan memurların rüşvet almaları sadece kendi suçları değildir. Onları buna mecbur bırakan kötü yaşam koşulları ve ekonomik sıkıntılardır. Maaşlarının yetersizliği onları bu yola itmektedir. *Kuş Bakışı* romanında da orman memurlarının rüşvete başvurduğu görülmektedir. Orman memurlarının rüşvet alması kaçakçıların korkusundan kaynaklanmaktadır. Öldürülmek korkusu ve ailelerinin başına bir şey gelir diye kaçakçılarla işbirliğine mecbur kalırlar. Kaçakçılar da sus payı diye onlara rüşvet verir:

“Bakım memurlarından bazıları mert çıkardı; en zor anlarında yanında dururlardı; çoğu kaçırdı. Korkaklıklarından mı; önceleri yalnızca korkuya bağlardı tek başına kalışlarını, saftı hayli, çok sonraları öğrendi çoğu adamının kaçakçılardan para aldığını. Bazen sadece bir haftalık sigara parası. Memurunun yedi paket sigaraya satıldığını duymuş, ama inanamamıştı bir keresinde. Bazen yedi paket sigara parası yoldan çıkarırdı adamını, bazen de korkularına mantıklı bir dayanak sağlardı gariplerin” (Arslanoğlu, 2002: 73).

Mesleğin kötüye kullanılması sorununun geçtiği bir diğer roman ise *Devrimciler*'dir. Romanda dönemin toplum yaşantısında karşılaşılan problemlerden olan liyakat meselesi

dikkati çeker. Üniversitedeki akademisyenlerin görevlerini kötüye kullanarak kendi yakınlarını işe aldığı görülür. Bu durumun bilincinde olan öğrenciler, akademide yer edinmenin güçlüğü yüzünden hayallerinden vazgeçerler:

“Orhan’la arkadaşı tüm akşam fakültede asistan kalabilmenin zorlukları üzerinde yakınıp durmuşlardı. YÖK, kadroları kısıp duruyordu. Prof’lar kürsüleri aile şirketleri gibi idare edip, boş yerleri oğulları, kızları, yeğenleri, yakınlarıyla doldurmaya devam ediyorlardı. Etiketli parlak olmayanın piyasada iş bulma imkanı sınırlıydı” (Arslanoğlu, 2009a: 144).

Kimlik romanında ise hekimlerin kendi çıkarları doğrultusunda hareket ederek mesleklerini kötüye kullandıkları görülmektedir. Hastanede çalışan hekimler, hastalarla fazla ilgilenmezler. Çünkü kendi özel klinikleri vardır. Hastalardan para kazanmak için onları kliniklerine davet ederler. Hastalar da mecburen özel kliniklere giderek tedavi olurlar. Hekimler ve hastanedeki yöneticiler de anlaşmalıdır. Devlet bünyesindeki çalışan doktorlar da hastaları özel kliniklere teşvik ederler. Romanda bu durum şöyle geçmektedir:

“Başhekimin genelgesini, salı sabahı poliklinikteyken aldı. Yazıda, pratisyen hekimlerin üç günden fazla istirahat veremeyeceği ve nöbetlerde nöbetçi şefe danışmadan hasta yatıramayacağını bilmesi isteniyordu. Necati çileden çıkmıştı. Birinci nokta, yasal yetkilerine tecavüz anlamına geliyordu ikincisi, kendilerini yardımcı hekim yerine koyan anlayışın göstergesiydi. Uzmanlar muayenehanelerinden geçmeyenlerin hastaneye yatırılmasından, istirahat raporu almasından rahatsız oluyorlardı. Demek ki, başhekime baskı yapmışlardı. Sanki pratisyenler hasta yatırmaya çok hevesliydim ve sanki bundan kazanç sağlıyorlardı. Bu hastanede iyi çalışmanın karşılığı, teşekkür yoktu, takdir yoktu, hakaret vardı. Başhekim hekim değil, düzenbaz bir politikacıydı adeta. “Gelen hastayı geri çevirmeyeceksiniz. Günde yüz olur, yüz elli olur, hiç önemli değil, karnına dokunup göğsüne steteskobu dayadınız mı tamam. Nasıl baktığınız, ne yazdığınız önemli değil. Bana şikayet aksetmesin kafi” diyordu” (Arslanoğlu, 2006b: 66).

Toplumun dejenere olmasında etken faktör olarak liyakatin önem arz ettiği kanısı genel bir doğrudur. Bireylerin kişisel işlerini yerine getirmek için başvurdukları yollar liyakatsizliği doğurmaktadır. *Yüzü Silinenler ‘Darbe Günlükleri’* romanında bu durumu somutlayan bir olayla karşılaşmaktayız. Sürücü belgeleri ellerinden alınan kişiler, tekrardan belgelerini alabilmeleri için hastaneden sağlık raporu almak zorundadırlar. Bu raporun içeriklerinden

biri de psikiyatrinin soracağı sorulara doğru cevap vermektir. Lakin söz konusu bireyler bunu yerine getiremezler ve sağlık raporunu alabilmek için tanıdıkları doktorlardan yardım isterler. Burada da mesleğin kötüye kullanıldığı görülür:

“Her gün ya başhekim ya başhekim yardımcıları ya da falanca falanca kliniklerin şefleri arıyor. Eskiden hiç aramazlardı bu kadar? Kaancım, Ahmet Bey geldi şimdi odama, bizim apartmandan komşu olur... Hocam, Nesrin Hanım'ı bırakmışsın. Ne buldun ki rapor vermemişsin, bizim kızın öğretmeni olur, son derece akli başında bir hanımdır. Yollarda psikopatlık yapacak bir insan değil, katiyen. Bak ben kefilim. Torpil bulmalar, başka hastaneden alırım diye kağıdı buruşturup gitmeler, aba altından sopa göstermeler, araya adam sokup zorlamalar... Üç hafta boyunca hastanenin en büyük krizi...” (Arslanoğlu, 2017: 150).

İntihar ‘Zamanımızın Bir Kahramanı’ romanında Nermin işini doğru yapmadığı görülür. Sürekli işe geç kalır, onun işlerini başkaları yapar. Mesleğinin gereğini hakkıyla yerine getirmeyerek başkalarının hakkını gasp eder:

“Nermin büyük hırsına karşın -belki de hırslı falan değildir ya da başarının sırrının çok çalışmakta yatmadığını kavrayacak denli akıllıdır- düzeni hep aksatır. Muhakkak dışarda yapılacak daha önemli işleri bulunur. Keyifli gezilerden asla vaktinde dönmez, tatillereyse iki gün önceden kaçır. Sabah büroya geç kaldım, bari eve erken yetişeyim diyenlerdendir. İşe başlaması gereken saatte kesinlikle başlamaz, hep garip birtakım işler gelir başına; bu durumda onun görevlerini başkaları yapmak zorunda kalır” (Arslanoğlu, 2005a: 45).

Romanda dikkat çeken bir diğer eleştiri ise topluma yönelik yapılmaktadır. Toplumdaki hâkim ikiyüzlülüğü aktaran anlatıcı, dejenerasyonun izlerini aktarır. Modern toplumun, gösteriş için yaşadığını ve kendi çıkarları doğrultusunda hareket ettiğini dile getirir. Romanın başkişisi Erdem’in dağ yolculuğunda bu tür insanlarla karşılaşırız. Erdem de bu anlayıştaki insanlardan biridir. Anlatıcı, Erdem’in de onlar gibi olduğunu ancak değişme gayretinde olduğunu hissettirir:

“Dağcıların arasında kafa dengi insanlar görece fazladır; yine de gereksiz tipler çoğunlukta. Gereksiz tipler... Ne kadar da çokturlar. Şehirde, sokaklarda, sinemalarda, işyerlerinde. O denli çokturlar ki, dağcıların arasına da katışırlar doğallıkla. Arabalarının

arka camina "Baby on Board" çıkartmaları yapıştırırlar. Hem bir bebekleri olduğuyla övünmedir bu hem de ne kadar Batılı, ne kadar Amerikalı olduklarıyla. Buralarda yeşilci olurlar, doğa tutkunu; akılları arabalarındadır yine, akılları şehirlerdedir, sinemalarda, işıltılı vitrinlerde, "bilmem ne plaza"larda, evlerinde, elektronik eşyalarında. Vahşiler düşmanlarını yerler, yırtıcı hayvanları... Böylece, ruhlarını, güçlerini kazandıklarına inanırlar sindirdiklerinin. Bunlar da güçlü motorlar satın alırlar, gösterişli kaportalar, hamarat eşyalar, cin işi elektronik aygıtlar... Sindirirler tüm satın aldıklarını içlerinde, daha güçlü olurlar, daha gösterişli, becerikli, daha zeki... Onları iyi tanıyor, o yüzden nefret ediyor. Onları çok iyi tanıyor çünkü kendisi de onlardan, yangında cildine yapışmış sentetik giysiler gibi duyumsuyor ötekilerle benzeşen özelliklerini; gene de sıyrıp atamıyor karakterini" (Arslanoğlu, 2005a: 162-163).

Toplumun duyarsızlığı ve olaylar karşısındaki tepkisizliğinin anlatıldığı *Devrimciler* romanında, devrimci öğrencilerin eleştirilerine yer verilir. Ülke genelinde yaşanan zorlu yaşam koşullarına rağmen insanlar kahvehanelerde oyun oynamakla meşguldür. Mevcut ekonomik şartların zorluğu bile onları etkilememektedir. Bu duruma tanık olan devrimci öğrenciler şaşkınlıklarını gizlemezler:

"Saat henüz dört, diye düşündü genç olan. Kahveye gidiyorsun, oturacak yer yok. Ne iş yapar bu insanlar, nasıl bunca boş zamanları olur, nasıl geçinirler? Giysileri öyle kötü de sayılmaz. Böyle yüz binlerce insan var, milyonlarca... Enflasyon azdıkça azıyor, pahalılık dayanılmaz boyutta; bu insanlar hâlâ keyifleri gıcır, kahveleri dolduruyorlar, oyunlarını oynuyorlar" (Arslanoğlu, 2009a: 56).

Öteki Kayıp romanında genç bir kızın cinsel ilişkiye girerek para kazanma hırsı anlatılır. Genç kızın ailesi ekonomik olarak iyi durumda olsa da o özgürlükte sınır tanımaz. Bu durumdan utandığını dile getirse de paraya olan hırsı onu bundan alıkoymaz. Burada paranın insanların yozlaşmasındaki rolü bütün gerçekliğiyle aktarılmaktadır:

"Fakat onlara, yani ana babasına sorsaydım, ortada bir şey yoktu. İnsan evladına kötü bir şey kondurabilir mi! Nasıl akıl hastalığını, geri zekâlılığı yakıştıramazsa fahişeliği de yakıştıramaz. Kızsa evde bir hanım hanımcık oluyordu ki sormayın. Ana babasının dizinden ayrılmayan, bir dediklerini iki etmeyen bir masum... Diyordu ki; yaptığım şey utanç verici, biliyorum. Bazen yattığım adamdan çok iğreniyorum, çoğu zamansa kendimden... Ama hızlı

para kazanmak yok mu; insanı çekiyor. İstedğin elbiseyi istediğin yerden al, istediğin lokantaya, bara düşünmeden gir; keyfin mi yok taksi tut, arzuladığın yere vinla...” (Arslanoğlu, 2000b: 95).

Anlatıcı, genç kız özelinde toplumun bireysel olarak düştüğü eksikliklere dikkat çeker. Bireysel heves ve istekler de toplumun yozlaşmasında önemli bir yere sahip olduğunu görürüz. Bu durum daha sonraları büyüyerek toplumun geneline aksedebilmektedir.

Yoldaki İşaretler’de muhbirlik yapan bir kadının yaşadıkları anlatılır. Anlatıcı eski zamanlara yolculuk yapar. Olay örgüsü ayrı ayrı zaman dilimlerinde geçer. Romanda geçen olay örgüsünde bir kadın kocasını devlet yetkililerine ihbar eder. Kocasının bir adamı öldürdüğünü söyler:

“”Suçun ne?” diye sordum. ”Doğruları söylemek,” dedi kadın dişlerinin arasından bezginlik ve nefret dolu. Bir arkadaşıyla konuşurken kocasını dinlemiş, birini öldürdüklerini öğrenmişti. Araları hiç de iyi değildi anlaşılan ve gelip yetkili bir subaya ihbar etmişti onu. Sonuç da buydu işte. Pek erdemli bir davranış sayılmazdı, işlenen bir cinayet nedeniyle bile olsa birini ihbar etmek... Kocasını belki iğrenç bir insandı, ama muhbirlik de muhbirlikti sonuçta” (Arslanoğlu, 2004: 191).

Buradaki toplum anlayışında muhbirlik affedilmeyecek bir suçtur. Bundan dolayı kadını ölüm ile cezalandırırlar. Öldürüleceği güne kadar hapiste bekletilir. Lakin kadının kocasını kışkandığı için iftira attığı ortaya çıkar. Bu olaydan anlaşılacağı üzere toplumun yozlaşmasının önüne geçmek için devletin gerekli önlemler aldığı görülmektedir.

3.6. Eğitim

Eğitim, çağdaşlaşma yolunda önemli bir rol oynamaktadır. Ulusların geleceğini inşa etmesinde eğitimin önemli bir yeri vardır. Özellikle Türk toplumunun cumhuriyet ile birlikte eğitime olan yaklaşımında değişiklikler görülmektedir. Eğitimin Türk milletinin gelişiminde zorunlu bir durak olduğu görülür. Yeni siyasi yapı ile birlikte Türk ulusu, eğitimin de yardımıyla çağdaşlaşma yolunda önemli adımlar atmıştır. Bu süre zarfında cehalet ile olan savaşını da sürdürür. Bu konuda hassasiyetini koruyan toplum, değişim karşısında direnmeye çalışsa da mevcut yeni dünyanın kapılarını eğitim ile aralamaktadır. Bu süreçte

belirli sorunlarla uğraşan sistem, toplumun eski yanlış alışkanlıklarından kurtulmasına aracı olmaktadır.

Türk romanında eğitim temasının sıklıkla ele alındığı bilinmektedir. Tanzimat Fermanı ile birlikte yeni bir toplum inşasına başlanmıştır. İlk Türk roman örnekleri de bu hususu göz önünde bulundurarak romanda halkın eğitime yer vermiştir. Türk romancısı toplumun çağdaşlaşmasını eğitim ile sağlayabileceğine inanmaktadır. Bu yüzden halkın eğitimini bir misyon olarak yüklenmiştir. Romanlarda toplumun eğitimsiz olmasından kaynaklanan problemler ele alınır.

Kaan Arslanoğlu'nun romanlarında eğitim teması, genel olarak toplumun geri kalmışlığı üzerinden ele alınmaktadır. Yazar, toplumun geri kalmışlığının panoramasını bütün gerçekliğiyle romanlarında işlemiştir. Eğitimsiz ve geri kalmışlığın yansımalarını ilk romanından son romanına kadar yer vermiştir. *Devrimciler*'de toplumun eğitimsiz yapısına ayna tutan anlatıcı, mevcut toplumsal yapıdaki bilinci okura sunmaktadır:

“Yetişkin insanlar... Kelime hazneleri dardır. Küfürleriyle anlam katarlar konuşmalarına. Belden aşağı şamataları erkek olduklarını anımsatır, güven verir onlara. İki lafı bir araya getiremedikleri halde, aksini kabullenmez inatçılıklarıyla ahkâm keserler. Ezik, boşa geçmiş yaşamlarının kafalarındaki tortularıyla gençlere akıl öğreten ihtiyarlar... Aile reisi, bildiği bildik, inandıklarından emin orta yaşlılar... Lümpen gençler... Düşünme tembelliği, bilgisizliğini bilmeme, alışlagelmiş olana körü körüne, ama kendinden bir şey vermeden inanış... Yoksulluğa, geriliğe zevk alırcasına boyun eğiş; küçücük bir çıkar için çirkefleşme...” (Arslanoğlu, 2009a: 10).

Toplum hakkındaki sert eleştirilerine devam eden anlatıcı, romanın ilerleyen bölümlerinde de toplumun ikiyüzlülüğüne değinmektedir. İnandıkları doğrultusunda hareket edenler, eğitimsizliklerini kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmeleri ile ortaya çıkartmaktadır. Anlatıcı, bir tatil beldesinde karşılaştığı gericiliği şu şekilde aktarmaktadır:

“Bön bön bakan asık suratlı köylüler, kaba tavırlı garsonlar, insan soymak için tezgâh kurmuş namazı niyazı elden bırakmayan esnaf, karılarını, kız kardeşlerini evlere kilitlemiş, turist kızların orosanı burasına ciğer görmüş kedi gibi gözlerini dikip bakıp duran bir yığın işsiz güçsüz, ona medet umacakları hiçbir güç bulunmadığını çağırıştırıyordu. Karşılaştığı

her insan savunduklarının geçersizliğini kanıtlayan bir abide gibi yükseliyordu önünde” (Arslanoğlu, 2009a: 339).

Sessizlik Kuleleri -2084- romanında toplumun eğitimsizlikten kaynaklanan tembellikleri eleştirilmektedir. Modern bir çağın anlatıldığı romanda hâlâ geri kalmış toplulukların varlığından söz edilmektedir. Burada insanlar yaşamlarını sürdürmek için birtakım mekanik cihazlar kullanmaktadırlar. Eğitim düzeylerinin düşük olmasından ötürü bu cihazların bakımını yapmadıkları için sorunlar yaşamaktadırlar. Bundan ötürü aralarında bir kargaşa meydana gelir. Onları yönetenler ise bu duruma müdahale ederek sistemin devamlılığını sağlamaktadırlar. Bu kısım romanda şöyle geçmektedir:

“Ve bir şey daha öğrendim. Birçoğu dışkı cihazlarının bakımlarını yaptırmıyordu. Kimi hiç alet taktırmıyordu. Hâlâ helaları vardı. Gizli gizli tuvaletler yaptırıyorlardı binalarına. Kokuyordu. İğrençti. Aşk makinelerini kötüye kullanıyorlardı. Günde birkaç kez girmeye kalkıyorlardı, birbirleriyle o yüzden kavga ediyorlardı. Bu sebeple cihazlar belli merkezlerde toplanmış, kısıtlanmıştı. Artık ayda bir kullanabiliyorlardı onları, onun yerine mutluluk haplarına dayanıyorlardı, üçer beşer. Çoğunun beyinde tamir edilemez boşluklar oluşmuştu. Neyse ki hallerinden memnundular. Bizi ötesi ilgilendirmezdi” (Arslanoğlu, 2007: 54-55).

Geçmişten günümüze Türkiye’de eğitimin problemlili oluşu bariz bir gerçektir. Bireyler eğitim almalarına rağmen bir türlü eğitilmiş gibi davranmamaktadır. *Yüzü Silinenler Darbe Günlükleri*’nde de anlatıcı bu duruma dikkat çekmektedir: “*Osmanlı’nın son döneminde okuma yazma bilme oranı yüzde bir imiş. Keşke öyle kalsaydı. Şimdi güya yüzde doksandan fazlası okuma yazma biliyor. Peki ne okuyorlar? Veya okuduklarını anlıyorlar mı? Kitaptan, makeden geçtik, bir internet sayfasındaki gayet açık cümlelerle yazılmış beş satırlık bir paragrafı kaç kişi anlayabiliyor?”* (Arslanoğlu, 2017: 95). Günümüz bireyi eğitime ağırlık vermektedir. Lakin bu eğitimin yetersiz oluşu ve iinin boşaltılmış olması durumu eleştirilmektedir. Alınan eğitimin hiçbir fayda sağlamadığı ve gelişime götürmediği görölmektedir.

Kayıp Devrimin Öncesinde romanında ise eğitimsiz kişilerin eğitime ve bu işi yapanlara karşı olan tavırları eleştirilmektedir. İnsanlar bilginin kıymetini düşürmekte ve bilim ile

uğraşan insanları aşılamaktadırlar. Modern çağın iletişim aracı olan sosyal medya kanalı ile bunu yapmaktadırlar:

“Düşünün, herhangi bir meseleyi dert edinen üst beyinli bir kişi yıllarca emek veriyor, sorunu araştırıyor ve bulduklarını anlatabilmek için bir tuğla kalınlığında kitap yazması gerekiyor. Ama bakıyor ki bu yetersiz kalıyor başka bir tuğla daha döşeniyor. Onu zayıf bulan başka birtakım beyinler karşısına başka tuğlalar çıkarıyorlar. Desteklemek isteyenler yeni briketlerle katkı sunuyorlar. Ancak böylelikle herhangi bir meselede bu insan denen canlı bir adım ilerlemiş oluyor düşüncede, bir sorunun gizini bir santim aralamış oluyor. Oysa bugün gördüğüm internet yorumcuları, twitter hastaları. Tek cümle bitiriyorlar teoriyi: Ne demiş lan bu amcam, s.klemeyin a.na koyum” (Arslanoğlu, 2013: 15-16).

Romandan alınan yukarıdaki paragraftan da anlaşılacağı üzere toplum tarafından bilginin değersizleştirildiği görülmektedir. İnsanların temel arzuları hiçbir sınır tanımamaktadır. Bu bağlamda eğitimin anlamını yitirdiği ortadadır.

Karşıdevrimciler ‘Devrimciler 2’ romanında ise iki ülkenin çocukları üzerinden eğitim düzeyleri karşılaştırılmaktadır. Oturduğu bir mekânda gördüğü çocukların hal ve hareketlerinden ötürü bu karşılaştırmayı yapan Mr. Atkins, Doğu toplumlarının geri kalmışlığını eleştirir:

“Avrupa kültürünün farkı en çok çocuklarda görülüyordu. Alın üç yaşındaki bir İngiliz çocuğu ve bir de Türkü; tavır, davranış, konuşma, bilinç farkını görün. Tabii küçüklerde değildi kabahat, ana babalarındaydı. Hala bir görgü kazanamamıştı bu millet. Kazanamamıştık mı demeliydim. Eh, ben bir dünya vatandaşıydım, her konuya dışarıdan ve biraz tepeden bakma hakkım bulunsundu müsaadeleriyle” (Arslanoğlu, 2009b: 186).

Türkiye’deki eğitim sisteminin eleştirildiği ve bu sistemin değişmesi gerektiğini söyleyen üniversiteli gençler, okula gitmeyerek bir boykot gerçekleştirirler. *Kuş Bakışı* romanında gençler, bütün baskılara rağmen kararlılıkla eylemlerini sürdürerek eğitim sistemini boykot ederler.

3.7. Aile

Aile, toplumun temel yapı birimlerinden biridir. Oldukça eski bir geçmişe dayanan aile kurumu, toplum içerisindeki aktarıcı rolü ile önem arz etmektedir. Maddi ve manevi birikim, kültürel yaşantı ve dil gibi toplumun önemli unsurlarının aktarımında oldukça mühim rol oynar. “*Toplumsal yapıyla paralel olarak bir değişim içerisinde olan aile kurumu; yaşanan dönem, bağlı bulunan inançlar, ikamet edilen coğrafya, ekonomik gelişmişlik düzeyi vb. unsurlara göre de çeşitli değişkenlikler gösterir*” (Gürbüz, 2017: 1). Bireyin topluma katılmasında, onun toplumun kaidelerine uygun bir eğitim alması aile içindeki eğitimden başlar. Bununla birlikte aile içindeki sorunlar da dolaylı yoldan toplumu etkiler. Başlangıçta küçük görülen bu sorunlar zamanla toplumun önemli bir problemi haline gelebilmektedir. Buna kültürel yozlaşma, aile içi şiddet, karı-kocanın geçimsizliği vb. durumlar örnek verilebilir. Ayrıca birey üzerindeki baskı da zamanla büyüyerek toplumun önemli sorunlarından biri haline gelebilir.

Kaan Arslanoğlu da aile kurumunun yapısını yakından bilmektedir. Arslanoğlu, aile içinde başlayıp toplumun geneline yayılan sorunları romanlarında ele almıştır. Bu konu hakkındaki birikiminde hiç şüphesiz mesleğinin etkisi de vardır. Söz konusu yazar, yaşamındaki bu tecrübelerden de yola çıkarak Türk aile yapısındaki sorunları romanlarına taşımıştır. Arslanoğlu’nun romanlarında aile içindeki geçimsizlik, şiddet, çocuklar üzerindeki baskı ve aldatma sorunlarının öne çıktığı görülmektedir.

Kuş Bakışı romanında Nihat’ın bir danışanı, kocasını aldatışını anlatmaktadır. Kadının kocasını aldatması aslında bir intikamdır. Çünkü kocası da onu aldatmaktadır. Kadın, kocasını aldatışını Nihat’a şu sözlerle açıklar:

“*O da çekingen bir insan, sonra çıktı ortaya. Evine gittim. Daha önce de gitmişim bir kez. Kısa süreli bir ziyaret. Ziyaret de sayılmaz, bana bir CD verecekti, şöyle bir uğradım. Zaten ikincisi önemli. Birincisinde havamda değildim, hiçbir şey için... O davet etti, ikincisinde. Bekliyordum zaten, öyle bir etkileşim doğmuştu. İtiraf etmeliyim: Bir şeyler gelişsin istiyordum. Yanlış anlamayın... Yanlış anlasanız ne olur, aslında yanlış doğrusu ne ki bunun. Dedim ya, o da çekingen bir insan, ilk başta belli olmuyor. Rahat görünüyordu, ben de ona güvendim. Ne bileyim, belki ben ortamı hazırlayamadım. Çekinik kalıyorum. Kadın çekinikliği var ya, ondan yararlanmak istiyorum. Kışkırtıcı sayılabilecek birkaç davranışım*

oldu gerçi... Birkaç söz yani... Ben... Benim fonksiyonum sessiz kalmak ve gelişmelere karşı koymamak olacaktı. O harekete geçecekti ve ben karşı koymayacaktım. Aklımdaki şey, ona benzer... Fakat ondan bir hareket gelmeyince ben ne yapabilirim. Kadınlığın avantajını kullanmak istedim; sökmedi. Her şeyde dezavantajlı kalacak değiliz ya, pasif kalmak da bizim avantajımız. Yani onu da kullanamadım. Utanıyorum şimdi ama sonuçta. İstedğim gerçekleşti. Ben başlattım sayılır. Ben başlattım, sayılır ne demek şimdi. Bilmiyorum, onun gözünde ne duruma düştüm. Çıktım mı yoksa bir yerlere. Bilmiyorum. Doğrusu, onun gözü önemli değil. Ben kendime nasıl bakıyorum. O olaydan sonra. Bence önemli olan bu, önemli olması gereken.” (Arslanoğlu, 2002: 187).

Kocasını aldatan kadın, romanın ilerleyen bölümlerinde gerçeği itiraf eder. Aslında kocasını gerçek anlamda aldatmadığını söyler. İnternet üzerinden mesajlaştığı birkaç erkekle cinsel içerikli konuştuğunu dile getirir. Ancak bunun da aldatmak olduğunu kabul etmektedir.

Öteki Kayıp’ta Musa’nın yakın arkadaşlarından biri de eşinin aldatmaktadır. Önceleri ikili arasındaki ilişki parmak ile gösterilmektedir. Lakin değişen şartlar ile birlikte insanların değişimi de söz konusudur. Kadın kocasına hâlâ düşkündür ve iki tane çocukları da vardır. Buna rağmen Musa’nın arkadaşı karısını aldatır. Ancak Musa onu suçlamaz. Bunun nedenini insanın yapısında olduğuna inanır:

“Bana metresinden bahsetti. Sokakta, ayaküstü... İçkiliydi epey. Garibime gitmişti. Sarhoşluğu değil, bir metresi oluşu. Eşi çocukluk arkadaşıydı. Benim de arkadaşım. Halen de birliktelermiş. O zamanlar örnek âşıklar olarak gösterilirlerdi. El ele dolaşırlardı, biri öbüründen ayrı akla gelmezdi. Hatta her an birbirlerini aramaları, koklaşıp sürtünmeleri bazılarını rahatsız ederdi. Zaman işte!.. Bizimki çok temiz çocuktü. Kalbinin içi temiz dediklerinden... Demek hayatta her şeyin bir gerekliliği var, diye düşündüm. Hiçbir şeye burun bükme gelmiyor... Karısı da üstüne titrerdi oysa. Bir ara adam sahte marka basmaktan hapse girmişti. Kızcağız onu kurtarmak için nasıl da kendini paralamıştı” (Arslanoğlu, 2000b: 69-70).

Benzer bir aldatma durumu da *Karşıdevrimciler* romanında geçmektedir. Mr. Atkins’in gençlik yıllarından arkadaşı olan Nihat da eşini aldatmaktadır. Nihat, karısının bu durumu öğrenmesinden çok korksa da yaptığı davranıştan vazgeçmez.

Kişilikler romanında aile içi geçimsizlik söz konusudur. Nilüfer ve Ercan arasındaki evlilik sürekli bir problem hâline gelir. Nilüfer evde bir erkek arkadaşı ile yarı çıplak bir vaziyetteyken Sercan eve gelir ve onları görür. Bu olay artık patlama noktasıdır. Ercan boşanmak ister ancak Nilüfer bunu kabul etmez. İkili arasında şiddetli bir tartışma başlar. Bu tartışma kavgaya dönüşür. Televizyon kumandası için kavga ederler. Sonrasında gelişen olaylarda Nilüfer kendisine zarar verir ve hastaneye giderler. Ercan boşanma konusunda kararlıdır. Nilüfer ısrarla bu teklifi reddeder. Ercan sinirlenir ve onu öldürmek ister:

“Gözüm çaresizlik ve kızgınlık içinde bilgisayarın ara kablosuna takılmıştı en son. Bizimki ise çıkmıştı sessizce. Kabloyu kaptım sökercesine; koridorda yetiştim arkadan; doladım boğazına. Ses çıkaramadan debelenmeye başladı. Tüm gücümle sıkmayı sürdürdüm; biraz daha gayret, dedim içimden; işte oluyor. Debelenmesi azaldı. Duruldu. Yorulmuştu kollarım. "Hadi oluyor" diye inledim. O ses gücümü iyice tüketti. Beş altı saniye daha saksaydım iş bitmişti. Sınıra gelmiş; o tepeyi tırmanmış, aşağıya, öte yana bakmıştım. Öbür yanın hep sözü edilen korkunçluğunu beyaz bulutların ardından hiç de görememiştım; ama o yoğun, kat kat, öbek öbek bulutların derinliğinden korkmuştım. İçimde vızıldayan, atla atla diye üsteleyen sese karşı... Belki o sesin daha yüksek çıkması gerektiğini düşünmüştüm. Aşamamıştım... Ama o sınırı görmüştüm... Soluk soluğa yere yığıldım. Onun da soluk soluğa öksürüklerin duyuyordum sağ yanımda. Kalksa da bari, o beni öldürse diyordum içimden. Anlattığım son olay dışarıya yansımada. Fakat korkmuştu. Onun ilk kez korktuğunu hissettim ve çok büyük zevk aldım bundan. Ayrı yaşamaya başladık. Daha sonra boşanmayı da kabul etti. Fakat tam işler iyi gidiyor derken avukatım Nilüfer'in boşanmak için yüklü bir para istediğini duyurdu bana. Parayı üç günde harcamaya; maksat ona ders vermek, diyormuş. Bunları duyar duymaz yine başka hiçbir şey düşünemez hale geldim. Sorunu çözmeden bana rahat bir nefes yoktu anlaşılan. Sorunu çözmeden ne çalışmam mümkündü, ne yaşamam...” (Arslanoğlu, 2000a: 87).

Kuş Bakışı'nda ailenin çocuklar üzerindeki baskısı ve özgürlük kısıtlayıcı durumları aktarılmaktadır. Çocukların sokağa çıkma saatlerine, giydikleri kıyafetlere bile karışılmaktadır. Roman kişilerinden Devrim bu durumun kendi anne babasının da yaşadığını ve yaşadığı dönemde bu baskının henüz devam ettiğini söylemektedir:

“Baskı görmüş kuşaktan geliyordu annem ve babam. Ailelerinden baskı görmüşlerdi, okulda baskı görmüşlerdi, siyasi baskı, gündelik yaşamda, iş yaşamında hâlâ baskı görüyorlardı.

Çocuklarımız özgür yetişsin diyorlardı, bizim gibi pısırık büyümesinler, bizim gibi her şeyden kendilerini sorumlu tutmasınlar, takıntıları zehir etmesin yaşamlarını, görev, kural, ilke, şu bu... O zaman ne demek istediklerini anlayamıyordum. Şimdi çıkarabiliyorum, yine de saçma buluyorum. İkisi de pısırık değildi, arkadaşlarının da pısırık olduklarını sanmıyorum. Bir yandan korkunç emrediciydiler. Onu da fark ediyordum. Pısırık olma, yırtık ol, açık ol, özgür ol, kendi başına karar al, kendi başına uygula, istediğini yap, kimseden çekinme, gönlünce yaşa gibi mesajları verirken bile korkunç emrediciydiler, otoriter ve baskıcı. Hayır, pısırık olduklarını sanmıyorum. Yine de haklarını yemeyeyim, o baskıcılıklarına rağmen çocukluğum pek çoklarına göre rahat geçti” (Arslanoğlu, 2002: 229).

Dönemin baskıcı yapısına nazaran daha özgür bir çocukluk geçiren Devrim, cinsel kimliği yüzünden de problemler yaşamaktadır. Eşcinsel yönelimini ailesine bir türlü açıklayamamaktadır. Ayrıca ailesi ona karşı oldukça ilgisizdir. Onun dönemine göre bu kadar özgür kalabilmesinin nedeni şüphesiz ailesinin ilgisiz tavrıdır. Ailenin çocuklar üzerindeki baskısını ele bir diğer Kaan Arslanoğlu romanı ise *Devrimciler*’dir. Romanda Aylin bir kız arkadaşının evinde kalmak ister ancak ailesi ona izin vermez. Annesini arayarak ikna etmeye çalışır. Annesi zor da olsa kabul eder. Ancak babasının otoriter yapısı onu korkutmaktadır. Annesi kalacağı evin adresini ister. Aylin, babasının o eve geleceğini bildiği için evin adresini vermez. Aylin bu durumu şöyle eleştirir:

“Yahu ne günlere kaldık. Utanmadan yalan söylüyorum artık. Ne yapsaydım? Doğrusunu mu söyleseydim. Çılgına dönerlerdi. Böylesi daha iyi. Bendeki kör talihe bak. Ne aileler var, kızları istediği gibi davranır, istediği zaman istediği arkadaşının evinde kalır, hiç sorun çıkmaz. Gel sen bunu bizimkilere anlat. Daha saat kaç: merak etmişlermiş; ağlamaklı bir ses...” (Arslanoğlu, 2009a: 40).

Genel itibariyle dönemin aile yapısındaki sorunları ele alan Arslanoğlu, farklı açılardan bu durumu yorumlamaya çalışmaktadır. Toplumun en küçük birimi olan aile içerisindeki bu yanlışlıklar aslında toplumun bütününe sirayet etmiştir. Türk toplum yapısındaki problemlerin neredeyse tamamı aile içindeki sorunlardan doğmaktadır.

3.8. İktidar/Devlet

“İktidar olgusu, sosyal-siyasal bir olgu olmakla beraber: ekonomik-demografik, kültürel, askerî vb. dinamiklere bağlı olarak süreç içerisinde değişkenlikler gösteren çok yönlü bir kavramdır” (Oskay, 2020: 1). İktidar kavramı, güç ve gücü elinde barındıran olguyu ifade etmektedir. Bu çalışmada iktidar kavramı, devletin elindeki güç olarak değerlendirilmektedir. Siyasal iktidar olarak adlandırılan bu olgu, devletin tamamında söz sahibidir. Bütün mikro iktidarlara da yöneten bir makro iktidardır. Siyasal iktidarın esas gayesi devletin devamlılığını sağlamaktır. Bu bağlamda devlete karşı gelebilecek her türlü muhalif tavra karşı müdahale etme yetkisine sahiptir. Elinde bulundurduğu silahlı güçler de kullanabileceği seçenekler arasında yer almaktadır. Bunun yanında toplumun da sivil itaatsizlik hakkı da meşrudur. Devletin elindeki gücü kötüye kullandığını gören toplum, buna karşı başkaldırabilir, protestolar düzenleyebilir.

“Siyasal iktidarlara, bir devleti yönetme savı ve programına sahiptirler. Aynı roman gibi siyasal iktidarlara da bağlamı; insan-mekân ve zamandır. Siyasal iktidar ile roman arasındaki misyon farkı, siyasal iktidarın ideoloji vasıtasıyla topluma hükmetme, toplumu yönlendirme ve değiştirme amacı taşıması; romanın ise siyasal iktidarın etken olduğu ve/veya toplumsal değişimleri yansıtmasıdır” (Oskay, 2020: 9). Ancak romana bununla sınırlı tutmamak gerekir. Çünkü roman yazıldığı dönemin iktidarına, karşı söylemlerde bulunabilir. Hatta iktidarı yönlendirebilir. Roman, bir tepkidir. Yaşamın tamamını kapsayabilecek bir muhalefete sahiptir.

Toplumu ve iktidarı eleştiren, ona yön gösteren roman türünü, yazarının dünya görüşü bağlamında ele almak gerekmektedir. Çünkü her roman yazarı olaylara kendi ideolojik dünyasından bakmaktadır. Bundan ötürü genel bir yargıya varmak mümkün değildir.

Kaan Arslanoğlu da toplumu ve iktidarı kendi dünya görüşü bağlamında eleştirmektedir. Arslanoğlu’nun romanlarında iktidar, devleti temsil eder ve insan hayatına önem vermeyen, baskıcı, özgürlük kısıtlayıcı bir yapıdır. İktidarın bu eylemleri Arslanoğlu’nun romanlarında sıklıkla eleştirilir.

Kuş Bakışı romanında mevcut yönetim yüzünden ülkenin içerisinde bulunduğu kötü durum aktarılmaktadır. İktidarın yanlışlıklarına karşı başkaldıran solcuların dilinden aktarılanlar ile ülkenin mevcut siyasi yaşantısının özeti romanda şöyle geçmektedir:

“Bağımsız bir ülke istediğimizi biliyorduk. Yoksulluk diz boyuydu ülkede, büyük şehirde ve büyük şehirde daha çarpıcı görünüyordu sefillik. Aramızda da yoksullar çoğunluktu, en azından yoksulluk sınırındakiler. Yurdunu ve halkını çok az kişi düşünüyordu dışımızdaki kalabalıkta, herkes çıkarındaydı. Küçük küçük iğrenç çıkarlar denizi. Ülkenin her yanında adaletsizlik öttürüyordu borusunu. O boruları kırmak istiyorduk. Nasıl kıracaksın?! Ülkücü denilenler saldırıyordu. Her şeye saldırıyorlardı. Güya milliyetçiydiler. Amerika onlardan yanaydı apaçık, en büyük düşmanımız. Arkalarında güçler vardı, çok çeşitli güçler. Zenginler en başta. Oligarşi diyorduk onların sistemine. Yalnızca bizde mi, her ülkede onlar hakimdi. Asıyorlardı kesiyorlardı, darbeler yaptırıyorlardı. Ne için. Sözde dirlik düzenlik için, hürriyet için. Yoksulların yoksul kalma hürriyeti için, aç gözlülerin daha çok talan etme hürriyeti için. Dünya çapında birlikti oligarşi, polisleri vardı, orduları vardı, yarı resmi ölüm ve işkence mangaları vardı. Onlara karşı durmamak elde miydi? Biz de dikiliyorduk işte karşılarına” (Arslanoğlu, 2002: 224).

Mevcut toplumsal yapı birliktelik fikrinden çok uzaktadır. Durum böyle olunca iktidarın baskıcı ve yıkıcı politikaları karşısında bir avuç solcu dışında kimse ses çıkartmamaktadır. Öte yandan solcular, iktidar yanlıları ile de çatışma halindedirler. İktidar, bir kesim üzerinde kurmak istediği hâkimiyeti kendi taraftarları aracılığıyla sağlamaya çalışmaktadır.

İktidarın baskıcı yapısına *Reenkarnasyon Kulübü* romanında rastlanmaktadır. İktidarın başındaki kişi, muhalefete karşı takındığı tavırlar ve söylemlerle dikkatleri çekiyor. Halkın bilinçsiz bir şekilde taraftarlığı da anlatıcının eleştirileri arasında yer almaktadır. İktidar muhalefete ne kadar baskı uygularsa, iktidar yandaşları o kadar mutlu olmaktadır. Çünkü öteki olana karşı bir kin ve nefret söz konusudur:

“Yandaki sehpa da duran gazetelerden birini aldım elime. Rastgele göz atmaya koyuldum. Burada CHP'liler yoğun, ama tek bir sol gazete yok sehpa da. Zaman var, Posta, Sabah... Takvim... Elindeki ne, başlığına bakmasan ayırt edemezsin, hepsi birbirine benzer. Üç gün önceki gazete. Sadece Zaman günlük. Öbürünü aldım. Sağda yarı çıplak hoş bir sarışın. Başbakan sol başta ona doğru bağırıyor. Kadına doğru bağırıyor ama "hedefinde"

Kılıçdaroğlu varmış. Adam durmadan tehditler savuruyor, suçluyor, hakaretler ediyor, öfke kusuyor... Ne kadar hoyratlaşırsa iktidardaki, ne kadar kabaca bağırıp çağırırsa çağırsın, milletin gözünden düşmüyor bizde, aksine yerini perçinliyor. Bize giderek daha sevimsiz gelen her kim varsa halka giderek daha sevimli geliyor. Çünkü halk olarak her geçen gün daha da sevimsizleşip saygısızlaşıyoruz” (Arslanoğlu, 2011: 32).

Halkı da beraberinde kin ve nefrete teşvik eden iktidar, bir tür toplumsal çatışma meydana getirmeye çalışmaktadır. Roman boyunca anlatıcı tarafından mevcut iktidar yönetimi eleştirilir. Türkiye’nin halini şu cümlelerle özetler: *“Türkiye de öyle... Daha dibi var mı? Maalesef var. İnsan ve toplum yoksunluğunun, yoksulluğunun, baskının ve zulmün, yalanın ve dolanın dibi bulunmaz. İktidardakilerin tek kalma hırsının sonu gelmez”* (Arslanoğlu, 2011: 76). Gücün farkına varan insan, onu kaybetmemek için elinden geleni yapar. Devleti yöneten anlayış da böyledir. Bir kere halkı yönetmeye, onlara karşı güçlü olduğunu ispat eden bireyler, bu kudreti yitirmemek için ellerinden gelen her şeyi yaparlar. Ancak iktidarlarnı tehdit edecek bir durum söz konusu olmadığı müddetçe hiçbir problem yoktur. Anlatıcının eleştiri getirdiği durumlardan biri de iktidarın bu ikiyezölü pratiğidir. Romanda bu duruma şöyle değinir: *“Silah ha? Yahu telefonların da büyük olasılıkla dinleniyordur, şimdi işin içine bir de silah karıştı. Bereket, polis adli suçlara karşı son derece kayıtsızdır. Rejimi, iktidarı tehdit edecek bir şey yakalanmasın da, vatandaş birbirini vursun, kırsın, kessin, doğrasın, tecavüz etsin, hiç önemli değil”* (Arslanoğlu, 2011: 101).

İktidar yanlılarının düşünce yapısı da eleştiri konusudur. Roman kişilerinden Serhat’ın iktidarı savunma biçimi eleştirilir. Ona göre iktidar yanlış da yapsa doğruları da vardır. Yanlıları görmezden gelip doğrulara bakmak gerektiğini savunur:

“İktidarı destekleyenlerin çoğunluğu açısından hiçbir ülkede, hiçbir zamanda hiçbir özgünlük içermeyen bildik savunular. Başkası çıksa güven verse, oym ona, ama çıkmıyor işte... Evet, biliyorum, bunlar da yiyor, ama herkes yiyor... Hiç değilse bunlar hizmet de veriyor... Öyle böyle deniyor, ama ülke istikrar kazandı -Demin söyledi ya, pamuk ipliğine bağlı hayatları için azıcık güvenlik ve huzur istiyorlar, niye bilinmeyen denesinler, haklılar...- İyi kötü geçiniyoruz, umudumuz var, geçmişte neler çekmiş ülke...” (Arslanoğlu, 2011: 114-115).

Yüzü Silinenler Darbe Günlükleri romanında iktidar ile birlikte iktidara talip olanlar eleştiriliyor. Mevcut iktidarın yapmış olduğu yanlışlıklar dile getirilirken, muhalefetin pasif oluşu değerlendiriliyor. Halkın gözünde iktidarı kötülemekten başka bir iş yapmayan iktidar taliplileri, çözüm olarak somut bir çözüm yolu sunamamaktadır:

“Her şeyin esası, alt yapısı ekonomidir diyenler, neden şunu yazmıyorsunuz: Muhalefet en alttaki bireylerinden en tepedekilere varıncaya kadar, solcusu sağcısı, komünisti faşisti ile bu ekonomiye bu denli bağımlıysa, bu üretim ve tüketim düzeninden kendi yaşamında bir saat bile ayrı kalamıyorsa, kaldığında eli titriyor, kaşı sarkıyor, yamuluyorsa; kim sistemden yana, kim muhalif? Sonuç: Bu genel şartlar altında bu Tayyip Erdoğan, bu AKP bize fazla... Başka bir sonuç: Her şey açık biçimde kötüye gidiyor, ama çakma sol cephecilerin dediği kadar kötüye gitmiyor... İktidar yalancı çoban da, sol muhalefet asıl ne? 15 yıldır korku yayarak siyaset yapıyor, dehşet pompalayıp adam toplamaya çalışıyorlar. Neymiş: "Hukuk bitti artık! Yolun sonuna geldik! Cumhuriyet tamamen tasfiye edildi! Laiklik kalmadı! Üniversiteleri boş verin, akademi yok edildi! İşçilere kulak asmayın, uyutuldular! Sözün tükendiği yerdeyiz! Şu artık son adım! Bu artık ölüm kalım meselesi!.." Hadi bunlar doğru diyelim. İki yıl önce de aynı şeyleri diyordunuz, beş yıl önce de, on yıl evvel de! Bir şeyler bitmemişti demek ki, bitmiyor! Aşırı siyaset denir buna, histerik algı denir, abartı denir... Sonuçta bir tür yalancılıktan politika! Geldiğimiz nokta da budur. Yalan imparatorluğuna karşı aldatma prenslikleriyle direnmeye çalışmak, her geçen gün daha da batmak!” (Arslanoğlu, 2017: 147-148).

Burada esas eleştiri muhalefetin başındaki iktidar mensuplarıdır. Halkın zorluklar içerisinde olduğunu görmelerine rağmen herhangi bir girişimde bulunmamaktadırlar. Demokrasinin olduğu yerde iktidarlar değişebilir. İktidara muhalefet olarak her zaman belirli yapılar mevcuttur. Muhalefet yapanlar, iktidardan daha çok halkı sömürmektedir. İktidar iddiası olmayan bir yapının sürekli muhalefet yapması, iktidara göre daha uzun ömürlüdür. Bunu fırsat bilerek halkı baskı altında tutarak ellerindeki gücü korumaya çalışırlar.

Anlatıcı daha da ileri giderek muhalefetin iktidardan daha kötü olduğunu anlatıyor. Mevcut iktidarın yapmış olduğu iyi şeyler ile halkı kazandığını, muhalefetin ise halka zarar verdiğini dile getiriyor:

“Bu ülkede nasıl muhalefet yapılabilir? Bilerek bilmeyerek, bütün muhalefet iktidar hesabına çalışıyor. AKP yangını sönürelim hadi el birliği ile! Kovalarımızı en başta kim deliyor her gün? Muhalefet dediklerimiz. Nasıl su tutacağız bu aleve? İşeyerek mi? Faşizme karşı öteki faşizmler... AKP sosyal devletin pek çok gereğini yerine getiriyor, sol muhalefet ise sosyal faşizmin. AKP konut sorununu çözüyor, sağlıkta halkı kazanıyor, pek çoğunun cebine para koyuyor... Muhalefet sosyal dayanışmanın her türlüünü baltalıyor. Bunları düşünmeyi, dile getirmeyi ise yandaşlık sayıyor” (Arslanoğlu, 2017: 83-84).

Kayıp Devrimin Öncesinde romanında iktidara karşı başkaldıran İmam Azam’ın hikâyesi aktarılmaktadır. İktidarın zulüm yaptığını, doğru hareket etmediğini dile getirir. İmam Azam’ın tek gayesi inancının gereğini yerine getirmektir. Bu yüzden iktidara muhalefet eder. İşkenceye rağmen doğruları söylemekten vazgeçmez. İktidar değişir ancak yeni gelenler de eskiler gibidir. Yeni iktidarın yapısı ve İmam Azam’ın sonu hakkında romanda şu bilgiler yer alır:

“Emeviler yıkılıp Abbasiler işbaşına gelince bir müddet umutlanmış, işler yoluna girecek diye. Bir bakmış ki, yeni iktidar da sadece güç, zenginlik, şatafat derdinde. Onlara da koymuş tavrını. Abbasi Halife'si Mansur muhalefetini yumuşatmak için merkez kadılığı teklif etmiş Ebu Hanife'ye. Çok yüksek bir mevki. Hemen reddetmiş İmamı Azam. Zalim iktidarın parçası olmayı anında reddetmiş. Tehdit etmiş Mansur. Ebu Hanife çelik gibiymiş, gerilememiş. Neyle karşılaşacağını biliyormuş, ama reddetmekte tereddüt göstermemiş. Ölümü bunun üzerine Mansur'un elinden olmuş. Doğruları için ölüme, bile isteye gitmiş” (Arslanoğlu, 2013: 184).

Kişilikler’de iktidarın muhalif yazarları sindirme girişimlerine yer verilir. İktidar aleyhinde yazılar kaleme alan aydınlar, yazdıklarını yayımlayacak bir dergi veyahut yayınevi bulamayacaklarından korkmaktadırlar: *““Susturmak istiyorlar bizi. Çok yakında birkaç banka, birkaç yayın tekelinin dışında hiç kimse kitap, dergi bastıramayacak. Şimdi bizim taraftaymış gibi gözüken yazarları da satın alacaklar. Ancak sermayenin istediği şeyler yazılacak””* (Arslanoğlu, 2000a: 214).

İktidar, silahlı gücü olan asker ve polis ile toplumu kontrol altında tutmaya çalışır. Buna karşı gelenler ile iktidarın silahlı güçleri arasında sürekli bir çatışma hali söz konusudur. İktidarın aleyhine gerçekleştirilebilecek her türlü eylem bu güçler tarafından engellenir.

Devrimciler romanında Aylin, sokakta gazete ve broşür dağıtırken polisler tarafından yakalanır. 1980 sonrasının anlatıldığı romanda özellikle askeri darbe ile gelen baskıcı yapı, burada kendini göstermektedir. Aylin, iktidar karşıtı, solcu bir üniversitelidir. Dağıttığı gazete ve broşürler de iktidar karşıtı propaganda yapan sol görüşlü örgütlere aittir. Aylin'in yakalanması romanda şöyle aktarılır:

“Bir anı canlandı. Mimarlığa başladığının ilk haftasıydı. Okul çıkışında gazete satarken yakalanmıştı. Yasadışı bir eylem olmamasına rağmen polis gazete satanların, bildiri dağıtanların üstüne saldırır, yakaladıklarını gözaltına alırdı. Polisler onu ekip arabasına bindirirlerken Yusuf yetişmişti” (Arslanoğlu, 2009a: 96).

Karşıdevrimciler ‘Devrimciler 2’ romanında sendikasız işçiler, sol örgütler aracılığıyla örgütlenip bir iş durdurma eylemi gerçekleştirirler. Burada amaç kötü yaşam şartları ve iş şartlarını eleştirmektir. İktidar buna müsaade etmez. Polis gücünü kullanarak eylemi durdurmak ister. İşçiler ve polis arasında kavga çıkar:

“Elli kadar işçi, örgütten genç falan... Yüzden fazla polis. Tam teçhizatlı. Birisi bağıra çağıra kâğıttan bir şey okumaya başladı. Serkan da dimdik yanında. Bildirici üçüncü cümlesini bitirmemişti ki biber gazıyla saldırdılar. Gençler yine de kaçışmayacaklardı ya, hemen ardından acımasızca sopalar inmeye başladı. Tophuluk hızla dağıldı. Serkan'daydı benim dikkatim. Biber gazına karşı korunaklı bir güneş gözlüğü takmıştı. Gazdan hemen etkilenmezdi de, ardından gelen copları bir iki tutmaya kalktı; sonra kara plastik üniformalıların arasında kayboldu. Kaçışla birlikte taş yağmuru da başladı. Cepleri taş doluydu belli ki "bizimkiler"in. Polisler taş atanları kovalamaya çalışıyor, yedikleri darbelerden yeterince yaklaşamıyorlar” (Arslanoğlu, 2009b: 168).

Eylemciler ile polis arasında çıkan bu şiddetli kavgada üstün gelen polislerdir. İktidarın gücünü temsil eden polisler, eylemcilere karşı ağır şiddete başvururlar. Bütün iktidarlar ellerindeki bu gücü, halka karşı kullanır. *Yoldaki İşaretler* romanında da benzer bir durum yaşanır. Olay İtalya'da geçer. Doğa aktivistleri ile polis arasında şiddetli kavgalar meydana gelir. Buradaki eylemciler bir bütün halinde hareket ettikleri için polise karşı yenilgiye uğramazlar. Eylemlerini başarıyla sonlandırırlar.

Polis ile muhalif görüşlüler arasındaki çatışmaların sonucunda ölümler de meydana gelmektedir. *Kuş bakışı* romanında 6. Filo karşıtı eylemler yapan üniversite öğrencileri ile polis arasında çatışma çıkar. Bu çatışmalar neticesinde bir genç polis tarafından öldürülür:

“Vedat Demircioğlu öldü. Polisler yurt binasından aşağı atmışlardı çocuğu, günlerce komada kaldı ve öldü. Asabım çok bozuk. Okulun önünde toplandık konuşmalar yapıldı. Başka okullardan da kalabalıklar geldi. Kısa bir yürüyüş yapıldı mitingin sonunda, polisle sürtüşme başladı ama önemli bir olay çıkmadı. Ne suçu vardı çocuğun, polis neden bu kadar acımasız? Radyodan duyduk, İstanbul'da daha büyük olaylar çıkmış. Ayrıntıları yine bilmiyoruz, içim içimi kemiriyor. Vedat Demircioğlu emperyalizme karşıydı, Amerika'ya karşıydı. Kurtuluş savaşını yapan güçlere şimdi hükümet düşmanca davranıyor. Kurtuluş Savaşı. Kurtuluşa kadar savaş, Tandoğan'a mıydı? Amerika'dan fazla Amerikancı bu iktidar” (Arslanoğlu, 2002: 289).

Romandan alınan bu alıntıda da görüldüğü üzere iktidarın kendisine karşı gelenlerin sonunun ölüm olduğu anlaşılmaktadır. İktidar, uluslararası ilişkilerine karşı çıkan topluluğa izin vermez ve neticesinde bir gencin ölmesine neden olur.

Sessizlik Kuleleri -2084- romanında ise iktidar savaşlarına yer verilir. Eski toplumların yaşantısı incelenir ve burada yaşananlara dikkat edilir. Eski toplumlarda küçük gruplar halinde iktidar güçleri mevcuttur. Bunlar arasında sürekli bir savaş söz konusudur. Bu savaşların insan ölümlerinden başka bir işe yaramadığı anlatılır. Söz konusu önem hakkında anlatıcı şu bilgileri aktarır:

“Milis güçleri, eşkıya çeteleri, askerler. Tanklar, saf tutmuş, geçtiği her yerde çalıları toprağa gömen, otları çamur eden palet dizileri. Yaklaştım. Yakılan köyler. Eskiler. Daha da eskiler. Yine yakılan köyler. Ava çıkmış neferler. Yerde yatan cesetler. Başlarında resim çektiren süngülü potinler. Kesik başlar? Gene katliamlar. Aşiret savaşları. Patlayan tüfekler. Kan davaları. Şişlenen, bıçaklanan erkekler ve kadınlar... Yine ölümler. Düğüne gider gibi tertemiz giyinmiş savaş ağaları... Emirlerinde ateşe sürülen çulsuz zavallılar. Partial insanlar, pislik, koku, çaresizlik. Kara kahverengi cüppeli haç işaretli düşmanlar. Kaçış, ölümüne kaçış, kısıtılma, sıkıştırılma, ıslık çalan son nefesler. Baş dönmesi, göz kararması, kan gölleri. Yakanlar, canlı canlı yakanlar ve yakılanlar. Umarsız, kesik boğa

bakışlı kurbanlara birkaç adımdan ateş eden saçlı sakalı birbirine karışmış salt biz ve o, salt kin ve korkudan ibaret iki ayaklı cellatlar” (Arslanoğlu, 2007: 65).

Tarih boyunca insanlar, kendi türdeşlerine ve doğaya üstünlük sağlamaya çalışır. Geçmişten günümüze bu durum devam eder. Bu mücadele esnasında insanların ölümünden doğanın katliamına kadar çeşitli kötülükler yaşanır. Bunca kötülüğe rağmen insanoğlu, üstün olmaya çalışmaktan vazgeçmez.

3.9. Doğa Katliamı

Evrenin varoluşundan bugüne değin doğa, bütün canlıları içerisinde barındırır. Doğa ile bir bütün halinde yaşam devam etmektedir. Doğa, bütün canlılara ihtiyacı olanları vermektedir. Lakin bu bütünlüğü bozmaya başlayan insanoğlu, doyumsuz oluşuyla doğayı bilinçsiz bir biçimde talana uğratar. Doğanın kendisine verdikleriyle yetinmeyen insan, daha fazlasını isteyerek doğaya hükmetmeye kalkışır. Bu tutum da zamanla doğaya zarar vermekten öteye geçmez. Doğa zaten insanın her isteğine karşılık vermektedir. Lakin insanın doyumsuzluğu, doğayı bir nesne haline getirerek sömürmeye başlar. Sömürge serüveni doğayı yok etmenin eşiğine getirmektedir. Bununla birlikte insan kendi özünden uzaklaşmaktadır. Var olduğu yeri bir nesne edasıyla yok etmeye başladığından beri yalnızlığa mahkûm olur.

Doğanın da bir ruh sahibi olduğu aşikârdır. Bu ruhu yok etmeye çalışan insan, aslında kendi ruhunu yok etmektedir. Doğa sömürsüne duyarsız kalmayan ve bu ruhu korumaya çalışan insanların varlığı da bir hayli fazladır. Özellikle edebiyat alanındaki isimlerin bu sorunu eserlerinde dile getirdikleri görülür. Bu isimlerden biri de Kaan Arslanoğlu’dur. Toplumsal duyarlılığı ön planda olan yazar, toplumun mensubu olduğu doğayı da anmadan geçmez. Her ne kadar insanların yaşadığı sorunlarla ilgilenirse de onların doğaya karşı işledikleri suçları da ele alır. Arslanoğlu’nun romanlarında doğanın talan edilişi, insan eliyle çirkinleştirildiği sorunları sıklıkla geçmektedir.

Sessizlik Kuleleri -2084- romanında doğanın talan edilmesinin sonuçlarına değinen anlatıcı, başlarına gelen bu felakete kendilerinin sebep olduğunu vurgulamaktadır:

“Kehanetlerin çoğu gerçekleşti. Afetler birbirini izledi. Sonunda tufan da koptu. Dedelerimiz ve onların dedelerinin aptallığı yüzünden geldi başımıza tüm felaketler. Sevgisizlik yüzünden

geldi, bireycilik ve tamah yüzünden. Boruya belki yedi kez üflenmedi ama sirenler susmak bilmedi duman bulutlarının altında. Dağlar birbiriyle çarpışmasa da, boydan boya yer yarılmasa da, gökle toprak kavuşmasa da alemimizi mahva sürükledik. Denizlerin zehir keseceği yazılmıştı işte. Üçte birini değil tamamını ekşittik. Buzdağları aşağıya indi, sular cesetleri kamışlar gibi sürükledi, ormanlardan savrulan cehennem alevleri şehirleri kavurdu. Taşlar haykırdı, yerden ateşler çıktı. Salaklığımız yüzünden oldu tüm bunlar. Üredik, üredik denizlere ovalara göklere sığmaz olduk. Çekirgeler gibi tükettik ekinleri, suları kuruttuk. Sonunda birbirimizi boğazladık. Uyarılmıştık oysa. Kutsal kitaplarda tek tek bildirilmişti her şey, her ayrıntı. Alimler yüz yıl evvelinden öngörmüştü, söylemişlerdi, bildirmişlerdi. Dinlemedik, kulak asmadık, hafife aldık; unutmak için, boşlamak için, akıllarımızı yıkadık” (Arslanoğlu, 2007: 25-26).

Konusu gelecekte geçen romanda insanlığın doğayı katledişi aktarılmaktadır. Çıkarları uğruna hareket eden insanoğlu, doğayı da buna kurban eder. Doğanın kendisine verdiği güzelliklerin kıymetini bilmez ve sonunda onu yok eder. Doğanın yok edilişi beraberinde yapay bir dünya doğurur. İnsanlar kendi elleri ile ürettikleri yapay çevrede yaşama tutunmaya çalışır. Kendilerince eskiye nazaran daha olumlu olan bu yeni yaşam bir süre sonra yok olur. Anlatıcı doğal olanın yok edilişini eleştirirken yeni yaratılan yapay dünyayı da yüceltir. Ancak bu yapay dünya çıkan karmaşalar nedeniyle son bulur.

İntihar “Zamanımızın Bir Kahramanı” romanında insanın dünyaya gelişinin sadece kötülük saçtığı fikri hâkimdir. İnsanın varlığıyla doğaya zarar vermekten başka bir amacının olmadığı görülmektedir. Anlatıcı bu bağlamda yeni doğan bir bebeğin sebebi olacağı şeyleri şöyle sıralar: “*O da büyüyecekti, o da tüketecekti bol bol. Yeni ağaçlar kesilecekti onun için, onun da karışacaktı bokları derelere, denizlere. Ama değerdı buna*” (Arslanoğlu, 2005a: 24).

Romanın ilerleyen bölümlerinde şehir hayatından sıkılan insanların kendilerini doğanın kucağına bıraktığı görülür. Anlatıcı bu durumu şiddetle eleştirir. Modern beton yapılar uğruna doğayı talan edenler, huzur bulmak ve sakinliği hissetmek için doğaya kaçarlar. Anlatıcıya göre bu tam bir ikiye bölünlölüktür. Bu arada kendisini de eleştirir. Çünkü o da onlardan biridir. Modern insanın hem doğayı katledip hem de ısrarla ona sığınması eleştirilir. Bununla birlikte geziye gelen insanlar, keyiflerini sürdürdükleri bu mekâna zarar vermeye devam ederler. Doğayı kirletirler. Bu durumu anlatıcı memnuniyetsiz bir tavırla eleştirir:

“Yol yapılacakmış yakında. Yapılsın. Koca koca şehir cipleri satın almışlar ya zenginlerimiz, hayvani arazi arabaları var ya, atlasınlar gelsinler. Asfalt döşenirse onlara da gerek kalmaz. Gelsinler. Hepsi gelsinler, binlerce araba yığılsın yamaçlara. Rengârenk naylon poşetler saçılıns çevreye, uçuşsunlar rüzgârda panayır süsleri gibi, kola şişeleri yuvarlansın otlaklarda, buruşturulmuş sigara paketleri kımildasin, kirli prezervatifler pırıl pırıl parlansın...” (Arslanoğlu, 2005a: 161).

Doğanın katledilişi genel bir problem olarak Arslanoğlu’nun romanlarında yer almaktadır. Tasvir edilen mekânlarda doğanın yaşanılmaz bir yer haline geldiği görülmektedir. *Kişilikler* romanında tasvir edilen mekân da tam olarak böyledir:

“Göz alabildiğine geniş bir arazi... Küçük tepecikler, ileride kanalizasyona dönüşmüş cılız bir derecik. Tüm alandaki ağaçları saysa beş altıyı geçmezdi. Sararmış gri bir hava oturmuştu bölgenin üstüne. Dağınık gecekondular, derme çatma atölyeler, daha yakın planda bir küçük fabrika. Bahçesi paslanmış hurda demir yığınlarıyla dolu. Tozlu topraklı yollar. Gri kahverengi baskın rengin içine serpiştirilmiş birbirinden çirkin soluk renkler... Yarım kalmış yapılar. Tepelerinden fırlamış paslı eğik demir çubuklar.. Binalar arasında otların bile bitmediği molozlarla, çöplerle, kimin ne zaman getirdiği belirsiz bir yığın ıvır zıvırla kaplı açık alanlar. Bir yıla kalmaz o boşluklar da dolacaktı kuşkusuz” (Arslanoğlu, 2000a: 197).

Kayıp Devrimin Öncesinde romanında da doğanın katledilerek yerine HES’lerin yapımı eleştiriliyor. Romanda Türkiye’nin yakın geçmişinde yaşanan Gezi Olayları’na atıf yapılmaktadır. Burada insanların ağaçların kesimine karşı çıkarak doğayı korumaya çalıştığı görülür. Mevcut yönetimin suçlandığı görülür: “Onun devrinde milyonlarca yetişmiş ağaç kaybetti ülke. Sadece HES’ler ve taş ocakları bile bir başbakanı çevre katili ilan etmeye yeter” (Arslanoğlu, 2013: 187).

Doğa talanının bir sınıf meselesi olarak ele alındığı *Öteki Kayıp*’ta roman kişisi Musa, çevre haklarını savunan kişileri eleştirmektedir. Ona göre bu savunucular da katliamın birer parçasıdır. Çünkü bu katliamı yapanlar kendi ülkeleridir ve onlar ülkelere karşı bir tavır sergilememektedir. Çevre aktivistlerinden biri de kız arkadaşı Leyla’dır. İkili arasında geçen konuşma durumu açıklar niteliktedir:

“Şu aylarda yeşil aktivistliğe sarmıştı. Durmadan bana ekolojiden, yeşil politikalarından söz ediyordu. Ben ufaktan bozuyordum zaman zaman. Sinirlenip daha da sarılıyordu düşüncesine. "Yeşilcilik zengin çocukların oyuncağı" diyordum. En çok bu lafıma kızılıyordu. Haksız mıydım! Doğayı talan edenler kimlerdi? Gücü olanlar. Yani bu marifet teknolojinin marifeti değil, güç odaklarının marifetiydi. Geri ülkelerde daha net görülüyordu gerçek, burada üstü biraz örtülüydü. Güçlü arsızların zenginlikten daha fazla pay alma hırsını nasıl önleyecektik? İnsanların ölçüsüz, plansız yeme, sahip olma içgüdüğü kuvvetleniyordu tersi olacağı yerde. İnsan her her şeye geçen gün daha da kirlenirken doğayı nasıl temiz tutacaktık? Doğayı kâr için tahrip etme, ortaklaşa bilinçli kullan, böyle bir düzen getir, adı hiç önemli değil, o sosyalizm olurdu zaten” (Arslanoğlu, 2000b: 108).

Musa daha da ileri giderek aslında doğayı katledenlerin başında sosyalistlerin geldiğini söylemektedir. Kapitalizmi doğa katledip dünyayı yok etmekle suçlayan sosyalistler, eleştirdikleri durumu aslında kendilerinin düştüğünün farkında değildirler. Çünkü kendileri dışındaki dünyanın farkına varmazlar.

Yoldaki İşaretler romanında Greenpeace aktivistleri ile kaçak ağaç kesenler arasında bir çatışma meydana gelir. Doğanın şuursuzca talan edildiğini dile getiren Greenpeace aktivistleri, bir eylem gerçekleştirirler. Akşam kaldıkları oteli basan oduncular ile aralarında kavga meydana gelir. Bu durumu protesto etmek için herkesten cumhurbaşkanına bir mektup yazılması istenir. Aktivistlere gönderilen mektupta durumun ciddiyetine dikkat çekilir:

“Subject: Ormanlar için.

"Aşağıda vermiş olduğum web sitesine girdiğinizde İngilizce bilenlerinizin de okuyabileceği gibi Brezilya Yağmur Ormanlarında kaçak ağaç kesimi yapanlar ve bunu engellemeye çalışan Greenpeace aktivistleri arasında gerilim iyice tırmanmış ve kerestecilikle uğraşan belediye başkanının sahip olduğu radyo istasyonunun yaptığı yayınlarla oduncular galeyana getirilerek Greenpeace aktivistlerinin kaldığı oteli silahlarla basmışlardır. "Brezilya'dan bana ne' demeden önce lütfen iyi bilin ki ormanlar, içinde hep beraber yaşadığımız dünyamızın akciğerleridir ve solunum yapamayan bir beden nasıl ölmeye mahkûm ise ormanları yok edilen dünyamızın sonu da farklı olmayacaktır” (Arslanoğlu, 2004: 113).

Bu kampanya ile birlikte aktivistler, halkı doğaya karşı duyarlı olmaya çağırırlar. Birlik çağrısı yapan aktivistler, doğanın talan edilmesine karşı ancak örgütlü bir şekilde hareket edilirse başarıya ulaşabileceklerini belirtirler.

3.10. İnanç

İnanç sistemleri, mitolojiler, dinler vb. olgular insanlık tarihi kadar eskidir. İlk insandan başlayarak insanların inanç sistemleri şekillenmeye başlamış ve hayatı dönüştürmüştür. Nitekim inanç sistemleri kadim zamanlardan bu yana dil ve toplum olgularıyla şekillenerek gelmektedir. Başlangıçta insanlar doğaya ve doğadaki spiritüel etkilere tapınmışlardır. Animizm, Şamanizm ve totemcilik en eski dinler arasındadır. Daha sonraları genellikle düalist dinler veya paganizm şekline gelecek olan inanış sistemleri doğmuştur. Politeist dinler zaman içerisinde monoteist dinlere yerini bırakarak ilerlemiştir. İnanış tarihi genel olarak düşünüldüğünde insan ve insanı diğer varlıklardan farklı kılan özellikler arasındadır. İnanç sistemleri genellikle kültür, dil, toplum vb. olgularla birlikte ilerlemektedir.

İnsanoğlu, var olduğu günden beri bir arayış içerisindeydi. Bu arayış da beraberinde inancı getirmiştir. İnsanlığın bilinmeyenini tanımlaması için önemli bir görev üstlenen inanç sistemleri yol gösterici olmuştur. Bununla birlikte insan yaşantısının şekillenmesinde inancın önemli bir rol oynadığı aşîkârdır. Giyim-kuşam, gelenekler ve hayatın her alanında inancın bariz etkisi vardır. Toplumların inanç sistemleri ile oluşturdukları yaşam biçimleri zamanla değişime uğramıştır. Bu da beraberinde birtakım problem meydana getirmiştir. İnancın kötüye kullanılması, insan yaşantısını kontrol altında tutmak için bir araç olarak görülmüştür.

Kaan Arslanoğlu'nun romanlarında inanç teması genel itibariyle, toplum tarafından kötüye kullanılması nedeniyle eleştirilmektedir. Arslanoğlu'nun romanlarında inançlı kişiler veyahut inancı temsil eden kişiler çoğunlukla gerici olarak nitelendirilmektedir. Modern yaşantıya uyum sağlayamayan bu inançlı kişiler, körü körüne bağlı oldukları inançlarının gereğini yerine getirmekten başka bir şey yapmazlar. Hayatın bütününe inançları doğrultusunda ve onun uygun gördüğü şekilde yaklaşırlar. Bu durum da toplumsal sorunları beraberinde getirir. İnancın yozlaşmasına neden olur.

Kayıp Devrimin Öncesinde romanında yöneticilerin inancı istismar ettiği anlatılmaktadır. Kendi çıkarları doğrultusunda inancı uygulamaktadırlar. İnancın gereğini yerine getirmeyip kendi istekleri doğrultusunda inancı şekillendirmektedirler:

“Alkol bahsi o kadar çok konuşuluyordu ki tartışmaya tekrar dönmek zorunda kaldım. Dün belirtmiştim, Türkiye'deki din bin küsur yıl öncesinden iyilik dini olmaktan çıkarılmış, yönetenlerin yönetilenlerin dini haline sokulmuştu. Neredeyse tümünden bir biçime dönüşmüştü, inancın biçimine; insanların gerçek kabahatlerini saklama, vicdan sızılarını azaltma ritüellerine, şekillerine dönüşmüştü. Bir öz değil, bir kural dini halinde algılıyordu artık dinlerini büyük çoğunluk ve kendine bu kurallara uygun yöneticiler seçmek istiyordu. Bir bakıma da böyle istetiliyordu. Alkol haramdı büyük şefe göre. "Kitap'ta bu yazıyor" diyordu. Kitap'ta başka neler yazıyordu, ona aldırın yoktu. Günahlarının sıkıntısını bir şekilde boşaltmak zorundaydılar. "Günahlı" bir büyük çoğunluğu bir şekilde oyalamak, teselli etmek zorundaydılar. Bir de başka garip bir sebep vardı bu kadar yatıp kalkıp alkolde boğulmalarının” (Arslanoğlu, 2013: 163).

*Reenkarnasyon Kulübü'*nde ise inançlı kişilerin inanç adı altında yaptıkları eleştirel bir dille aktarılmaktadır. İyiliğin temsili olarak gösterilen inançlarının tersine hareket ederek kötülüğe karışırlar. İnançlarının gereğini sadece belirli zamanda yerine getirirler:

“Çelimsiz iyimser yanımda böyle düşündü ya, iriyarı karamsar yanımda hemen sıraladı tüm yargılarını, ön yargılarını, arka yargılarını: Ama toplanıp linç etmekten geri kalmazlar yine de senin gibileri. Gider sağ partilere oylarını yığarlar. Bir yerde sıkıştırırsalar celallenmelerine gerekçe çok, hain diye, dinsiz diye, terörist diye taş, sopa, silah... saldırırlar, hattâ diri diri yakarlar. İnançları kutsaldır, Tanrıları ulu. Ve bu yüksek duyguları nadiren iyi şeyler için harekete geçirirler, genellikle de ışığı önlemek için yoğunlaştırırlar” (Arslanoğlu, 2011: 25).

Benzer bir eleştiri *Öteki Kayıp* romanında da yer alır. İnancı makam-mevki sahibi olmak için kullanan Gülsüm'ün amcasının oğlu, gücü diğer insanları ezmek ve ötekileştirmek için kullanmaktadır. Büründüğü sahte dindar kimliği, onun asıl karakterini örtmeye yetmez ve yanlışlıkları artarak devam eder:

“Amcasının oğlunu anlatmaya başladı: Üsküdar'da beyaz eşya bayisi. Gülsüm'den beş altı yaş büyük. Radikal dinci. Hiç sevmediği sevimsiz bir tip. Amcası da sağcı, gericiymiş ama bu ondan da sevimsizmiş. Gençliğinde hatta yakın zamana kadar serserinin biriymiş. Altında araba, akli fikri karı kızdaymış. Şimdi dinci partinin ilçe başkanı olmuş. Amcasının ailesinde kendilerine karşı güçlü bir aşağılık duygusu var. Şimdi yeni zengin ve yeni büyük şehirli amca oğlu, okumuş kuzenlerine karşı adeta geçmiş ezikliğinin acısını çıkarıyor. Sülaleye Gülsüm'ün dedikodusunu yapıp duruyor...” (Arslanoğlu, 2000b: 101).

Sessizlik Kuleleri-2084- romanında da inancın kötülüğe götürdüğü anlatılır:

“Neden... Onların atası kim biliyor musun? Kim biliyor musun? Bir katil, öyle bakma, evet bir katil. Büyücü, yalancı, düzenbaz. Kalbi kin ve intikam duygusuyla sıkışmış bir soyguncu. Onların tanrıları komşularınızı soyun diye buyurmuş. Kardeşlerinizi öldürün demiş. Onlar da bunu yaptılar. Ekmek yedikleri ülkeleri soydular. Dünyada herkesi soydular. Kendileri dışında kimseyi insan yerine koymadılar. Kapılarına kanla işaretler attılar. Mühür taşımayan evleri vurdular.” (Arslanoğlu, 2007: 74).

Vak'a zamanı gelecekte geçen romanda, geçmişte dinlerin ve tanrıların insanların kötü olmasında rol oynadığını aktarır. İnsanlar, inançları gereğini getirirken aslında kendilerine ve diğer insanlara kötülük ederler. Bu da onların sonunu getirir.

SONUÇ

Edebiyat ve toplum ilişkisi hemen her edebi eserde okurun karşısına çıkar. Bu iki olgunun birbirinden ayrılmaz bağlarla bağlı olduğu aşikârdır. Özellikle Türk edebiyatında yazarların, toplumsal sorunları konu alan eserler kaleme aldığı bilinir. Türk edebiyatında roman türünün çoğunlukla bu amaçla kullanıldığını söylemek de yanlış olmaz. İlk örneklerinden günümüze kadarki romanlarda toplumun yaşantısı esas alınmıştır. Bunun nedeni de toplumu eğitmek, onlara birtakım iletiler sunmak, telkin ve yönlendirmeler yapmak, ona şekil ve istikamet verme arzusundan ve bu eğilimin bir misyon olarak romana yüklenmesinden kaynaklanır. Türk roman yazarı hemen her dönemde toplum gerçekliğini ve toplum içerisinde ortaya sosyal sorunları yansıtmıştır. Bu sorunlar genellikle kadın, aile, değişen toplum yapısı vb. konulardan oluşur. İncelemeye konu olan Kaan Arslanoğlu da bu bağlamda romanlar kaleme almıştır.

Kaan Arslanoğlu, 1988-2017 yılları arasında yayımladığı on üç romanla Türk edebiyatında adından söz ettiren isimlerden biri olmuştur. *Devrimciler* adlı ilk romanı ile edebiyat dünyasına adım atan Arslanoğlu, bu romanıyla adından sıkça söz ettirmiştir. İncelenen on üç romanında; siyaset, Türkiye'nin yakın dönem siyasi atmosferi, otobiyografi, eğitim, kadın, aile kavramlarının Arslanoğlu'nun romancılığında öne çıkan sosyo-politik meseleler olduğu görülür.

Yapılan incelemeler sonucunda yazarın romanlarının genelinde hayatını etkileyen konuların kurmaca metinlerine yansıdığı görülür. Özellikle gençlik yıllarında şahit olduğu siyasi ve toplumsal olayları romanlarında ustalıkla kullanmıştır. Romanlarında ele aldığı konular itibariyle topluma yol göstermeye çalışmıştır. Üstlendiği bu vizyon nedeniyle romanlarının tümünde toplumsallığı ön plana çıkarmıştır. Arslanoğlu, romanlarının tamamında olay sentezleyici bir kurgu anlayışı benimsemiştir.

Kaan Arslanoğlu'nun romanlarında öne çıkan temalar; şiddet ve işkence, cinayet, kadın, aile, yakın dönem politik gelişmeler, dejenere toplum ve ahlaki çöküntü, eğitim, inanç, doğa katliamı, devlet ve iktidardan oluşmaktadır. Bu temalar; Kaan Arslanoğlu'nun romancılığının şifreleridir.

Yazar, ağırlıklı olarak işlediği şiddet ve işkence teması ile dönemin toplumsal yapısını bütün gerçekliğiyle yansıtmaya çalışır. Siyasi örgütler ve devlet eli gerçekleştirilen bu olgu, dönemin karanlık yüzünü ortaya çıkartma gibi bir işlevi de yerine getirir. Bu temanın öne çıktığı romanlarda genellikle bireylerin düşüncelerinden ve eylemlerinden ötürü şiddete ve işkenceye maruz kaldıklarına dair gerçekçi bir anlayış göze çarpar. Devrin siyasi yapısını anlamak ve gerçekleri ortaya koymak için bu temanın ele alınışı önem arz eder. Cinayet teması da dönemin çatışmalarını yansıtır. Özellikle sağ-sol gruplar arasındaki çatışmalardan kaynaklanan cinayetler ve devlet eli ile gerçekleştirilen cinayetler Arslanoğlu'nun romanlarında nesnel karşılıklarını bulur.

Türkiye'nin yakın dönem politik geçmişinde ortaya çıkan problemler de Kaan Arslanoğlu'nun romanlarında sıklıkla yer alır. Sağ-sol çatışmaları, darbeler, terör örgütleri, katliam gibi sosyal meseleler dönemin siyasi atmosferini ve devlet yapısının eleştirisi bağlamında ele alınır. Yakın dönem politik yaşantıda kutuplaşan toplumun ideolojiler etrafında bir mücadele içerisinde olduğu görülür. Özellikle sağ ve sol cenahtan kişilerin ideolojileri uğruna can verdiği ve sürekli bir kavga halinde olduğu görülür. Türkiye'de gerçekleşen darbeler ve bu darbelerin toplum yaşantısı üzerindeki olumsuz etkileri de sıklıkla işlenen temalardan biridir. Politize olmuş toplumun mevcut yapısını bozmak için muktedirler tarafından hemen her yol denenir. Bununla birlikte apolitik bir toplum inşa edilmeye çalışılır ve bu da büyük oranda başarılıdır. Terör örgütlerinin mevcudiyeti ise ülkenin içerisinde bulunduğu olumsuz şartların ve kötü atmosferin nedenlerinden biri olarak romanların kurgusal yapısında karşılıklarını bulur. Terör örgütlerinin işlediği suçlar ve cinayetler tüm gerçekliğiyle Arslanoğlu'nun romanlarında yer edinir. Söz konusu katliamların da bu terör örgütleri eli ile işlendiği görülür. Mevcut kaotik ortamın oluşmasına sebep olan bu durum da yazarın romanlarına yansıyan sosyal ve siyasal temalardan biri olarak öne çıkar.

Kaan Arslanoğlu'nun romanlarında sosyolojik bir vakıa olarak öne çıkan problemlerden biri de kadın ve kadın kimliğinin toplumsal doku içindeki konumudur. Yazar ele aldığı kadın teması ile daha çok toplumdaki kutuplaştırıcı ve kadını ötekileştirici yaklaşımı anlatmaya çalışır. Kadının toplum içerisinde cinsiyetinden ötürü zorluklar yaşadığı aktarılır. Erkek egemen toplum kadını eve hapseder ve özgürlüğünü kısıtlar. Bununla birlikte kadına cinsel bir obje gözüyle bakılır. Bunun farkında olan yazar da bu durumu eleştirel bir dil ile romanlarında anlatır. Kadın temasının dönemin toplumsal anlayışına uygun olarak ele

alındığı görülür. Toplumsal sorunların kadın kimliği üzerinde de ciddi etkilerinin olduğu Arslanoğlu'nun romanlarındaki yansımalarından anlaşılır. Mevcut toplum anlayışı kadın kimliğini yok sayar. Erkek egemen toplum kadının haklarını tanımaz ve kadını kendi anlayışı doğrultusunda yönlendirir. Özgür bir kadın kimliğinin olmadığı görülür. Bütün bu meseleler kadın cinsel kimliği açısından bir tür toplumsal travma olarak onun romanlarında karşılık bulur.

Dejenere toplum ve ahlaki çöküntü temasında ise toplumdaki değerler yitimi anlatılır. Mesleğini kötüye kullanan memurlar, liyakatsiz davranan doktor ve akademisyenler, toplumun yaşanan sorunlar karşısındaki duyarsızlığı, ahlaksızlık ve muhbirlik konularının Arslanoğlu'nun romanlarında ele alındığı görülür. Mesleğini kötüye kullanan memurların ekonomik zorluklar yüzünden bu yola başvurduğuna dikkat çekilir. Bununla birlikte kendilerini ve ailelerini de korumak için bu yola mecbur kalanlar da vardır. Kendi çıkarları doğrultusunda hareket eden doktorlar ise daha fazla para kazanma derdindedirler. Akademisyenler ise yakınlarına öncelik tanıyıp iş sahibi olmaları için liyakatsizce davranırlar. Toplumun ahlaki olarak çöküşü giderek artar. Halk ise bu durumu sıradan görür ve olaylar karşısında tepkisiz kalır. Toplumsal dokunun bozulduğunu gösteren tüm bu nedenler, Kaan Arslanoğlu'nun romanlarında ele aldığı mühim bir sosyal mesele olarak göze çarpar.

Eğitim temasında ise daha çok toplumun eğitimsizlikten kaynaklanan bilinçsizliğine vurgu yapılırken en ziyade mevcut eğitim sistemi eleştirilir. Kaan Arslanoğlu ilk romanından, son romanına kadar toplumun geri kalmışlığının eğitimsizlikten kaynaklandığı gösterme gayretindedir. Yazar bu gerçeği bir bütün olarak hemen her romanında ele almıştır. Romanlarda yer alan kişilerin eğitimsizliği sıradan bir durum değildir. Toplumun yanlışlara körü körüne bağlı olduğu görülür. Modern çağda dahi geri kalmış bir toplum söz konusudur. Okur-yazar oranı artsa da cehaletin hâlâ hüküm sürdüğü görülür. Bununla birlikte eğitim ile meşgul olan insanların ve bilimin aşağılandığı gerçeği de önemli bir sorunsal olarak yazarın romanlarının içerik unsurlarından biri olarak belirgin kılınır. Onun romanlarında, söz konusu bozuk eğitim sistemine karşı çıkanlar ise devrimci gençlerdir. Bu konuda hassasiyet gösteren devrimciler, çözüm yolları bulmaya çalışarak toplumu eğitime çabasına girerler.

Kaan Arslanoğlu, toplumun en küçük kurumu olan aile ile birlikte toplumsal yozlaşmayı anlatmaya çalışır. Aile içindeki geçimsizlik, şiddet ve özgürlüğü kısıtlayıcı tavırlar

büyükçe toplumun içinde önemli nedenlere sebep olur. Toplumdaki yozlaşmaların yansımaları aile kurumu üzerinde de etkilidir. Birbirini aldatan kadınlar ve erkekler toplumdaki yozlaşmışlığın birer örneği niteliğindedir. Öte yandan aile içindeki geçimsizlikler kavgalara ve nihayetinde ailenin dağılmasına neden olmaktadır. Ailenin çocuklar üzerindeki baskıcı yapısı da özgürlük kısıtlayıcı tavrın en önce gelen nedeni olarak sorunsallaştırılır. Kaan Arslanoğlu, aile içinde yaşanan sorunlar ile toplumun yanlış yaşayışının nedenlerini anlatmaya çalışır.

Arslanoğlu'nun roman dünyasında öne çıkan sosyo-politik meselelerden biri olarak iktidar temasında ise genel itibariyle devletin despotluğu ele alınır. Gücü elinde bulunduranların halka karşı zor kullandığı, uygulanan politikalar neticesinde halkın birbirine karşı düşmanlığa itildiği anlatılmaya çalışılır. İktidar, yandaşlarını bir güç olarak görür ve kendi görüşünde olmayan insanlara karşı kullanır. Siyasi erkin, kendi taraftarlarını kullanarak muhalif yapıyı sindirmeye çalışmasının anlatıldığı da ayrıca dikkat çeker. Kaan Arslanoğlu'nun romanlarında geçen iktidar sahipleri genel itibariyle sağ cemahtandır. Bu cemahtan kişiler sol dünya görüşüne sahip kişileri zor kullanarak kontrol altında tutmayı amaçlar. Solcular ezilen taraftır. İktidarın muhalif olanlara karşı uyguladığı baskıcı anlayış, iktidar yanlılarını memnun eder ve onları kendisine daha da bağlar. İktidarın halkı kin ve nefrete teşvik ettiği görülür. Muktedirin muhalif kesimi kontrol altında tutmak için kolluk kuvvetlerini kullandığı görülür. Bundan dolayı muhalif halk kesimi ile kolluk kuvvetleri arasında ortaya çıkan sürekli çatışmanın Arslanoğlu'nun kurgu evreni içinde ele aldığı diğer önemli bir toplumsal sorun olduğu görülür.

Kaan Arslanoğlu'nun romanlarında anlatılan doğa katliamı teması ile insanların doğayı talan etmesi eleştirilir. Doğaya karşı her türlü suçu işleyen insanlar, zarar gördüklerinde kurtuluşu yine doğada ararlar. Arslanoğlu'nun bu ikilyüzlülüğü eleştirel bir dille anlattığı görülmektedir. Arslanoğlu'nun romanlarında insanın doğa için bir tehlike olduğu anlatılır. Doğayı hiçe sayanların, anlık keyifler için onu talan ettiğine dikkat çekilir. Bu talan mevcut yaşantıyı olumsuz etkiler. Roman kişileri de bu olumsuzluklardan şikâyet eder. Doğaya zarar verip, yaşanan olumsuzluklar karşısında da memnuniyetsizliklerini dile getirenlerin ikilyüzlülüğü eleştirel bir dille anlatılır. Doğayı yok edenlere ve bu zihniyete karşı onu savunan aktivistler de onun romanlarındaki karşıtlığı oluşturan olumlu bir kutup olarak varlık gösterir. Bu iki grup arasında doğa uğruna bir çatışma hali söz konusudur.

İnanç temasında ise insanların vahşeti ve inancın kötülüğü anlatılır. İnançların insanları kötülüğe ittiği düşüncesi Arslanoğlu'nun romanlarında hâkimdir. Bununla birlikte inancın çıkarlar doğrultusunda kullanıldığı ve insanlar tarafından yozlaştırıldığı konusu eleştiriler arasındadır.

1980 sonrasında yayımladığı romanlarla dikkatleri üzerine çeken Kaan Arslanoğlu, psikiyatrist oluşunun verdiği birikim ve aktif bir politik duruş çerçevesinde ülkenin sosyo-politik ve ekonomik meselelerine karşı duyarlılığını birleştirerek eleştirel bir tavır sergilemiş, bu sorunları da kararlılıkla romanların kurgusal dünyası içinde dile getirmiştir. Onun roman dünyasının elbette ki teknik hususiyetler açısından da ciddi nesnel karşılıklar sunacağı ve incelemeye açık olduğu aşikârdır. Fakat Kaan Arslanoğlu'nun romancılığına içerik odaklı yaklaştığımız bu tezde, politik sorunların ve bundan kaynaklı ekonomik ve sosyal meselelerin roman dünyasının esas belirleyenleri olduğu sonucuna varılabilir.

KAYNAKLAR

- Akyüz, K. (1995). *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri 1860-1923*. İnkılâp Kitabevi: İstanbul, 270 s.
- Andı, M. F. (1996). *İnsan Toplum Edebiyat*. Kitabevi: İstanbul, 190 s.
- Arslanoğlu, K. (2000a). *Kişilikler*. 3. basım, Adam Yayınları: İstanbul, 274 s.
- Arslanoğlu, K. (2000b). *Öteki Kayıp*. 2. basım, Adam Yayınları: İstanbul, 231 s.
- Arslanoğlu, K. (2002). *Kuş Bakışı*. 2. basım, Adam Yayınları: İstanbul, 372 s.
- Arslanoğlu, K. (2004). *Yoldaki İşaretler*. 1. basım, Adam Yayınları: İstanbul, 284 s.
- Arslanoğlu, K. (2005a). *İntihar Zamanımızın Bir Kahramanı*. 1. basım, İthaki Yayınları: İstanbul, 242 s.
- Arslanoğlu, K. (2005b). *Politik Psikiyatri Yanılmanın Gerçekliği II*. 1. basım, İthaki Yayınları: İstanbul, 470 s.
- Arslanoğlu, K. (2006a). *Çağrısız Hayalim*. 1. basım, İthaki Yayınları: İstanbul, 180 s.
- Arslanoğlu, K. (2006b). *Kimlik*. 1. basım, İthaki Yayınları: İstanbul, 141 s.
- Arslanoğlu, K. (2007). *Sessizlik Kuleleri -2084-*. 1. basım, İthaki Yayınları: İstanbul, 124 s.
- Arslanoğlu, K. (2009a). *Devrimciler*. 3. basım, İthaki Yayınları: İstanbul, 348 s.
- Arslanoğlu, K. (2009b). *Karşıdevrimciler Devrimciler 2*. 2. basım, İthaki Yayınları: İstanbul, 244 s.
- Arslanoğlu, K. (2011). *Reenkarnasyon Kulübü*. 2. basım, İthaki Yayınları: İstanbul, 296 s.
- Arslanoğlu, K. (2013). *Kayıp Devrimin Öncesinde*. 1. basım, Yazılama Yayınevi: İstanbul, 210 s.
- Arslanoğlu, K. (2017). *Yüzü Silinenler Darbe Günlükleri*. 1. basım, İthaki Yayınları: İstanbul, 206 s.
- Balık, M. (2009). Türk romanında 12 Eylül darbesi. *Turkish Studies*, 4: 2373-2411.
- Balık, M. (2016). Karanlık bir gelecek tasavvuru: Sessizlik Kuleleri 2084. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18 (31): 68-76.
- Eagleton, T. (2014). *Marksizm ve Edebiyat Eleştirisi*. 2. baskı, çev: Utku Özmkas, İletişim Yayınları: İstanbul, 99 s.
- Fırıncı, C. (2018). “Kaan Arslanoğlu Röportajı: ‘Bu roman devrimci ruhu çağırıyor!’”, (Söyleşi), <https://cansufirinci.wordpress.com/2012/01/06/kaan-arslanoglu-roportaji-bu-roman-devrimci-ruhu-cagiriyor-roportaj-cansu-firinci/>, (10.06.2022).

- Gündüz, O. (2015). Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı, *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı 1839-2000*. 10. basım, Ed: Korkmaz R.: Grafiker Yayınları: Ankara, s. 399-544.
- Gürbüz, A. (2017). Türk Romanında Aile (1971-1980). Doktora Tezi, Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bilim Dalı, Diyarbakır, 990 s.
- Karpat, K. H. (2009). *Osmanlı'dan Günümüze Edebiyat ve Toplum*. 1. basım, Timaş Yayınları: İstanbul, 287 s.
- Küçük, T. (2022). Erdal Öz'ün Yaralısin adlı romanında toplumsal bir 'yara': şiddet. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 53: 177-188.
- Moran, B. (2012). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 1*. 25. basım, İletişim Yayınları: İstanbul, 336 s.
- Naci, F. (2007). *Yüzyılın 100 Türk Romanı*. 10. basım, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları: İstanbul, 654 s.
- Narlı, M. (2019). *Roman Ne Anlatır*. 1. basım, İz Yayıncılık: İstanbul, 287 s.
- Oskay, H. B. (2020). Türk Romanında İktidar Mücadelesi (1923-1980). Doktora Tezi, T.C. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, İstanbul, 466 s.
- Swingwood, A. (2018). Edebiyat Sosyolojisine Yaklaşımlar, çev: Bayraktar K. *Edebiyat Sosyolojisi*, Ed: Alver K.; İz Yayıncılık: İstanbul, s. 117-130.
- Şahin, B. (2019). *Kaan Arslanoğlu, Ahmet Yesevi Üniversitesi TEİS*, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/arslanoglu-kaan> (08.07.2022).
- Türkeş, A. Ö. (2000). Romanda 12 Mart suretleri ve '68 kuşağı. *Birikim Dergisi*, 132: 80-85.
- Türkmenoğlu, S. (2019). Milli edebiyat dönemi roman ve hikâyeciliğine genel bir bakış. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 45: 31-47.
- Yayla, V. (2017). İntihar-Zamanımızın Bir Kahramanı romanında bireyin trajedisi. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2: 103-116.
- Yıldız, S. (2021). Sosyal Kimlik Kuramına Göre Türk Romanında 1960 Darbesi, 1971 Muhtırası, 1980 Darbesi. Doktora Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Sivas, 825 s.
- URL-1 (2022). <http://www.ithaki.com.tr/yazar/kaan-arslanoglu>, İthaki Yayınları, (10.06.2022).
- URL-2 (2022). <https://tr.wikipedia.org/wiki/Cinayet>, Vikipedi Özgür Ansiklopedi, (17.08.2022).